

หนังสือรวมเล่มการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review Book)

ทศวรรษองค์ความรู้: การสำรวจวิทยานิพนธ์ด้านมุสลิมไทยระดับบัณฑิตศึกษา

โดย

ศูนย์กลางความรู้ด้านมุสลิมไทย

Hub of Knowledge on Muslim Thais

หนังสือรวมเล่มการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review Book)

เรื่อง ทศวรรษองค์ความรู้: การสำรวจวิทยานิพนธ์ด้านมุสลิมไทยระดับบัณฑิตศึกษา

บทนำ

การศึกษาวิจัยในกลุ่มวิชา "มุสลิมศึกษา" (Muslim Studies) ทั้งในประเทศไทยและในระดับสากลเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และพหุวัฒนธรรมนิยม วารสารและงานวิชาการกระแสหลักในอดีตมักตกอยู่ภายใต้การครอบงำของชุดความคิดแบบตะวันตกนิยม หรือวาทกรรมความมั่นคงกระแสหลักที่มักประกอบสร้างและผลิตซ้ำภาพตัวแทนของสังคมมุสลิมในลักษณะเชิงเดี่ยว โดยเฉพาะการผูกโยงหลักการทางศาสนาเข้ากับความเสี่ยง หรือภัยคุกคามรูปแบบใหม่หลังเหตุการณ์ 9/11 ด้วยเหตุนี้ การประมวลและประทวนวรรณกรรม (Literature Review) องค์ความรู้จากวิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในครั้งนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดระเบียบและสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อให้เห็นถึงพลวัตทางวิชาการที่มุ่งขับเคลื่อนการรื้อถอน มายาคติและความเข้าใจผิดเหล่านั้น ผ่านการนำเสนอข้อค้นพบเชิงประจักษ์จากหลากหลายมิติทางสังคมศาสตร์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงขีดความสามารถในการปรับตัว การต่อรองเชิงอัตลักษณ์ และทุนทางสังคมของชาวมุสลิมในหลากหลายบริบท

การศึกษาวิจัยทางด้านมุสลิมศึกษาในมิติวิชาการของสังคมไทยเผชิญกับจุดเปลี่ยนทางกระบวนทัศน์ที่สำคัญสองระลอกใหญ่ ระลอกแรกคือช่วงทศวรรษ พ.ศ. 2551–2560 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่งานวิชาการส่วนใหญ่ถูกตรึงไว้กับประเด็นระดับโลกอย่างเหตุการณ์วินาศกรรม 11 กันยายน ค.ศ. 2001 (เหตุการณ์ 9/11) และกระแสโรคหวาดกลัวอิสลามในระดับสากล ควบคู่ไปกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยที่ยืดเยื้อยาวนาน งานวิจัยในช่วงดังกล่าวจึงมักมีลักษณะที่ยึดโยงอยู่กับมิติด้านความมั่นคงของรัฐ การเมืองแห่งอัตลักษณ์ และนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม1 อย่างไรก็ตาม เมื่อก้าวเข้าสู่ระลอกที่สองในทศวรรษหลัง (พ.ศ. 2561–2567) พรหมแดนความรู้ได้ขยายตัวออกไปสู่ประเด็นร่วมสมัยที่พิจารณาชาวมุสลิมในฐานะตัวแสดงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ การกลายเป็นเมือง และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน

หนังสือรวมเล่มการทบทวนวรรณกรรมฉบับนี้ไม่ได้เป็นเพียงแต่ทำหน้าที่จัดหมวดหมู่วิทยานิพนธ์จำนวน 84 เรื่อง แต่ยังมุ่งเปิดเผยความเชื่อมโยงเชิงลึกระหว่างหลักศรัทธาอิสลามกับการต่อรองเชิงปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้คน การทบทวนวรรณกรรมอย่างครอบคลุมสะท้อนให้เห็นว่า กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีในหมวดต่าง ๆ มีการปะทะประสานระหว่างสิ่งนำเข้าภายนอกและอัตลักษณ์ดั้งเดิมของท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เห็นทิศทางและแนวโน้มการเติบโตของวรรณกรรมมุสลิมศึกษาอย่างเป็นระบบ

กรอบความคิดเชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย

เอกสารรวมเล่มการทบทวนวรรณกรรมฉบับนี้ ดำเนินการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลด้วย ระเบียบวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการวิเคราะห์ตัวบทเชิงลึก (Textual and Content Analysis) โดยจำแนกเอกสารวรรณกรรมออกเป็น 6 หมวดหมู่ย่อยตามศาสตร์ทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ได้แก่ (1) รัฐศาสตร์ การเมือง และการปกครอง (2) การศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา (3) นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม (4) บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนา (5) วรรณกรรม ภาษา และนิเทศศาสตร์ และ (6) สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา

ในการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ วรณกรรมเหล่านี้ได้หยิบยกกรอบความคิดและทฤษฎีร่วมสมัยมาใช้เป็นแว่นตาในการอธิบายปรากฏการณ์อย่างหลากหลาย อาทิ

1. แนวคิดพหุนิยม (Pluralism) และอัตลักษณ์ (Identity): ใช้เพื่ออธิบายความหลากหลายภายในชุมชนมุสลิมและการปรับประสานตัวตนเข้ากับสังคมภาพใหญ่
2. แนวคิดวาทกรรมและภาพแทน (Discourse and Representation): ใช้ศึกษาปฏิบัติการทางอำนาจผ่านสื่อมวลชน วรณกรรม และพื้นที่ออนไลน์ในการสร้างหรือโต้กลับความหมายเชิงวัฒนธรรม
3. แนวคิดเศรษฐกิจเชิงจริยธรรม (Moral Economy) และทุนทางสังคม (Social Capital): ใช้เป็นเครื่องมือวิเคราะห์กลไกการพึ่งพาตนเองและการชะลอความรุนแรงจากกระแสทุนนิยมพาณิชย์
4. ทฤษฎีสตรีนิยมหลังอาณานิคม (Post-Colonial Feminism): นำมาใช้เปิดพื้นที่ให้แก่ "เสียง" และ "ปฏิบัติการ (Agency)" ของสตรีมุสลิมในฐานะผู้ขับเคลื่อนสังคม มิใช่เพียงเหยื่อเชิงโครงสร้าง

ข้อสังเกตสำคัญจากการทบทวนวรรณกรรม เหตุการณ์ความมั่นคงระดับโลก โดยเฉพาะ "เหตุการณ์ 9/11" (11 กันยายน 2544) ถือเป็นหมุดหมายทางประวัติศาสตร์และเป็นจุดเปลี่ยน (Turning Point) สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อ ภาพแทน วาทกรรมกระแสหลัก และข้อจำกัดในการดำเนินงานขององค์กรหรือขบวนการเคลื่อนไหวของมุสลิมทั่วโลกอย่างมีนัยสำคัญ

เรื่อง	สารบัญ	หน้า
บทนำ		1
กรอบความคิดเชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีวิจัย		1
บทที่ 1: การรวบรวมวรรณกรรมมุสลิมศึกษา		4
○ หมวดที่ 1: รัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง		4
○ หมวดที่ 2: การศึกษา		11
○ หมวดที่ 3: นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม		27
○ หมวดที่ 4: บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนา		31
○ หมวดที่ 5: วรรณกรรม ภาษา และนิเทศศาสตร์		34
○ หมวดที่ 6: ศาสนาและวัฒนธรรม		46
○ หมวดที่ 7: สังคมศาสตร์และมานุษยวิทยา		48
○ หมวดที่ 8: สุขภาพ		60
○ หมวดที่ 9: อาหารฮาลาล		67
○ หมวดที่ 10: ศิลปกรรม		68
บทที่ 2: การรวบรวมวรรณกรรม		74
บทที่ 3: การวิเคราะห์และสังเคราะห์ภาพรวมองค์ความรู้		83
บทที่ 4: บทสรุป		94
บรรณานุกรม		99

บทที่ 1

การรวบรวมวรรณกรรม

หมวดที่ 1

หมวดรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง

1.องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย (Transnational Muslim organizations and human Security: a case study of international Islamic relief organization of Saudi Arabia in Thailand)

วิทยานิพนธ์เรื่อง "องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย" โดยนายฮาฟิส สาและ (2554) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะการทำงานเชิงเครือข่ายข้ามพรมแดนขององค์กรมุสลิมข้ามชาติ และอธิบายอิทธิพลของหลักการศาสนาอิสลามที่ส่งเสริมบทบาทด้านความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย นอกเหนือจากการระบุบทบาทเชิงประจักษ์แล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งปฏิเสธคำครหาของศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสหลักที่มักมองเครือข่ายมุสลิมข้ามชาติในลักษณะที่เป็นภัยต่อความมั่นคงโลกเพียงด้านเดียว พร้อมทั้งชี้ให้เห็นว่าโลกตะวันตกมิได้เป็นผู้ผูกขาดหลักความคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์แต่เพียงฝ่ายเดียว

ในการตอบวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนามจากกิจกรรมขององค์กรที่ดำเนินงานจริงใน 5 พื้นที่ เป็นระยะเวลารวม 20 วัน ควบคู่กับการใช้ข้อมูลทุติยภูมิที่รวบรวมจากเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ยุคก่อตั้งองค์กรในช่วงทศวรรษ 1970 จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ได้กำหนดให้แนวคิดพหุนิยมเป็นกรอบความคิดหลักในการศึกษา ร่วมกับการบูรณาการกรอบความคิดย่อยต่าง ๆ ได้แก่ แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ข้ามชาติ แนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์ แนวคิดเรื่องประชาสังคม แนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ แนวคิดเรื่องการตรรกภาพในอิสลาม และแนวคิดเรื่องประชาคมมุสลิม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในมิติที่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาพบว่า องค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียเป็นกลุ่มนิยามแนวทางอิสลามที่ดำเนินกิจกรรมบรรเทาทุกข์เป็นเครือข่ายข้ามชาติในกว่า 80 ประเทศทั่วโลก โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่กับการพัฒนาจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความมั่นคงของมนุษย์ในทัศนะอิสลามที่มองข้ามพหุนิยมทางโลกนี้ไปสู่เป้าหมายความมั่นคงที่ยั่งยืนในโลกหน้า นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการโลกาภิวัตน์ส่งผลในลักษณะทวีลักษณ์ โดยปัจจัยเอื้ออำนวยคือความสอดคล้องของโลกาภิวัตน์และอุมมะหฺในมิติความสัมพันธ์ข้ามชาติ การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ไปสู่อิสลาม "บริสุทธิ์" และความสะดวกจากเทคโนโลยีสารสนเทศ ขณะที่ปัจจัยอุปสรรคคืออัตลักษณ์มุสลิมถูกกีดกันในกระบวนการโลกาภิวัตน์และโครงสร้างพื้นฐานบางประการ โดยมีเหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดหักเหสำคัญที่ทำให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติต่าง ๆ ถูกจำกัดการดำเนินงานด้วยเงื่อนไขของโลกาภิวัตน์ในเวลาต่อมา

2. การเมืองแห่งอัตลักษณ์ : ความหลากหลายของพลวัตของ “มลายูมุสลิมปัตตานี” ในจังหวัด ชายแดนภาคใต้ \The politics of identity: diversity and dynamics of

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การเมืองแห่งอัตลักษณ์ : ความหลากหลายของพลวัตของ 'มลายูมุสลิมปัตตานี' ในจังหวัดชายแดนภาคใต้" โดย นายเอกรินทร์ ส่วนศิริ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความหลากหลายและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมมลายูมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาผ่านมิติทางความคิดของศาสนาอิสลาม ชชาติพันธุ์มลายู ความรุนแรง และสันติภาพ นอกจากนี้ งานวิจัยยังมุ่งวิเคราะห์และรักษาพลวัตทางการเมืองแห่งอัตลักษณ์ รวมถึงปฏิบัติการทางด้านวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศาสนา ชชาติพันธุ์ ความรุนแรง และสันติภาพในพื้นที่ศึกษา

ในการดำเนินกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแกนหลัก โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในพื้นที่จริงผ่านเทคนิควิธีที่หลากหลายประกอบกัน ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงในกลุ่มสำนักคิดมุสลิมหลายพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้ความสำคัญกับกลุ่ม "คณะเก่า" และ "คณะใหม่" ควบคู่กับการประมวลข้อมูลทุติยภูมิจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้บูรณาการกรอบทฤษฎีและแนวคิดร่วมสมัย 5 ประการในการอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ แนวคิดด้านอัตลักษณ์ แนวคิดเรื่องวาทกรรม แนวคิดเรื่องสนามและปฏิบัติการ แนวคิดเรื่องความทันสมัย และแนวคิดเรื่องโลกาภิวัตน์

ผลการศึกษาวิจัยพบข้อค้นพบที่สำคัญว่า ความหลากหลายทางความคิดในมิติศาสนาและแนวทางปฏิบัติของชุมชนไม่ได้เป็นปัจจัยหลักที่นำไปสู่ความรุนแรง โดยแม้หลายชุมชนจะมีความแตกแยกทางความคิดเกิดขึ้นจริงแต่ไม่ใช่สาเหตุของความรุนแรงแต่อย่างใด ยิ่งไปกว่านั้น ในปัจจุบันความขัดแย้งทางความคิดระหว่างกลุ่ม "คณะเก่า" และ "คณะใหม่" กลับลดน้อยลงเป็นลำดับ เนื่องจากชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต้องเผชิญหน้ากับความท้าทายร่วมกัน ทั้งจากปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ก่อการไม่สงบ และนโยบายบางส่วนของภาครัฐที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิมจนนำไปสู่การต่อต้าน สถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้นำของทั้งกลุ่มคณะเก่าและคณะใหม่ปรับเปลี่ยนท่าทีหันมาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาที่ตระหนักร่วมกันมากขึ้น โดยมีเป้าหมายร่วมคือการธำรงรักษาอัตลักษณ์มลายูมุสลิมและการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามให้คงอยู่สืบไป

3. อิสลามการเมืองในอินโดนีเซีย: ก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11 Political Islam in Indonesia: before and after 9/11

วิทยานิพนธ์เรื่อง "อิสลามการเมืองในอินโดนีเซีย: ก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11" โดย นางสาวฟารีดา ขจัดมาร (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองอันเป็นที่มาของการก่อตัวของกลุ่มอิสลามการเมือง ทั้งในยุคก่อนและหลังการปกครองของประธานาธิบดีซูฮาร์โต อีกทั้งยังมุ่งศึกษาความแตกต่างหลากหลายทางความคิดและความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอิสลามการเมือง ตลอดจนประเมินบทบาทของกลุ่มการเมืองเหล่านี้ต่อปรากฏการณ์ความรุนแรงและการก่อการร้ายภายในประเทศอินโดนีเซียภายหลังจากเหตุการณ์ 9/11

ในการแสวงหาข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาการก่อตัวและจุดมุ่งหมายของกลุ่มอิสลามการเมืองในอินโดนีเซียที่หลากหลาย ประกอบด้วย พรรคการเมืองมุสลิม กลุ่มมุสลิมติดอาวุธ กลุ่มมุสลิมฐานรากนิยม และกลุ่มมุสลิมสายกลาง ผ่านวิธีการสำรวจและวิเคราะห์เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี 4 ประการในการวางฐานข้อมูลและอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ ขอบข่ายอิสลามการเมือง กรอบการวิเคราะห์การก่อตัวของอิสลามการเมืองเชิงประวัติศาสตร์ แนวทางการศึกษาก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และแนวคิดพหุนิยม ซึ่งช่วยให้สามารถเข้าใจความหลากหลายของเหตุการณ์ ตัวกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมและศาสนาอิสลามได้อย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เหตุการณ์ 9/11 ได้ส่งผลต่อการเกิดความเข้าใจผิดต่อกลุ่มอิสลามการเมือง โดยมีกลุ่มมองว่าเป็นพวกสุดโต่งและนิยมความรุนแรงเหมือนกันทุกกลุ่ม แต่งานวิจัยชิ้นนี้เสนอว่าการจะเข้าใจการเมืองของกลุ่มอิสลามจำเป็นต้องศึกษาผ่านบริบทการก่อกำเนิด การต่อสู้ทางการเมือง และพิจารณาชาวมุสลิมในฐานะตัวแสดงทางสังคม (Social Actor) มากกว่าการศึกษาตัวศาสนาอิสลามเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ในกรณีของอินโดนีเซียพบว่า กลุ่มอิสลามการเมืองมีบทบาทสำคัญในการขยายพื้นที่และเพิ่มอำนาจต่อรองทางการเมืองให้แก่ชาวมุสลิม รวมถึงมีบทบาทผลักดันนโยบายบนหลักการศาสนาควบคู่กับการรณรงค์ให้เกิดการกระจายอำนาจในท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยในอินโดนีเซียยุคหลังซูฮาร์โต นอกจากนี้ กลุ่มอิสลามการเมืองส่วนใหญ่ในอินโดนีเซียยังทำหน้าที่ท้าทายแนวทางของกลุ่มมุสลิมที่นิยมการกลับไปสู่ฐานรากเดิมอีกด้วย

4. ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับองค์การการประชุมอิสลาม 1969 – 2009 Malaysia and the organization of Islamic conference: 1969 – 2009

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับองค์การการประชุมอิสลาม 1969 - 2009" (Malaysia and the Organization of Islamic Conference: 1969 - 2009) โดย นางสาวอภิตา งามวงศ์ สกลเลิศ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการนำศาสนาอิสลามมาใช้เป็นเครื่องมือและกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของมาเลเซีย นอกเหนือจากมิติทางการเมืองแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งวิเคราะห์และประเมินผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่มาเลเซียจะได้รับจากการเข้าไปมีบทบาทนำและปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดในองค์การการประชุมอิสลาม หรือ โอไอซี (OIC)

ในส่วนของการระเบียบวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกใช้การศึกษาเชิงคุณภาพผ่านข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นสำคัญ โดยทำการศึกษา ค้นคว้า และสำรวจจากเอกสาร บทความวิชาการ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์พลวัตความสัมพันธ์ข้ามชาติระหว่างประเทศมาเลเซียและโอไอซี ในช่วงกรอบเวลาประวัติศาสตร์ 4 ทศวรรษ ระหว่าง ค.ศ. 1969-2009 ทั้งนี้ งานวิจัยได้กำหนดให้กรอบความคิดเครื่องมือนโยบายต่างประเทศ (Foreign Policy Tools) เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์ ซึ่งช่วยชี้ให้เห็นและอธิบายบทบาทของมิติทางศาสนาในฐานะที่เป็นหนึ่งในเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ (Strategic Instrument) สำหรับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้อย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ศาสนาอิสลามถูกนำมาเข้ามาใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองเพื่อเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์กับโลกมุสลิม ผ่านการเข้าเป็นสมาชิกและการขับเคลื่อนบทบาทในโอไอซีอย่างเป็นระบบ ข้อค้นพบเชิงสังเคราะห์ภายใต้การศึกษาค้นคว้าชิ้นนี้สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของอิสลามที่มีต่อภูมิทัศน์การเมืองมาเลเซีย ตลอดจนแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงอันแนบแน่นระหว่างมิติการเมืองภายในประเทศ (Domestic Politics) และมิติการเมืองภายนอกประเทศ (International Politics) ที่ส่งผลโดยตรงต่อทิศทางการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการขับเคลื่อนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่นำไปสู่การบรรลุผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ

5. ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม: ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามใน อัฟกานิสถาน 2544-2545 / Thai Muslim Social Movement: A Case Study of Afghan War Resistant Organizations, 2001-2002

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม : ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามใน อัฟกานิสถาน 2544-2545" (Thai Muslim Social Movement: A Case Study of Afghan

War Resistant Organizations, 2001-2002) โดย นายภัณฑิลา จิตต์หมวด (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาองค์ประกอบและโครงสร้างของการเคลื่อนไหวทางสังคมของกลุ่มชาวไทยมุสลิมในกรณีการต่อต้านสงครามในประเทศอัฟกานิสถาน ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ลักษณะอัตลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่ถูกสร้างและก่อตัวขึ้นจากการเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมดังกล่าว ตลอดจนศึกษาแบบแผนความร่วมมือระหว่างองค์กรชาวไทยมุสลิมต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมการขับเคลื่อนทางสังคมร่วมกัน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยนี้ดำเนินกระบวนการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก โดยเลือกศึกษาเจาะจงองค์กรชาวไทยมุสลิมจาก 2 พื้นที่ยุทธศาสตร์ ได้แก่ พื้นที่กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งครอบคลุมทั้งองค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ชาวไทยมุสลิมรวมจำนวน 6 องค์กร โดยใช้กิจกรรมเชิงประจักษ์ของแต่ละองค์กรเป็นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี 3 ประการในการอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ ทฤษฎีการระดมทรัพยากร (Resource Mobilization Theory) แนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาวไทยมุสลิม และแนวคิดเรื่องการเคลื่อนไหวทางสังคม (Social Movement)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า เป้าหมายสูงสุดของขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมในครั้งนี้นี้คือ การเรียกร้องให้ยุติสงครามโดยเร็วเพื่อสร้างสันติภาพ โดยกิจกรรมที่หลากหลายในการขับเคลื่อนล้วนตั้งอยู่บนแนวทางของสันติวิธีตามวัฒนธรรมของอิสลามเป็นสำคัญ องค์กรที่ขับเคลื่อนการเคลื่อนไหวต่างมีบทบาทในการนำคำสอนของศาสนาอิสลามมาสู่ภาคปฏิบัติ ทั้งในมิติที่เป็นเป้าหมาย รูปแบบ และสาระหลักของขบวนการ ซึ่งปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการประกอบสร้างอัตลักษณ์ร่วม (Collective Identity) ของชาวไทยมุสลิม นอกจากนี้ ในด้านการบริหารจัดการพบว่า แต่ละองค์กรมีส่วนสำคัญในการระดมทรัพยากรที่แตกต่างกันไปตามศักยภาพและลักษณะเฉพาะของตน ซึ่งส่งผลให้เกิดแบบแผนความร่วมมือระหว่างองค์กรของกลุ่มชาวไทยมุสลิมในลักษณะความสัมพันธ์อย่างหลวม ๆ ท่ามกลางบริบทของสังคมไทย

6. นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ค.ศ.1939-1944) / Field marshal P.Phibunsongkhram's nation-building policy and its impact on Muslim identity in southern Thailand (1939-1944)

วิทยานิพนธ์เรื่อง "นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ค.ศ.1939-1944)" (*Field marshal P.Phibunsongkhram's nation-building policy and its impact on muslim identity in southern thailand (1939-1944)*) โดย นางสาว จุฬารัตน์ มีเพียร (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษานโยบายการสร้างชาติในช่วงสมัยของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ประกาศคำแถลง "รัฐนิยม" ซึ่งเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญเชิงโครงสร้างของภาครัฐ ควบคู่ไปกับการศึกษาคำแถลงรัฐนิยมดังกล่าวในมิติผลกระทบต่อชุมชนชาวมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย เพื่อวิเคราะห์ว่านโยบายชาตินิยมนี้ได้รับการยอมรับหรือส่งผลในลักษณะที่เข้าปะทะคุกคามต่อเอกลักษณ์เฉพาะของชาวมุสลิมในประเทศอย่างไร

ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบแนวคิด งานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ชิ้นนี้ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากบทความ เอกสารชั้นต้น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการวิเคราะห์ โดยมีการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีหลัก 2 ประการในการอธิบายและตีความปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) และแนวคิดเรื่องการสร้างชาติ (Nation Building) เพื่อชี้ให้เห็นปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างการกำหนดนโยบายจากส่วนกลางและการตอบรับของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ชายขอบ

ผลการวิจัยพบว่า นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนไทยและผู้พำนักอาศัยในประเทศอย่างสิ้นเชิง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประกอบสร้างความรู้สึกถึง "ความเป็นไทย" ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ชัดว่า ชาวมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้กลายเป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบทางลบจากนโยบายฉบับนี้มากที่สุด เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นมีเอกลักษณ์ทางสังคมที่มีความเป็นชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) สูง ทำให้นโยบายรัฐเข้าไปกดทับจนเกิดการเปลี่ยนแปลงในอัตลักษณ์ที่เด่นชัด 3 ด้าน คือ ด้านภาษา การแต่งกาย และขนบธรรมเนียมประเพณีบางประการ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่ถูกบังคับโดยกลไกรัฐดังกล่าว ได้สร้างความรู้สึกละแวกแค้นชิงชังวัฒนธรรมให้แก่ชาวมุสลิมในพื้นที่ และกลายเป็นปัจจัยผลักดันสำคัญที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มนี้กับรัฐบาลไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่ลักษณะการต่อต้านในเวลาต่อมา

7. “ผู้หญิงกับการก่อการร้าย” กรณีศึกษาการก่อการร้ายของสตรีมุสลิมกลุ่มแม่หม้ายดำในสาธารณรัฐเชเชนผ่านทฤษฎีสตรีนิยม The study of Chechen Female Terrorists (Black Widows) through feminist frameworks

วิทยานิพนธ์เรื่อง “ผู้หญิงกับการก่อการร้าย” กรณีศึกษาการก่อการร้ายของสตรีมุสลิมกลุ่มแม่หม้ายดำในสาธารณรัฐเชเชนผ่านทฤษฎีสตรีนิยม (The study of Chechen Female Terrorists (Black Widows) through feminist frameworks) โดย ปฐมพร ผิวฉนวน (2562) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อค้นหาคำอธิบายการเปลี่ยนผ่านบทบาทของสตรีมุสลิมเข้าสู่การปฏิบัติการความรุนแรง ผ่านกรอบทฤษฎีสตรีนิยมหลังอาณานิคม (Post-Colonial Feminism) อีกทั้งยังมุ่งทำความเข้าใจพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างสังคมในระดับท้องถิ่นเพื่ออธิบายขบวนการโต้กลับต่อความรุนแรงเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้น ตลอดจนมุ่งสร้างความตระหนักรู้ให้แก่หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานความมั่นคงในการทบทวนแนวทางการใช้มาตรการที่รุนแรงต่อประชาชนในพื้นที่ขัดแย้ง

ในส่วนของการระเบียบวิธีวิจัยและกรอบแนวคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือหลัก โดยทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกจากข้อมูลทุติยภูมิที่หลากหลายประกอบด้วย งานวิชาการและบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสตรีกับการก่อการร้าย ความขัดแย้งในเชเชน ทฤษฎีสตรีนิยม รายงานขององค์กรสิทธิมนุษยชน ข้อมูลสถิติ ข้อมูลเชิงประชากร ตลอดจนบทความและรายงานข่าวจากสื่อต่าง ๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบทฤษฎีและแนวคิด 3 ประการในการอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ ทฤษฎีสตรีนิยมหลังอาณานิคม แนวคิดเรื่องส่วนตัวคือการเมือง (The personal is political) และแนวคิดเรื่องความรุนแรง

ผลการศึกษาค้นพบว่า การที่สตรีกลุ่มแม่หม้ายดำลุกขึ้นมาก่อการร้ายเป็นผลสืบเนื่องมาจากสถานการณ์กดขี่สองต่อที่ผลักดันให้พวกเธอตกเป็นคนที่ไร้ตัวตนและไร้เสียง (ถูกทำให้กลายเป็นใบ้) ในสังคม การก่อการร้ายและการก่อเหตุพลีชีพของสตรีกลุ่มนี้จึงเป็นปฏิบัติการโต้กลับความรุนแรงเพื่อประกาศตัวตนและเรียกคืนศักดิ์ศรี เกียรติยศของตนเองและครอบครัวที่ถูกทำลายไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการถูกกระทำชำเราและใช้ความรุนแรงทางเพศเป็นอาวุธในสงคราม ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการแปรเปลี่ยนความเจ็บปวดและความแค้นส่วนตัวจากการสูญเสียคนรักและครอบครัวให้กลายเป็นการกระทำทางการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐรัสเซีย ซึ่งสารนิพนธ์ชี้ชัดว่าพฤติกรรมนี้เกิดจากความตั้งใจ (Agency) ของตัวสตรีเอง พวกเธอไม่ได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ทางการเมืองของผู้ชายตามที่วาทกรรมกระแสหลักเข้าใจ หากแต่เป็นผู้ที่มีความตั้งใจเลือกเส้นทางนี้ด้วยตนเองเพื่อหลุดพ้นจากสถานะการเป็นเหยื่อ และทวงคืนอำนาจในการกำหนดชีวิตตนเองกลับคืนมาผ่านรูปแบบของการต่อสู้

8. มายาคติความรุนแรงในชายแดนใต้: กรณีศึกษาอำเภอสงบ จังหวัดยะลา Illusionary myth about violence on the southern border: a case study of Amphoe Sangob, Yala province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "มายาคติความรุนแรงในชายแดนใต้: กรณีศึกษาอำเภอสงบ จังหวัดยะลา" โดย นาย ประมินทร์ ตั้งโอภาสวิไลสกุล (2562) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์มายาคติรวมถึงเจตคติเกี่ยวกับ ปัญหาความรุนแรงในจังหวัดยะลา ผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างสถาบันทางสังคมต่าง ๆ กับผู้คนในพื้นที่ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์เปรียบเทียบมุมมองเชิงสะท้อนต่อความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนใต้ระหว่างกลุ่มคน ภายในและภายนอกพื้นที่ ตลอดจนศึกษาวิกฤตการณ์ด้านภาพแทนความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล งานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้ได้เลือกอำเภอแห่งหนึ่งใน จังหวัดยะลาเป็นพื้นที่ศึกษาหลัก ร่วมกับการวิจัยข้อมูลทุติยภูมิในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการ วิจัยภาคสนามเป็นระยะเวลา 4 เดือน โดยใช้เทคนิคการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง และการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากหลากหลายกลุ่มจำนวนทั้งสิ้น 31 คน ประกอบด้วย เหยื่อความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำศาสนา ตัวแทนขององค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ตลอดจนตัวแทนภาครัฐส่วนกลาง และผู้คนภายนอกพื้นที่ ทั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้กรอบ ทฤษฎีสำคัญ 2 ประการในการวิเคราะห์ตัวบทและปรากฏการณ์ ได้แก่ กรอบแนวคิดเรื่องมายาคติและอำนาจ/ วาทกรรม ร่วมกับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยความรุนแรง

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงวิพากษ์ว่า แม้ว่าททกรรมหลักที่ครอบงำเจตคติและความเข้าใจเกี่ยวกับ ความรุนแรงในชายแดนใต้จะเป็นเรื่องความพยายามแบ่งแยกดินแดนของกลุ่มชาติพันธุ์และศาสนา หากทว่า คนในพื้นที่มีการตระหนักรู้ว่าความรุนแรงมีลักษณะซับซ้อนและหลากหลายเฉดมากกว่านั้น ตั้งแต่ประเด็น ศาสนาและการเมือง ความไม่เท่าเทียมและการกดขี่โดยรัฐไทย ไปจนถึงกิจกรรมอาชญากรรมข้ามแดน (เช่น ยาเสพติด สินค้าเถื่อน และการค้ามนุษย์) ในทางตรงกันข้าม คนนอกพื้นที่กลับรับรู้ความรุนแรงในลักษณะ "ภาพแทนสาเหตุเชิงเดี่ยว" เรื่องการแบ่งแยกดินแดนเป็นหลัก ซึ่งเป็นผลมาจากการครอบงำของวาทกรรม กระแสหลักที่สื่อผลิตซ้ำ และถูกประกอบสร้างโดยกลไกของรัฐบาลไทยบนฐานคิดอำนาจอธิปไตยแบบไม่แยก ย่อย เพื่อสร้างความชอบธรรมให้แก่ภาครัฐในการควบคุมกดปราบสิ่งที่มองว่าเป็นภัยต่อความมั่นคง โดย ปฏิบัติการทวิลักษณ์ของอำนาจและความรู้ส่งผลให้คนนอกพื้นที่ยอมรับการแทรกแซงและการใช้ความ รุนแรงของรัฐโดยไม่ตั้งคำถาม ซึ่งการปะทะประสานระหว่างภาพแทนที่หลากหลายของคนในพื้นที่กับภาพ แทนที่ถูกผลิตสร้างโดยรัฐไทยนี้เอง ได้นำไปสู่วิกฤตการณ์ภาพแทนความรุนแรงในชายแดนใต้ที่มีความ คลุมเครือ และส่งผลให้การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งเป็นไปได้อย่างยิ่งยั้ง

9. กระบวนการบริหารจัดการทุนจากรัฐบาลประเทศมุสลิมในแอฟริกาเหนือของกระทรวงศึกษาธิการ: ศึกษากรณีทุนรัฐบาลโมร็อกโก Ministry of education's management of government scholarships from Muslim countries in north Africa: a case study of the Moroccan government scholarships.

วิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการบริหารจัดการทุนจากรัฐบาลประเทศมุสลิมในแอฟริกาเหนือของ กระทรวงศึกษาธิการ: ศึกษากรณีทุนรัฐบาลโมร็อกโก" (*Ministry of education's management of government scholarships from Muslim countries in north Africa : a case study of the Moroccan government scholarships*) โดย นางสาวปาตีฮะห์ ดอเลาะ (2564) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา

กระบวนการบริหารจัดการทุนการศึกษาจากรัฐบาลโมร็อกโก ตลอดจนศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคของกลไกการบริหารจัดการดังกล่าวของภาครัฐ นอกเหนือจากการระบุข้อจำกัดเชิงระบบแล้ว งานวิจัยชิ้นนี้ยังมุ่งแสวงหาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมในการบริหารจัดการทุนรัฐบาลจากประเทศมุสลิมในภูมิภาคตะวันออกกลางและแอฟริกาเหนือสำหรับกระทรวงศึกษาธิการต่อไป

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบทฤษฎี งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินกระบวนการศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านผ่านการค้นคว้าเอกสารทางวิชาการและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงในกระบวนการบริหารจัดการทุนการศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ 3 ประการ ประกอบด้วย แนวคิดการให้ทุนการศึกษาในฐานะกลยุทธ์ด้านการต่างประเทศของประเทศโมร็อกโก ภารกิจบริหารจัดการทุนการศึกษาจากรัฐบาลต่างประเทศของกระทรวงศึกษาธิการ และแนวคิดองค์การแบบชั่วคราวหรือองค์การแบบโครงการ

ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารจัดการทุนการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นส่วนหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐบาลไทยกับรัฐบาลโมร็อกโก ซึ่งโครงสร้างงานดังกล่าวมีความซับซ้อนและจำเป็นต้องบูรณาการประสานงานร่วมกับหน่วยงานภารกิจอื่น ได้แก่ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานจุฬาราชมนตรี สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสถานเอกอัครราชทูตโมร็อกโกประจำประเทศไทย อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบเชิงโครงสร้างระบุว่า ภารกิจนี้เพิ่งเกิดขึ้นได้ไม่นานและปัจจุบันยังคงดำเนินงานภายใต้กลไกขององค์การชั่วคราว ทว่ากลับมีการขยายขอบเขตภารกิจเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่การประชาสัมพันธ์ทุน การจัดสอบคัดเลือกผู้สมัคร ไปจนถึงการริเริ่มแลกเปลี่ยนทุนการศึกษาระหว่างประเทศ การขยายตัวของภารกิจที่สวนทางกับกลไกองค์การแบบชั่วคราวนี้เอง ได้ส่งผลให้การดำเนินงานในปัจจุบันประสบอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ปัญหาการจัดสรรงบประมาณที่ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ตลอดจนการขาดความต่อเนื่องเชิงระบบในการติดตามและประเมินผลผู้ได้รับทุน

10. ระบอบอาณานิคมของอังกฤษในพม่าและแหลมมลายูกับการจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยาม ค.ศ.

1894-1933 British colonial regime in Burma and the Malay Peninsula and the administration of northwest Siam (monthon Payap), 1894-1933

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ระบอบอาณานิคมของอังกฤษในพม่าและแหลมมลายูกับการจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยาม ค.ศ. 1894-1933" (*British colonial regime in Burma and the Malay Peninsula and the administration of northwest Siam (monthon Payap), 1894-1933*) โดย นายชัยวัฒน์ ปะสุณะ (2564) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการอาณานิคมของอังกฤษในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในพื้นที่พม่าและแหลมมลายู ในฐานะที่เป็นต้นแบบหรือกลไกตัวอย่างให้แก่การบริหารจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยามในช่วงกรอบเวลา ค.ศ. 1894-1933 นอกเหนือจากนั้นยังมุ่งวิเคราะห์และศึกษากระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ ตลอดจนการนำเอารูปแบบระบอบอาณานิคมของอังกฤษในพื้นที่ดังกล่าวมาปรับใช้ในการบริหารจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยาม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ชิ้นนี้ใช้วิธีการรวบรวมและศึกษาข้อมูลจากหลักฐานประเภทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยาม ค.ศ. 1894-1933 และระบอบอาณานิคมของอังกฤษในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาประกอบประกอบวิเคราะห์อย่างรอบด้าน โดยมีการประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีสำคัญคือ แนวคิดลัทธิอาณานิคม (Colonialism) เพื่อใช้ในการ

ตีความและอธิบายปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจ รูปแบบการจัดการดินแดน และการปรับเปลี่ยนกลไกส่วนภูมิภาคของ รัฐสยามภายใต้บริบทสิ่งแวดล้อมทางการเมืองยุคอาณานิคมล้อมรอบ

ผลการศึกษาพบข้อค้นพบสำคัญว่า การที่รัฐบาลสยามต้องเผชิญหน้ากับระบอบอาณานิคมของ อังกฤษอย่างเข้มข้นในพื้นที่มณฑลพายัพ ได้ส่งผลให้เกิดการปฏิรูปโครงสร้างด้วยการรวมอำนาจการปกครอง เข้าสู่ศูนย์กลาง โดยมีจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญคือการที่รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษและฝรั่งเศสร่วม ลงนามในปฏิญญากำหนดเขตอิทธิพล ค.ศ. 1896 ซึ่งส่งผลเป็นการรับรองอธิปไตยเหนือมณฑลพายัพของสยาม อย่างเป็นทางการ ในขณะที่ฝ่ายอังกฤษยังคงครองสัดส่วนผู้แสวงหาผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจในพื้นที่ดังกล่าว อยู่ รัฐบาลสยามจึงได้เร่งปฏิรูปการปกครองมณฑลพายัพในทุกมิติ ซึ่งสะท้อนผ่านการออกกฎหมายและการ เร่งรัดพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เติบโตอย่างรวดเร็วในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเป็นการเรียนรู้วิธีการจัดการปกครองตามระบอบอาณานิคม ขณะเดียวกัน รัฐบาลอาณานิคมอังกฤษก็ได้ให้ ความช่วยเหลือสยามหลายด้านเพื่อพัฒนาดินแดนให้สอดคล้องกับบริบทของรัฐบาลอาณานิคมรอบข้าง ด้วยเหตุนี้ อิทธิพลจากระบอบอาณานิคมของอังกฤษจึงถือเป็นต้นแบบสำคัญในการจัดการปกครองมณฑลพายัพของ รัฐบาลสยาม

หมวดที่ 2

หมวดการศึกษา

1. การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการ สอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ A development of multicultural school and community partnership program for the improvement of preschool teaching in southern Muslim community

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุ วัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้" (*A development of multicultural school and community partnership program for the improvement of preschool teaching in southern Muslim community*) โดย นางสาวเกสรี สุวรรณเรืองศรี (2552) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนา โปรแกรมความร่วมมือระหว่างสถาบันโรงเรียนและชุมชนท้องถิ่นภายใต้การประยุกต์ใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรม ควบคู่ไปกับการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการจัดการกระบวนการเรียนการสอนในระดับอนุบาลหรือปฐมวัย ภายในพื้นที่เฉพาะของชุมชนไทยมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด วิจัยชิ้นนี้ได้ใช้กระบวนการพัฒนาโปรแกรมผ่าน 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นเตรียมการ ขั้นสร้างโปรแกรม ขั้นทดลองใช้โปรแกรม และขั้นปรับปรุงโปรแกรม โดย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกรณีศึกษาเชิงลึกของประชาชนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนบ้านตะ โละแอเลาะ อำเภอยะหา ในช่วงปี พ.ศ. 2541-2542 ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะสมาชิกกลุ่มทำงานและ สมาชิกสนับสนุน ร่วมกับการประมวลข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการ กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิเคราะห์ 4 ประการ ประกอบด้วย แนวคิดและหลักการความร่วมมือระหว่าง โรงเรียนและชุมชน แนวคิดหลักการทางศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมภาคใต้ (เน้นสิทธิเด็กในทรรศนะ อิสลาม) แนวคิดหลักการทางศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามที่จำเป็นในการพัฒนาเด็ก ตลอดจนทฤษฎีแนวคิด และความรู้เกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาลและการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมความร่วมมือที่พัฒนาขึ้นประสบความสำเร็จในการเป็นแนวทางขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยตัวโปรแกรมครอบคลุมโครงสร้างเชิงระบบทั้งในส่วนของหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การดำเนินการใช้ และการประเมินผล ซึ่งมีกระบวนการทำงานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ และระยะประเมินการทำงาน โดยใช้งานผ่านเครื่องมือสื่อคู่มือการใช้โปรแกรมและแนวทางการศึกษาชุมชน นอกจากนี้ ผลการทดลองใช้โปรแกรมเชิงประจักษ์ยังชี้ให้เห็นว่าการสอนระดับอนุบาลในพื้นที่ที่มีการพัฒนาที่แสดงให้เห็นถึงการยอมรับและการเห็นคุณค่าในวัฒนธรรมของตนเองควบคู่ไปกับวัฒนธรรมอื่นอย่างเป็นรูปธรรมใน 7 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล (2) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน (3) ความสัมพันธ์ของบุคลากรโรงเรียนที่มีต่อนักเรียนและชุมชน (4) วิธีการสอน (5) สภาพแวดล้อมและสื่อการเรียนรู้ (6) การนำภูมิปัญญาชุมชนมาปรับใช้ และ (7) การกำหนดนโยบายร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน

2. การพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม / A development of the external evaluation indicators for Islamic private schools

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม" (*A development of the external evaluation indicators for Islamic private schools*) โดยนางสาวโรสนี บินสะมะแอ (2554) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกที่มีความเฉพาะเจาะจงสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ควบคู่ไปกับการตรวจสอบความสอดคล้องเชิงโครงสร้างของตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อให้ได้ระบบการประเมินที่มีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับบริบทเฉพาะทางวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวน 81 โรงเรียน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน (Stratified Multi-stage Random Sampling) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและแบบสอบถามตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม SPSS ในการหาค่าสถิติพื้นฐาน และใช้โปรแกรม LISREL 8.72 ในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) ร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้ตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 2 ประการ คือ แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับตัวบ่งชี้และการพัฒนาตัวบ่งชี้ และมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีจำนวนทั้งหมด 66 ตัวบ่งชี้ ครอบคลุมองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน ประกอบด้วย (1) ด้านผู้เรียน จำนวน 35 ตัวบ่งชี้ (2) ด้านครู จำนวน 15 ตัวบ่งชี้ และ (3) ด้านผู้บริหาร จำนวน 16 ตัวบ่งชี้ ความโดดเด่นของงานวิจัยชิ้นนี้คือการค้นพบตัวบ่งชี้ใหม่ที่เพิ่มเติมจากมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไปจำนวน 10 ตัวบ่งชี้ เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีอิสลาม อาทิ การปฏิบัติศาสนกิจ การคงความเป็นมุสลิมและการอยู่ร่วมกับผู้นับถือศาสนาอื่นในสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ ดนตรี วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น/ไทยโดยไม่ขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม ตลอดจนคุณวุฒิของครูสอนศาสนา (ระดับชำนาญขึ้นไป) และความสอดคล้องของหลักสูตรสากลกับหลักสูตรอิสลามศึกษา นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องพบว่า โมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ตามแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างมีนัยสำคัญ โดย

โมเดลด้านผู้เรียนมีค่า $GFI = 1.00$, $AGFI = 0.99$, $RMR = 0.0077$ และโมเดลด้านครูมีค่า $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.99$, $RMR = 0.0063$ ซึ่งถือเป็นดัชนีชี้วัดความสอดคล้องในเกณฑ์สูงตามมาตรฐานสากล

3. สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร/ State and problems of Islamic studies instruction in secondary school, Bangkok metropolis

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร" (*State and problems of Islamic studies instruction in secondary school, Bangkok metropolis*) โดย นายณัฐพร ปุยรักษา (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการจัดการเรียนการสอนรายวิชาอิสลามศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ควบคู่ไปกับการศึกษาและแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาเชิงระบบในการจัดการเรียนการสอนวิชาดังกล่าว เพื่อให้สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการศึกษาพหุวัฒนธรรมในเขตเมืองหลวงได้อย่างเป็นรูปธรรม

ในส่วนของการเก็บวิธีวิจัยและกรอบแนวคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างครอบคลุมโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 10 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 5 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร 5 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ผู้บริหารจำนวน 10 คน ครูผู้สอนอิสลามศึกษาจำนวน 26 คน และนักเรียนจำนวน 420 คน โดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพร่วมกับการใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางอยู่บนกรอบทฤษฎีและแนวคิด 3 ประการ คือ ระบบการศึกษาอิสลาม แนวทางการจัดการเรียนการสอนสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษา และสาระการเรียนรู้อิสลามศึกษาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงลึกใน 3 ประเด็นหลัก โดยด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อมุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นคนดี มีความศรัทธาต่ออัลเลาะห์ และมีกิริยามารยาทตามวิถีอิสลาม มีการจัดสภาพแวดล้อมและห้องเรียนที่เอื้อต่อหลักศาสนา ด้านครูผู้สอนมีการศึกษาหลักสูตรเพื่อปรับให้เข้ากับท้องถิ่น จัดทำเอกสารและใบความรู้เองโดยค้นคว้าจากคัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ ส่วนกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการบรรยาย ถาม-ตอบ ฝึกปฏิบัติละหมาดร่วมกันที่มีสยิด สอนภาษาอาหรับในชีวิตประจำวัน และบูรณาการร่วมกับกลุ่มสาระอื่น โดยประเมินผลผ่านการทดสอบ อย่างไรก็ตาม ด้านปัญหาและอุปสรรคพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับหลักสูตร การเขียนแผนการสอน วิธีการสอน การผลิตสื่อ และการวัดประเมินผล อีกทั้งยังขาดคู่มือครู ขาดแคลนงบประมาณสนับสนุน และมีเวลาเรียนไม่เพียงพอ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ การจัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านหลักสูตรและการวัดผล การจัดสรรคู่มือและสื่อการเรียนการสอน การเพิ่มงบประมาณอุดหนุนที่มีประสิทธิภาพ ตลอดจนการขยายเวลาเรียนและการจัดสอนเสริมให้แก่นักเรียน

4. การเปรียบเทียบทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนไทยมุสลิม กับไทยพุทธ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 2 /A comparison of scientific attitude of Mathayom Suksa three Thai Moslem and Buddhist students in the educational region two

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การเปรียบเทียบทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนไทยมุสลิม กับไทยพุทธ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 2" โดย นายพงศกร สุวรรณเดชา (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา และวิเคราะห์ทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยมุสลิมและนักเรียนไทยพุทธ ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบความแตกต่างของทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างกลุ่มนักเรียนทั้งสองศาสนา ตลอดจนจำแนกเปรียบเทียบความแตกต่างเชิงพฤติกรรมและแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงในพื้นที่ศึกษา

งานวิจัยเชิงปริมาณชิ้นนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2518 ในพื้นที่เขตการศึกษา 2 จำนวนรวมทั้งสิ้น 360 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มนักเรียนไทยพุทธ 255 คน (เพศชาย 133 คน เพศหญิง 122 คน) และกลุ่มนักเรียนไทยมุสลิม 105 คน (เพศชาย 50 คน เพศหญิง 55 คน) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวัดทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามระเบียบวิธีสเกลของลิเกิร์ต (Likert Scale) ซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพเครื่องมือโดยค่าความเที่ยงเท่ากับ .88 และค่าความตรงตามสภาพเท่ากับ .45 การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้การหามัชฌิมมาเลขคณิต (ค่าเฉลี่ย) และทดสอบความมีนัยสำคัญของสมมติฐานด้วยการทดสอบค่าซี (z-test) พร้อมทั้งประมวลผลข้อมูล หุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดเชิงจิตวิทยาสังคม 3 ประการ คือ ทฤษฎีความสอดคล้อง (Consistency Theory) ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory) และทฤษฎีการตัดสินทางสังคม (Social Judgment Theory)

ผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานทางสถิติที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 พบข้อค้นพบเชิงประจักษ์ว่า นักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิมในภาพรวมมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ที่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกตามกลุ่มศาสนาและเพศพบว่า นักเรียนชายไทยพุทธและนักเรียนชายไทยมุสลิมมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูง ขณะที่กลุ่มนักเรียนหญิงไทยพุทธและนักเรียนหญิงไทยมุสลิมมีทัศนคติอยู่ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ ผลการเปรียบเทียบรายคู่ระบุว่า ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิงในกลุ่มไทยมุสลิม, นักเรียนชายกับนักเรียนหญิงในกลุ่มไทยพุทธ, นักเรียนชายไทยพุทธกับนักเรียนชายไทยมุสลิม และนักเรียนหญิงไทยพุทธกับนักเรียนหญิงไทยมุสลิม อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบทางสถิติที่สำคัญระบุว่า นักเรียนเพศชาย (ทั้งสองศาสนา) มีระดับทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ที่สูงกว่านักเรียนเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. การศึกษาความต้องการในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส / A needs analysis of secondary school students learning English as a third language in private Islamic schools in changwat Narathiwat

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาความต้องการในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส" (*A needs analysis of secondary school students learning English as a third language in private Islamic schools in changwat Narathiwat*) โดย นางสาวปองรัตน์ ศรีสืบ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสำรวจความต้องการและทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตจังหวัดนราธิวาสที่มีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สาม ควบคู่ไปกับการสำรวจทัศนคติและความเชื่อมั่นต่อการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามในมุมมองของอาจารย์ผู้สอนและผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อนำมาใช้ประเมินและพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล งานวิจัยแบบผสมวิธีขั้นนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มประชากรตัวอย่างที่คัดเลือกมาจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและเล็กที่สุดในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส ประกอบด้วย นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 118 คน อาจารย์ผู้สอนจำนวน 4 คน และผู้ปกครองจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนข้อมูลจริง ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน สำหรับกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลได้บูรณาการระหว่างข้อมูลเชิงปริมาณผ่านการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร่วมกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทหุติยภูมิและเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สาม และมีความต้องการที่จะพัฒนาทักษะทางภาษาของตนเองให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทักษะการพูดและการอ่าน ตลอดจนมีความต้องการเรียนรู้ผ่านสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายในชั้นเรียน ขณะเดียวกันในด้านอาจารย์ผู้สอนระบุความเชื่อมั่นว่า นักเรียนยังจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะด้านการเขียนและการอ่านเพิ่มเติม โดยเฉพาะการอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ ส่วนผู้ปกครองมีความเห็นสอดคล้องว่าภาษาอังกฤษเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นรวมถึงการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จากข้อค้นพบทั้งหมด งานวิจัยขั้นนี้จึงได้ระบุข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า อาจารย์และผู้บริหารของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควรนำข้อมูลความต้องการดังกล่าวไปปรับปรุงหลักสูตรที่มีอยู่เดิม จัดทำกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอนที่ดึงดูดความสนใจเพื่อกระตุ้นผู้เรียน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาและขับเคลื่อนให้การจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาที่สามประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

6. การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ / Development of management strategies in schools using Islamic studies curriculum in Southern border provinces

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้" (*Development of management strategies in schools using Islamic studies curriculum in Southern border provinces*) โดย นายชาร์รียห์ สื่อนิ (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ผ่านการประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภาวะคุกคาม (SWOT Analysis) ของการบริหารโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรดังกล่าว ตลอดจนมุ่งพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยเชิงยุทธศาสตร์ขั้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มประชากรและผู้ให้ข้อมูลระดับต่าง ๆ รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,670 คน โดยเครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบตรวจสอบร่างยุทธศาสตร์ ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างย่อยจำนวน 186 โรงเรียนจากโรงเรียนของรัฐที่เปิดใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาจำนวน 350 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลครอบคลุมตั้งแต่ผู้บริหาร หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูสายสามัญและอิสลามศึกษา ประธานกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา ผู้ปกครอง และนักเรียน นอกจากนี้ยังมีการศึกษารายกรณี (Case Study) ในโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ 3 แห่ง ร่วมกับการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิรวม 46 คน ผวนกับการศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิด 2 ประการ คือ แนวคิดหลักการบริหาร และแนวคิดของการพัฒนายุทธศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากระดับมัธยมศึกษา ($X = 3.75$) ระดับขยายโอกาส ($X = 3.60$) และระดับประถมศึกษา ($X = 3.55$) ขณะที่สภาพที่พึงประสงค์ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยระดับขยายโอกาสมีความต้องการสูงสุด ($X = 4.52$) และเมื่อวิเคราะห์ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI modified) ในภาพรวมเท่ากับ 0.26 โดยระดับประถมศึกษามีความต้องการพัฒนาสูงสุด (PNI modified = 0.27) รองลงมาคือระดับขยายโอกาส (0.25) และระดับมัธยมศึกษา (0.18) จากข้อค้นพบดังกล่าว ผู้วิจัยได้พัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์หลัก (PIEI) ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์ปรับกระบวนการทัศน์การวางแผน (2) ยุทธศาสตร์บูรณาการจัดการเรียนรู้สู่ทักษะชีวิตและการปฏิบัติศาสนกิจ (3) ยุทธศาสตร์ประเมินผลตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และ (4) ยุทธศาสตร์ปรับปรุงการบริหารหลักสูตรอย่างต่อเนื่องขับเคลื่อนร่วมกับ 11 ยุทธศาสตร์รอง (3Ss, 3Ts, 2Os และ SME) เช่น การวางแผนเชิงรุกอย่างมีส่วนร่วม การสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาศักยภาพครู การนิเทศประเมินผลต่อเนื่องเพื่อสร้างความเป็นธรรม และการปรับปรุงระบบบริหารจัดการองค์กร

7. ไตรวิถีแห่งการเรียนรู้: การพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ / Triple path of learning: development of education provision congruous with the beliefs and way of life of Muslims in the southern border provinces

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ไตรวิถีแห่งการเรียนรู้ : การพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความเชื่อ และวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" (*Triple path of learning: development of education provision congruous with the beliefs and way of life of Muslims in the southern border provinces*) โดย นายมุฮัมมัดอัสมิ อาบูบากา (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวคิดและแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับชาวมุสลิมที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งยังมุ่งศึกษาและพัฒนาแนวทางการศึกษาในรูปแบบ "ไตรวิถี" โดยการบูรณาการหลักสูตรแกนกลางพื้นฐานทั้งในมิติศาสนา สามัญ และอาชีพ ให้มีความสอดคล้องกับความเชื่อและครองวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนมุ่งจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อนำเสนอแนวทางการศึกษาดังกล่าวสู่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาประเทศ

ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ควบคู่กับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการศึกษาค้นคว้าเชิงลึกในสถาบันการศึกษากรณีศึกษาที่เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญภายใต้หลักสูตรขั้นพื้นฐานจำนวน 2 แห่ง เพื่อนำข้อมูลสภาพบริบทความเชื่อและวิถีชีวิตมาใช้ออกแบบโครงสร้างการจัดการศึกษาแบบไตรวิถี จากนั้นจึงทำการทดลองนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้จริงในสถานศึกษาเป้าหมายจำนวน 4 แห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ร่วมกับการเก็บข้อมูลทุติยภูมิผ่านการทบทวนและวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับปรัชญาการศึกษาในอิสลาม ทั้งนี้ งานวิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการคือ แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาทางการศึกษา แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา และแนวคิดการวิจัยและพัฒนาและการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) การจัดการศึกษาตามหลักการของศาสนาอิสลามมีลักษณะที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต เนื่องจากอิสลามคือวิถีชีวิตที่มุ่งจัดการศึกษาเพื่อเกื้อหนุนทั้งชีวิตในโลกนี้และโลกหน้า โดยหลักศาสนาได้มีการบัญญัติให้บูรณาการการเรียนรู้ทั้งด้านศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นองค์รวมแล้ว (2) รูปแบบการจัดการศึกษาแบบ "ไตรวิถี" ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ซึ่งเป็นการประสานวิชาศาสนา สามัญ และอาชีพเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ ได้รับการพิสูจน์ว่าเป็นรูปแบบที่สอดคล้องและกลมกลืนกับบริบทความเชื่อรวมถึงวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ (3) งานวิจัยได้ระบุข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ภาครัฐควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบไตรวิถีอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากระบบการศึกษารูปแบบนี้สามารถยกระดับการเรียนรู้เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้แก่ผู้เรียนโดยไม่ขัดต่อหลักการทางศาสนาอิสลาม ซึ่งจะส่งผลเชิงบวกที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้และการพัฒนาประเทศชาติในภาพรวมสืบไป

8. การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา / A Proposed Development Program for Thai Muslim Students from Three Southern Border Provinces Studying in Higher Education Institutions

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา" (*A Proposed Development Program for Thai Muslim Students from Three Southern Border Provinces Studying In Higher Education Institutions*) โดย นายธีระพงศ์ บุศราภูล (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และวิธีการพัฒนานิสิตนักศึกษามุสลิมที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการศึกษาสภาพ ปัญหา และอุปสรรคของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ตลอดจนมุ่งสร้างและทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมเพื่อรองรับและขับเคลื่อนศักยภาพของนักศึกษาในกลุ่มดังกล่าวอย่างเป็นระบบ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณที่เป็นนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 849 คน ผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 12 คน และนักศึกษาในกลุ่มทดลองโปรแกรมจำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความหลากหลายประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เนื้อหา แบบสอบถามเชิงสำรวจ แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบประเมินผล แบบสังเกต และแบบบันทึก โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพร่วมกับสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผสมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 4 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนา แนวคิด ทฤษฎีและรูปแบบที่เกี่ยวกับการพัฒนานิสิตนักศึกษา แนวคิดการจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการพัฒนานิสิตนักศึกษามุสลิมของไทยและต่างประเทศ และแนวคิดเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของนักศึกษาชั้นนี้มาจากชื่อเสียงของสถาบัน สาขาวิชาที่ต้องการศึกษา และระยะทางในการเดินทาง ส่วนด้านปัญหาสำคัญที่นักศึกษาเผชิญคือ ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนและการสรุปประเด็น ข้อจำกัดในการฟังภาษาไทย และปัญหาความเข้าใจคำศัพท์รวมถึงประโยคที่ใช้ในการสนทนา โดยนักศึกษาต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาจัดบริการห้องสำหรับทำพิธีกรรมทางศาสนา (ห้องละหมาด) และห้องอาบน้ำละหมาดให้เพียงพอ ตลอดจนจัดตั้งศูนย์ที่ปรึกษาด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต จากข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ครอบคลุม 5 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านวิชาการ (การใช้ภาษาไทย) ด้านสังคมและวิถีชีวิต ด้านทัศนคติและกระบวนการเรียนรู้ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านพหุวัฒนธรรม โดยขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมในโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย กิจกรรมการปฐมนิเทศเพื่อเตรียมความพร้อม กิจกรรมการใช้ภาษาไทย

ทางการเขียน กิจกรรมสังคมและวิถีชีวิตในสถาบันอุดมศึกษา กิจกรรมการพัฒนาบุคลิกภาพและมารยาท ในการเข้าสังคม กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมพหุวัฒนธรรม กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง และกิจกรรมการปฎิบัติตนอย่างเป็นรูปธรรม

9. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนของครูภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ *State and problems of learning management of reading, analytical thinking and writing of Thai teachers in Islamic private schools in the three Southern border provinces*

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน คิดวิเคราะห์และเขียนของครูภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" (*State and problems of learning management of reading, analytical thinking and writing of Thai teachers in Islamic private schools in the three Southern border provinces*) โดย นางสาวสิริอร จุลทรัพย์ (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการเขียนของครูผู้สอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยจำแนกการศึกษาออกเป็น 4 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และด้านการประเมินผลการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการแสวงหาและนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เพื่อยกระดับสมรรถนะการสื่อสารและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในพื้นที่พหุวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ประกอบด้วย แบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจำนวน 353 คน แบบสังเกตการจัดการเรียนรู้จริงในชั้นเรียนกับครูภาษาไทยจำนวน 6 คน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยรวมถึงนักวิชาการศึกษาจำนวน 15 คน จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 2 ประการ คือ แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนรู้ และแนวคิดเรื่องการออกแบบ การใช้สื่อ และการประเมินการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงลึกใน 3 ประเด็นหลัก โดยในด้านสภาพการจัดการเรียนรู้พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังคงออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบเดิมที่เป็นการกำหนดจุดประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผลในลักษณะดั้งเดิม ด้านการจัดกิจกรรมเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์ประโยคสำคัญ จุดประสงค์ของผู้เขียน และเนื้อหา แล้วเขียนความเรียงสรุปความเข้าใจโดยใช้เทคนิคการแบ่งกลุ่มทำงาน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ส่วนใหญ่จำกัดอยู่เพียงสื่อประเภทหนังสือและห้องสมุดโรงเรียน ส่วนการประเมินผลจะทำหลังจากสิ้นสุดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์รูปรบrikส์ตามระดับคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ในด้านปัญหาอุปสรรคพบข้อจำกัดสำคัญคือ ครูผู้สอนยังขาดผู้ชี้แนะหรือผู้นิเทศในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย และขาดคู่มือการประเมินผลที่เป็นระบบ ที่สำคัญคือนักเรียนส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังมีปัญหาอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นที่เร่งด่วน โดยเน้นย้ำว่าสถานศึกษาต้องมุ่งส่งเสริมและแก้ปัญหาให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้เป็นลำดับแรก ควบคู่ไปกับการผลักดันนโยบายจัดสรรครูผู้สอนที่จบการศึกษาตรงตามวิชาเอกภาษาไทยเข้าสู่ระบบอย่างจริงจัง

10. การศึกษาการจัดการศึกษาในศูนย์รับเลี้ยงเด็กของชุมชนไทยมุสลิม A study of the educational organization in child care centers of Thai Muslim communities

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการจัดการศึกษาในศูนย์รับเลี้ยงเด็กของชุมชนไทยมุสลิม" (*A study of the educational organization in child care centers of Thai Muslim communities*) โดย นางสาว จินตนา สุขสำราญ (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการจัดการศึกษาในศูนย์รับเลี้ยงเด็กของชุมชนไทยมุสลิมที่มีการสวดเทรกกความเชื่อทางศาสนาอิสลาม โดยจำแนกขอบเขตการศึกษาออกเป็น 7 มิติสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล ด้านบริการที่จัดให้แก่เด็กในศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์รับเลี้ยงเด็กกับผู้ปกครองและชุมชน และด้านการบริหารและการนิเทศการศึกษา

ในส่วนของการเก็บวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล งานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านวิธีการสัมภาษณ์และการใช้แบบสังเกตการณ์เชิงลึก โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญอันประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์ ครูผู้สอน ผู้นำทางศาสนา และผู้ปกครอง ควบคู่กับการใช้แบบสังเกตการณ์เพื่อบันทึกข้อมูลสภาพแวดล้อมทางกายภาพรวมถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนจริงของครูในศูนย์รับเลี้ยงเด็กของชุมชนไทยมุสลิม ร่วมกับการประมวลข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางอยู่บนกรอบแนวคิดและทฤษฎีหลัก 2 ประการในการวิเคราะห์ตัวบท คือ แนวคิดเรื่องอิสลามกับการศึกษา และแนวคิดเรื่องการจัดการศึกษาปฐมวัย

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงจำแนกประเภทที่สำคัญว่า ศูนย์รับเลี้ยงเด็กทั้ง 3 ประเภทที่ศึกษา มีลักษณะและทิศทางการจัดการศึกษาที่แตกต่างกันตามระดับความเข้มข้นของการสวดเทรกกความเชื่อทางศาสนาอิสลาม ดังนี้ (1) ศูนย์ที่มีการสวดเทรกกความเชื่อทางศาสนาอิสลามอย่างเคร่งครัดมาก จะจัดการศึกษาโดยใช้หลักการทางศาสนาเป็นฐานรากและบูรณาการให้กลมกลืนกับการสอนสาระพื้นฐานทางการศึกษา ซึ่งมักจัดสอนในลักษณะเป็นรายวิชา (2) ศูนย์ที่มีการสวดเทรกกความเชื่อทางศาสนาอิสลามในระดับปานกลาง จะใช้หลักการทางศาสนาเป็นพื้นฐานเช่นกัน ทว่าเป็นการนำสาระพื้นฐานทางการศึกษาแบบรายวิชาเข้ามาประกอบในการจัดประสบการณ์เรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย และ (3) ศูนย์ที่มีการสวดเทรกกความเชื่อทางศาสนาอิสลามในระดับน้อย จะจัดการศึกษาโดยยึดโครงสร้างสาระพื้นฐานทางการศึกษาแบบรายวิชาสากลเป็นหลัก แล้วจึงสวดเทรกกแนวคิดและหลักความเชื่อทางศาสนาเข้าไปเพียงเล็กน้อยตามความเหมาะสม

11. การศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ใน ชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร / A study of koatebs' roles on educational management in elementary schools in Muslim Community, Bangkok Metropolis

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาบทบาทของคอเต็บที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร" (*A study of koatebs' roles on educational management in elementary schools in Muslim Community, Bangkok Metropolis*) โดย นางอังงัน ละเต็บชั้น (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทเชิงประจักษ์ของคอเต็บ (ผู้แสดงธรรมประจำมัสยิด) ที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของชุมชนมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจำแนกการศึกษาออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ ด้านการสอนหนังสือ ด้านการอบรมจริยธรรมและมารยาท ด้านการให้และจัดหาทุนการศึกษา และด้านการบริการสังคมในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ควบคู่ไปกับการศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของคอเต็บในบริบทสังคมเมืองหลวง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านเครื่องมือที่หลากหลาย ได้แก่ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ โดยทำการสุ่มตัวอย่างจากคอตีบในพื้นที่ศึกษาจำนวน 164 คน ร่วมกับการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีสำคัญ 2 ประการในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมพฤติกรรมและบทบาทของผู้นำศาสนา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลาม และแนวคิดเรื่องอิสลามกับการศึกษา

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบสำคัญในทั้ง 4 ด้าน โดยในด้านการสอนหนังสือและด้านการอบรมจริยธรรมพบว่า คอตีบส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าไปเป็นวิทยากรสอนหนังสือในโรงเรียนโดยตรง ทว่ามีเพียงส่วนน้อยที่เข้าไปปฏิบัติหน้าที่ภาคเรียนละ 1 ครั้งในวิชาจริยศึกษาและหน้าที่พลเมือง แต่คอตีบจะมีบทบาทหลักในการอบรมจริยธรรมและมารยาทแก่เด็กในมัสยิดผ่านการอ่านคุตบะฮ์ในการละหมาดวันศุกร์และในโอกาสพิธีกรรมทางศาสนา ด้านการจัดหาทุนการศึกษา พบว่า คอตีบส่วนใหญ่มีบทบาทเด่นชัดในการจัดหาทุนให้นักเรียนมุสลิมที่ขาดแคลนทุนทรัพย์โดยพิจารณาจากฐานะเศรษฐกิจ ผ่านวิธีการขอบริจาคและจัดงานหารายได้สำหรับด้านการบริการสังคมไม่พบว่าเกี่ยวข้องกับการศึกษาโดยตรง แต่เน้นการอำนวยความสะดวกในการใช้พื้นที่มัสยิดประชุมหรือยืมอุปกรณ์ในงานประเพณี อย่างไรก็ตาม ปัญหาและอุปสรรคสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ของคอตีบมี 2 ประการ คือ (1) การขาดแคลนเวลาเนื่องจากคอตีบส่วนใหญ่มีอาชีพประจำทำให้ปฏิบัติหน้าที่ทางศาสนาได้ไม่เต็มที่ และ (2) การขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมร่างหลักสูตรการศึกษา อันเนื่องมาจากปัญหาการขาดการประสานงานเชิงระบบระหว่างผู้นำศาสนาในชุมชนกับทางโรงเรียนในการวางแผนและกำหนดเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของชุมชนมุสลิม

12. การศึกษาสภาพ ปัญหาและการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและจังหวัด

นนทบุรี / A study of state, problems and solutions of science instruction of teachers according to the learning reform in the Islamic private schools in Bangkok metropolis and Nonthapuri province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาสภาพ ปัญหาและการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี" (A study of state, problems and solutions of science instruction of teachers according to the learning reform in the islamic private schools in Bangkok metropolis and Nonthapuri province) โดย นางสาวอารียา นะซานี (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี โดยจำแนกขอบเขตรอบการศึกษาครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และด้านการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน เพื่อนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาพฤติกรรม

ในส่วนของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้ใช้วิธีการสำรวจประชากรเชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ในช่วงชั้นปีของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่กรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรีจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประมวลผลประกอบด้วย การวิเคราะห์แผนการจัดการเรียนรู้ แบบสังเกตการณ์จัดการเรียนการสอนจริงในชั้น

เรียน และแบบสัมภาษณ์เรื่องปัญหาและการแก้ปัญหา ร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 3 ประการในการอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ แนวคิดการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) และแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ผลการวิจัยในทั้ง 4 ด้านสามารถจำแนกรายละเอียดเชิงประจักษ์ได้ดังนี้ (1) ด้านสภาพการจัดการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ (ร้อยละ 60) โดยเป็นการทดลองวิจัย (ร้อยละ 18) ครูทั้งหมด (ร้อยละ 100) ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือเรียนและใบงานเป็นหลัก ทว่ามีเพียงร้อยละ 30 ที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น ด้านการวัดผล ครูร้อยละ 100 ยังคงใช้แบบทดสอบปรนัยประเมินช่วงกลางภาคและปลายภาคเรียน และมีครูเพียงร้อยละ 20 ที่ทำวิจัยในชั้นเรียน (2) ด้านปัญหาอุปสรรค พบว่า ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอนตามแนวปฏิรูปขาดแคลนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ขาดทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผล ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียนแม้จะมีความสนใจก็ตาม และ (3) ด้านการแก้ปัญหา พบว่า ในด้านวิธีสอน การวัดผล และการทำวิจัย ครูแก้ไขปัญหาเชิงระบบด้วยการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองและการเข้ารับการอบรมพัฒนาศักยภาพ ส่วนในด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารจะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาโดยการจัดสรรงบประมาณตามความจำเป็น ควบคู่กับการที่ครูผู้สอนจัดหาสื่อบางประเภทด้วยตนเองเพื่อประคับประคองการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

13. การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับผู้เรียน ผู้ใหญ่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เรื่อง อิสลามศึกษาในมัสยิดที่อยู่ในและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี/ A comparison of the opinions between mosque committees and adult learners on the organization of non-formal education for islamic study in hte mosques situated in and outside Muang District, Pattani Province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับผู้เรียน ผู้ใหญ่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เรื่อง อิสลามศึกษาในมัสยิดที่อยู่ในและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี" (*A comparison of the opinions between mosque committees and adult learners on the organization of non-formal education for islamic study in hte mosques situated in and outside Muang District, Pattani Province*) โดย นายมุฮัมมัดสาเลม แชนา (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและผู้เรียน ผู้ใหญ่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องอิสลามศึกษาในมัสยิด จังหวัดปัตตานี โดยจำแนกตามปัจจัยด้านอายุ อาชีพ และวุฒิการศึกษา ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสองกลุ่ม และเปรียบเทียบเชิงพื้นที่ระหว่างมัสยิดที่อยู่ในเขตและนอกเขตอำเภอเมือง ตลอดจนสำรวจความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของประธานกรรมการอิสลามและผู้สอนประจำมัสยิดเพื่อนำมาพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณเปรียบเทียบขั้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสำรวจความคิดเห็นเชิงพื้นที่จากคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและผู้เรียน ผู้ใหญ่ประจำมัสยิดที่อยู่ในและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ครอบคลุมมัสยิดจำนวนทั้งสิ้น 583 แห่ง ร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิอย่างรอบด้านจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบโรงเรียน การศึกษาผู้ใหญ่ ความรู้ในอิสลามและบทบาทมัสยิด ตลอดจนกฎหมายสำคัญ ได้แก่ พระราชบัญญัติ

การบริหารองค์กรศาสนาอิสลามเกี่ยวกับมัสยิด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และข้อมูลการศึกษาของจังหวัดปัตตานี ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางอยู่บนกรอบทฤษฎีแกนหลัก 2 ประการในการวิเคราะห์ตัวบท คือ แนวคิดเรื่องการศึกษาในระบบโรงเรียน และแนวคิดอิสลามกับการศึกษา

ผลการวิจัยและการทดสอบสมมติฐานทางสถิติพบข้อค้นพบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ความคิดเห็นของคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดและผู้เรียนผู้ใหญ่ต่อการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องอิสลามศึกษา เมื่อจำแนกตามปัจจัยด้านอายุ อาชีพ และวุฒิการศึกษาแล้ว พบว่าในภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ "มาก" (2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับผู้เรียนผู้ใหญ่ประจำมัสยิดในภาพรวม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ และ (3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นเชิงพื้นที่ระหว่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง และผู้เรียนผู้ใหญ่ประจำมัสยิดที่อยู่นอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนเรื่องอิสลามศึกษาในมัสยิดในภาพรวมพบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

14. องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา ของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1 / Factors relating to the adoption of innovation in educational technology of Islamic teachers, educational region one

วิทยานิพนธ์เรื่อง "องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา ของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1" (*Factors relating to the adoption of innovation in educational technology of Islamic teachers, educational region one*) โดย นางสาวอภิญญา ซอหะซัน (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 1 กับองค์ประกอบด้านต่าง ๆ อันได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอน ประเภทของนวัตกรรมที่ใช้ สภาพสังคมของครูในโรงเรียน การสนับสนุนของผู้บริหาร และคุณสมบัติของนวัตกรรม ควบคู่ไปกับการศึกษาระดับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา ตลอดจนวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่มีส่วนร่วมในการอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับนวัตกรรมดังกล่าว เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการสอนในสถานศึกษาทางศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 1 ที่ใช้หลักสูตรของสมาคมครูสัมพันธ์ที่เป็นสมาชิกประเภทสามัญ จำนวนทั้งสิ้น 275 คน ร่วมกับการศึกษาและค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดพื้นฐาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยบูรณาการทฤษฎีสำคัญ 2 ประการในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา และแนวคิดความรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของกลุ่มประชากร

ผลการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติพบข้อค้นพบที่สำคัญ 3 ประการ คือ (1) ในด้านการหาความสัมพันธ์ พบว่า องค์ประกอบด้านการมีรายได้จากการสอนศาสนา และการได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่องค์ประกอบด้านสภาพสังคมของครูในโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (2) ระดับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับ "มาก" และ (3) ผลการวิเคราะห์

การถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อคัดเลือกตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด พบว่า ตัวแปรที่มีค่าสัมประสิทธิ์การทำนายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การมีรายได้จากการสอนศาสนา และการได้รับความรู้และประสบการณ์ด้านนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา โดยตัวแปรทั้งสองประการนี้สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษาของครูสอนศาสนาอิสลามได้ร้อยละ 7.134

15. ผลของการสะท้อนคิดในห้องเรียนกลับด้านด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลามของนักเรียนระดับอิสลามศึกษาชั้นที่ 1

Effects of reflective thinking in flipped classroom using e-comic book and role play to support analytical thinking in Islamic etiquette of Mutawasitah level I

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการสะท้อนคิดในห้องเรียนกลับด้านด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลามของนักเรียนระดับอิสลามศึกษาชั้นที่ 1" (*Effects of reflective thinking in flipped classroom using e-comic book and role play to support analytical thinking in Islamic etiquette of Mutawasitah level I*) โดย นางสาวอัสมา สาเมาะ (2562) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลามก่อนและหลังการทดลองของผู้เรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติ ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบวิธีการเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนกลุ่มทดลองที่ทำการสะท้อนคิดหลังกิจกรรม กับผู้เรียนกลุ่มควบคุมที่ทำการสะท้อนคิดหลังเรียน เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลลัพธ์ในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรมในบริบทการศึกษาพหุวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้จัดเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดที่กำหนด หนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์วิชาจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลาม เว็บไซต์ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาจริยธรรม และแบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์วิชาจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลาม การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติใช้การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที่ (t-test) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 6 ประการในการวางพื้นฐานการวิจัย ได้แก่ การเรียนแบบห้องเรียนกลับด้าน บทบาทสมมติ หนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์ การสะท้อนคิด การคิดวิเคราะห์ และจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยและการทดสอบทางสถิติพบข้อค้นพบเชิงประจักษ์ที่สำคัญ 2 ประการ คือ (1) ผู้เรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดในห้องเรียนกลับด้านด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลาม มีคะแนนความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และ (2) คะแนนการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลามหลังเรียนของกลุ่มทดลอง (กลุ่มที่สะท้อนคิดหลังกิจกรรม) มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มควบคุม (กลุ่มที่สะท้อนคิดหลังเรียน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าช่วงเวลาและรูปแบบของการสะท้อนคิดผ่านสื่อนวัตกรรมและกิจกรรมบทบาทสมมติมีผลเชิงบวกต่อการพัฒนาสมรรถนะการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอิสลามศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

16. แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัสลาม ตามแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดี

Proposed Guild lines for developing As Salam network school management based on the concept of good Muslim characteristics

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัสลาม ตามแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดี" (*Proposed guidelines for developing assalam network school management based on the concept of good Muslim characteristics*) โดย นายมุฮัมมัด อัซซอมาดี (2563) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากรอบแนวคิดการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัสลามและกรอบแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดี ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) ของการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาในเครือข่ายดังกล่าว ตลอดจนนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัสลามตามแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพผู้บริหาร บุคลากร และนักเรียนในสถานศึกษาพหุวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนเครือข่ายอัสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 37 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ หรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการหรือหัวหน้าฝ่ายบุคลากร ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาสามัญ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาศาสนา และตัวแทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งสิ้น 259 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิด แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI) ฐานนิยม และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 2 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะมุสลิมที่ดี และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบสำคัญ 3 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย (1) กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างพบว่า การบริหารโรงเรียนครอบคลุมด้านการบริหารบุคลากร (การพัฒนาบุคลากรระหว่างและนอกเวลา ปฏิบัติงาน) และด้านการบริหารวิชาการ (การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดประเมินผล และการนิเทศ) ขณะที่กรอบแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดีครอบคลุม 10 องค์ประกอบ เช่น มีศรัทธาเที่ยงแท้ ปฏิบัติศาสนกิจถูกต้อง มีมารยาทงดงาม ใฝ่เรียนรู้ สุขภาพแข็งแรง สร้างประโยชน์แก่ผู้อื่น เอาชนะอารมณ์ ใฝ่ต่ำ รู้คุณค่าและเก่งบริหารเวลา และมีวินัย (2) ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น พบว่า การพัฒนาบุคลากรนอกเวลาการปฏิบัติงานมีความต้องการจำเป็นสูงสุดในด้านวิชาการพบว่า การวัดและประเมินผลมีความต้องการจำเป็นสูงสุด และเมื่อพิจารณาด้านคุณลักษณะมุสลิมที่ดีพบว่า การรู้คุณค่าและเก่งบริหารเวลามีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด และ (3) แนวทางการพัฒนาที่ผู้วิจัยนำเสนอมี 4 แนวทางหลัก คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร มุ่งส่งเสริมการพัฒนานอกเวลาปฏิบัติงานผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง ศึกษาดูงาน และกลุ่มศึกษา (ฮาลากอฮฺ) และส่งเสริมการพัฒนาในระหว่างปฏิบัติงานด้วยการมอบหมายงานพิเศษและระบบพี่เลี้ยง เพื่อให้บุคลากรรู้คุณค่าของการบริหารเวลา มีวินัย และเอาชนะอารมณ์ใฝ่ต่ำ ส่วนด้านการบริหารวิชาการ มุ่งพัฒนาวิธีการวัดและประเมินผลที่ดีให้มีความหลากหลาย และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการบูรณาการคำสอนอิสลามในรายวิชาสามัญและบูรณาการความรู้ร่วมสมัยในรายวิชาศาสนา รวมถึงในกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียนเก่งการบริหารเวลา เอาชนะอารมณ์ใฝ่ต่ำ และสามารถประกอบอาชีพที่ดีได้ในอนาคต

17. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อลดพฤติกรรมรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญในกรุงเทพมหานคร

Management guidelines of learning environment to reduce cyberbullying behaviors of lower secondary school students in Islamic private schools in Bangkok

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อลดพฤติกรรมรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญในกรุงเทพมหานคร" (*Management guidelines of learning environment to reduce cyberbullying behaviors of lower secondary school students in Islamic private schools in Bangkok*) โดย อัสมา นาคนาวา (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการรังแกบนโลกไซเบอร์ของกลุ่มนักเรียนเป้าหมาย ควบคู่ไปกับการศึกษากระบวนการพัฒนาความร่วมมือพหุภาคีในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ตลอดจนมุ่งนำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเพื่อลดพฤติกรรมรังแกบนโลกไซเบอร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่สามัญในเขตกรุงเทพมหานครเชิงบูรณาการ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่บูรณาการระหว่างระเบียบวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยเครื่องมือที่ใช้ในการสะท้อนและเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนาม ประกอบด้วย แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระบบการศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน 6 ประการในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรุนแรงและความก้าวร้าว การรังแกแบบดั้งเดิม การรังแกบนโลกไซเบอร์ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชน การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ และลักษณะเฉพาะของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยเชื่อมโยงกับทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Systems Theory) ของบรอนเฟนเบรนเนอร์

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมว่า เพศหญิงมีอัตราการใช้สื่อออนไลน์สูงสุด ขณะที่กลุ่มเพศ LGBTQ เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมถูกรังแกและรังแกคนอื่นบนโลกไซเบอร์มากที่สุดผ่านการระบายอารมณ์ในห้องแชท โดยรูปแบบการรังแกหลักคือการโต้เถียงคำทออย่างรุนแรงผ่านแอปพลิเคชัน Messenger, Facebook และ Instagram ซึ่งผู้รังแกมักเป็นเพื่อนในโรงเรียนอันเกิดจากอารมณ์ชั่ววูบหรือแกล้งกันซ้ำ ๆ ทว่าเมื่อถูกรังแกนักเรียนมักเลือกที่จะไม่บอกใคร นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัวส่วนใหญ่เป็นแบบปล่อยปละละเลยและตามใจเนื่องจากพ่อแม่ไม่มีเวลา ส่งผลให้เด็กเล่นมือถือตลอดเวลา สำหรับกระบวนการพัฒนาความร่วมมือพหุภาคีได้ขับเคลื่อนผ่านการประชุมทำความเข้าใจ จัดบรรยายให้ความรู้ สังเกตการณ์ค่ายคุณธรรม จัดค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน และสร้างความร่วมมือระยะยาวกับกลุ่มโรงเรียนเอกชน จากข้อค้นพบนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ (1) ด้านกายภาพ ปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรฐานสมรรถนะเชื่อมโยงกับหลักศาสนาอิสลาม ปรับสภาพแวดล้อมในและนอกห้องเรียน (2) ด้านจิตภาพ พัฒนาครู ปรับเทคนิคการสอน และส่งเสริมการทำโครงการลดการรังแกไซเบอร์ และ (3) ด้านสังคม จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้ความรู้ด้านกฎหมายแก่ผู้ปกครองและชุมชนเพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือตั้งแต่ระดับจุลภาคจนถึงระดับเวลา

18. นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามแนวคิดคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต Academic management innovation of Islamic private schools based on the concept of Muslim youth characteristics for future global society

วิทยานิพนธ์เรื่อง "นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามแนวคิดคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต" โดย นายมุฮัมมัด อัซซอมาดี (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษากรอบแนวคิดการบริหารวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis) ของการพัฒนาการบริหารวิชาการภายใต้กรอบแนวคิดดังกล่าว ตลอดจนมุ่งพัฒนานวัตกรรมการบริหารวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเพื่อตอบสนองต่อการบ่มเพาะและเสริมสร้างคุณลักษณะของเยาวชนมุสลิมในการก้าวเข้าสู่สังคมโลกยุคอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods Research) โดยแบ่งกระบวนการออกเป็น 3 ระยะ ประชากรที่ศึกษาคือโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) จำนวน 154 โรงเรียน และได้กลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นและการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 111 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาการผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาสามัญ และครูกลุ่มสาระการเรียนรู้รายวิชาศาสนา ฝ่ายละ 111 คน รวมทั้งสิ้น 444 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบประเมิน แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านการคำนวณความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็น การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 4 ประการ คือ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ บริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และแนวคิดการพัฒนานวัตกรรม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบสำคัญในทุกมิติ โดยกรอบแนวคิดการบริหารวิชาการประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดประเมินผล ขณะที่กรอบคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคตครอบคลุม 6 องค์ประกอบหลัก คือ คุณลักษณะด้านหลักศรัทธาอิสลามและการปฏิบัติ ด้านความคิด ด้านการเรียนรู้ ด้านวุฒิภาวะ ด้านการปรับตัว และด้านสิ่งแวดล้อม สำหรับผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรตามลำดับ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ประมวลแนวปฏิบัติที่ดีในการบริหารวิชาการได้จำนวน 53 แนวทาง และได้นำเสนอ "นวัตกรรมการบริหารวิชาการเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต" ซึ่งแตกออกเป็น 3 นวัตกรรมย่อยที่สอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ได้แก่ (1) นวัตกรรมพัฒนาหลักสูตรฯ มุ่งเน้นเสริมสร้างคุณลักษณะด้านการเรียนรู้ ด้านความคิด และด้านการปรับตัว (2) นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนฯ มุ่งเน้นเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความคิด ด้านการปรับตัว และด้านการเรียนรู้ และ (3) นวัตกรรมวัดและประเมินผลฯ มุ่งเน้นเสริมสร้างคุณลักษณะด้านความคิดและด้านการเรียนรู้ของเยาวชนมุสลิมในภาพรวม

19. การส่งเสริมการออกแบบเกมการเรียนรู้ของพี่เลี้ยงและแกนนำเด็กในมูลนิธิเด็กมุสลิมโดยใช้กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมและการคิดเชิงออกแบบ Promoting learning

game design for child caregivers and child leaders in muslim children's foundation using participatory non-formal education process and design thinking

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การส่งเสริมการออกแบบเกมการเรียนรู้ของพี่เลี้ยงและแกนนำเด็กในมูลนิธิเด็กมุสลิมโดยใช้กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมและการคิดเชิงออกแบบ" โดย ดานา โมหะหมัดรัชชาผล (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มพี่เลี้ยงและแกนนำเยาวชนสามารถออกแบบเกมการเรียนรู้สำหรับเด็กภายในมูลนิธิ ผ่านการประยุกต์ใช้กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมร่วมกับแนวคิดการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ควบคู่ไปกับการถอดบทเรียนเพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์และถอดองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการออกแบบเกมการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมในองค์กรการกุศล

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยลงพื้นที่ดำเนินงานร่วมกับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นพี่เลี้ยงและแกนนำเด็กในมูลนิธิอัลเกาะฮ์ จังหวัดสมุทรปราการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 20 คน ผ่านการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนการส่งเสริมการออกแบบเกมการเรียนรู้เป็นระยะเวลารวม 30 ชั่วโมง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากเครื่องมือบันทึกภาคสนาม ได้แก่ แบบบันทึกการเรียนรู้ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อประเมินเกมการเรียนรู้ ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางตัวอยู่บนกรอบทฤษฎีและแนวคิดบูรณาการ 6 ประการ คือ แนวคิดและกระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการมีส่วนร่วม เกมและเกมการเรียนรู้ แนวคิดและกระบวนการคิดเชิงออกแบบ ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom's Taxonomy) และหลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถส่งเสริมให้พี่เลี้ยงและแกนนำเด็กสร้างสรรค์นวัตกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยเทคนิคการปรับเปลี่ยนเนื้อหาภายใต้กลไกหรือกฎกติกาของเกมเดิมที่มีอยู่แล้ว (Re-theme) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเกมการเรียนรู้รวมจำนวนทั้งสิ้น 7 เกม โดยในจำนวนนี้มีเกมที่ผ่านกระบวนการทดลองเล่นและปรับปรุงแก้ไขอย่างเข้มข้นครบ 3 ครั้งตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบจำนวน 2 เกม ได้แก่ "เกม Bingo Emotion" และ "เกมธุรกิจพันล้าน" ซึ่งมีความพร้อมและมีประสิทธิภาพในการนำไปปรับใช้จัดกิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ให้แก่เด็ก ๆ ในมูลนิธิต่อไป นอกจากนี้ ผลการถอดบทเรียนสะท้อนให้เห็นข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมว่า กระบวนการนี้ช่วยสร้างความรู้สึกรักเชิงบวก ทำให้อาสาสมัครมีความกล้าที่จะริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ เกิดการมีส่วนร่วมในระดับลึก สามารถส่งต่อองค์ความรู้และกระบวนการออกแบบไปต่อยอดประยุกต์ใช้ในอนาคต ตลอดจนช่วยให้กลุ่มแกนนำและพี่เลี้ยงได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งในมิติของความรู้ ทักษะเชิงปฏิบัติ และทัศนคติที่ดีในการทำงานเพื่อสังคม

หมวดที่ 3

หมวดนิติศาสตร์

1.กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งในชุมชนมุสลิม :

ศึกษากรณีชุมชนบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี / Restorative justice and conflict management on Mulsim community: a case study of Bangsalam, Pattani Province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งในชุมชนมุสลิม : ศึกษากรณีชุมชนบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี" (*Restorative justice and conflict management on Muslim community: a case study of Bangsalam, Pattani Province*) โดย นายมุฮัมหมัดรอฟีอี มุขอ

(2554) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาแนวคิดและรูปแบบสัมพันธภาพในการผูกโยงสมาชิกในชุมชนที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งร่วมกัน ควบคู่ไปกับการศึกษารูปแบบและกระบวนการจัดการความขัดแย้งในบริบทของชุมชนมุสลิม ตลอดจนมุ่งนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปพัฒนาเป็นทางเลือกที่เหมาะสมในการสร้างความสมานฉันท์สำหรับสังคมไทยต่อไป

ในส่วนของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านระเบียบวิธีวิจัยเชิงมานุษยวิทยาเพื่อทำความเข้าใจลักษณะโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างลึกซึ้ง โดยดำเนินกระบวนการวิจัยภาคสนามศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านสลาม ผ่านการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Observation) การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผนวกกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบทฤษฎีแนวคิดที่ใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ไว้ 3 ประการ คือ แนวคิดเรื่องความขัดแย้ง แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง (กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์) และแนวคิดระบอบชีวิตอิสลามในฐานะทุนทางสังคม (Social Capital)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงชาติพันธุ์วรรณาที่สำคัญ 3 ประการ ประกอบด้วย (1) ชุมชนมุสลิมมีโครงสร้างทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงและอ้างอิงอยู่บนพื้นฐานของหลักคำสอนทางศาสนาอิสลามอย่างเหนียวแน่น ซึ่งหลักคำสอนนี้เป็นฐานรากของการรวมตัวก่อตั้งชุมชน โดยมีหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติเป็นกรอบกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชนร่วมกัน (2) ชุมชนมุสลิมได้ประยุกต์ใช้การ "อืบาตะฮฺ" ซึ่งหมายถึงการประกอบคุณงามความดีโดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดเพื่อถวายแด่พระผู้เป็นเจ้า นำมาเป็นกลไกเชิงวัฒนธรรมในการผูกโยงความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนบนพื้นฐานของความเป็นพี่น้องในอิสลาม เพื่อทำหน้าที่เป็นเกราะป้องกันการเกิดความขัดแย้งในระดับโครงสร้าง และ (3) ชุมชนมุสลิมมีระบบ "มุชาวาเราะฮฺ" ซึ่งเป็นกระบวนการปรึกษาหารือร่วมกันในการหาทางออก กำหนดแนวทางการดำเนินกิจกรรม และแก้ไขปัญหาคาความขัดแย้งต่าง ๆ โดยมีสภาชุรอหรือสภามุชาวาเราะฮฺทำหน้าที่คอยให้คำปรึกษาบนพื้นฐานของบทบัญญัติศาสนาอิสลามเป็นสำคัญ ซึ่งกระบวนการ "มุชาวาเราะฮฺ" นี้ ถือเป็นกระบวนการวิธีและทางเลือกเชิงสมานฉันท์ตามวิถีวัฒนธรรมที่มีประสิทธิภาพในการจัดการและระงับข้อพิพาทความขัดแย้งภายในชุมชนมุสลิมได้อย่างยั่งยืน

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการระดมทุนในตลาดทุนอิสลาม: ศึกษากรณีตราสารศุก Legal problems relating to mobilization of Islamic capital market: study on Sukuk

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการระดมทุนในตลาดทุนอิสลาม : ศึกษากรณีตราสารศุก" (Legal problems relating to mobilization of Islamic capital market: study on Sukuk) โดยนางสาวรวิมล จันททอง (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนในตราสารศุกเมื่อนำมาปรับใช้กับธุรกรรมจริง เพื่อตรวจสอบว่าก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคทางกฎหมายอย่างไร โดยมุ่งวิเคราะห์โครงสร้างกฎหมายภายในที่เกี่ยวข้องของประเทศไทยในปัจจุบัน เปรียบเทียบกับกรณีศึกษาธุรกรรมตราสารศุกในต่างประเทศ เพื่อประเมินผลกระทบ ข้อจำกัด ตลอดจนเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาคาและข้ออุปสรรคทางกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นในตลาดทุนไทยอย่างเหมาะสมและเป็นรูปธรรม

ในมิติของการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวางกรอบความคิด งานวิจัยทางนิติจิตวิทยาและกฎหมายชิ้นนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ ตั๋วบทกฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์มุ่งเน้นไปที่การถอดโครงสร้างของตราสารศุกบางประเภทเพื่อตรวจสอบความเข้ากันได้กับระบบกฎหมายไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการนำมา

วิเคราะห์และอธิบายสถานะทางนิติสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับธุรกรรมตราสารหนี้ แนวคิดตราสารศุกก และแนวคิดตามหลักศาสนาอิสลาม (หลักซาริอะฮ์) เพื่อให้สามารถชี้ชัดถึงข้อจำกัดทางเทคนิคกฎหมายพาณิชย์ได้อย่างแม่นยำ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบและข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่สำคัญในหลายประเด็น โดยการระดมทุนตราสารศุกกในไทยจำเป็นต้องใช้กลไกทรัสต์ภายใต้พระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน พ.ศ. 2550 แต่พบว่าบทบัญญัติเรื่องสัดส่วนการเข้ารับประโยชน์ของผู้ระดมทุนและทรัสต์เป็นอุปสรรคต่อตราสารศุกกประเภทอ้างอิงการร่วมลงทุน ผู้วิจัยจึงเสนอให้กำหนดสัดส่วนการรับประโยชน์ในอัตราร้อยละศูนย์เพื่อส่งเสริมการลงทุน ประเด็นต่อมาด้านนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ลงทุนที่จะเข้าลักษณะห้างหุ้นส่วนสามัญตามกฎหมายไทยหรือไม่ งานวิจัยระบุว่าแม้ตราสารศุกกต้องสอดคล้องกับหลักศาสนา แต่การบังคับใช้กฎหมายย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักกฎหมายไทย สำหรับความไม่ชัดเจนในการตีความสัญญาอ้างอิง เช่น การทำคำสั่งซื้อว่าจะเข้าลักษณะสัญญาซื้อขายหรือจ้างทำของตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พบว่าไม่สามารถเทียบเคียงแบบตายตัวได้ แต่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณี นอกจากนี้ เนื่องจากประเทศไทยยังไม่เคยมีการออกตราสารศุกกโครงสร้างจึงยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้นำตราสารศุกกอ้างอิงธุรกรรมการซื้อขายบวกราคาในสินค้าโภคภัณฑ์ (Murabaha) เข้ามาใช้ พร้อมเสนอให้จัดตั้งตลาดซื้อขายสินค้ามุราบาหะฮ์ขึ้นเป็นแผนกหนึ่งในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย ท้ายที่สุด ในประเด็นความกังวลว่าธุรกรรมอ้างอิงอาจมีลักษณะคล้ายนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงิน ซึ่งเป็นผลมาจากธรรมชาติของตราสารศุกกที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางแก้ไขโดยการตรากฎหมายรองรับสถานะนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ระดมทุนและทรัสต์ให้มีผลบังคับใช้ตรงตามเจตนาที่แท้จริงของธุรกรรมเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ตลาดทุนอิสลามในประเทศไทย

3. สิทธิมนุษยชนในอิสลามกับการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย Human rights in Islam and the guarantee of rights and liberties under the constitutions of Kingdom of Thailand

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สิทธิมนุษยชนในอิสลามกับการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย" (*Human rights in Islam and the guarantee of rights and liberties under the constitutions of Kingdom of Thailand*) โดย นางสาวสุดปรารถนา นีละไพจิตร (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความหมาย รายละเอียด และปรัชญาพื้นฐานของแนวคิดและหลักการทางศาสนาอิสลามที่สะท้อนถึงเรื่องสิทธิมนุษยชน ควบคู่ไปกับการศึกษาเปรียบเทียบสิทธิมนุษยชนในศาสนาอิสลามกับสิทธิมนุษยชนในระดับสากลที่มีอิทธิพลต่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เพื่อวิเคราะห์ความสอดคล้องและความเป็นไปได้ในการนำมาประยุกต์หรือปรับใช้ร่วมกัน ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางศาสนาอิสลามกับการรับรองสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยทางนิติศาสตร์และปรัชญาการเมืองชิ้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ในการรวบรวมและประมวลผลข้อมูลทุติยภูมิเชิงลึกจากตัวบทกฎหมาย หนังสือ บทความทางวิชาการ และคัมภีร์ทางศาสนาที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีสำคัญ 3 ประการในการนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบและอธิบายสถานะทางนิติสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม ได้แก่ แนวคิดกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ทฤษฎีสัญญาประชาคมรวมถึงทฤษฎีการแบ่งแยกการใช้อำนาจอธิปไตย (Social Contract and Separation of Powers) และหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม

ที่มีต่อหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อสร้างข้อเชื่อมโยงระหว่างมิติกฎหมายสมัยใหม่กับครรลองทางศาสนาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบเชิงวิชาการที่สำคัญว่า ศาสนาอิสลามมีหลักคำสอนที่รับรองเรื่องสิทธิมนุษยชนอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนผ่านการที่กลุ่มประเทศมุสลิมทั่วโลกภายใต้องค์การความร่วมมืออิสลาม (O.I.C.) ได้ร่วมกันบัญญัติ "ปฏิญญาไคโรว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในอิสลาม ค.ศ. 1990" (The Cairo Declaration on Human Rights in Islam 1990) โดยตัวบทมีความสอดคล้องกับปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 ของสหประชาชาติ และมีข้อแตกต่างกันเพียงในรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้น สำหรับในบริบทของประเทศไทย แม้หลักสิทธิมนุษยชนในอิสลามจะมีความคล้ายคลึงกับสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญไทยรับรองไว้ แต่จำเป็นต้องมีการตรากฎหมายลำดับรองเฉพาะเรื่องขึ้นมาจำนวน 4 ฉบับ เพื่อคุ้มครองการดำเนินชีวิตและปฏิบัติศาสนกิจของชาวมุสลิมให้สัมฤทธิ์ผลอย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยจึงระบุข้อเสนอแนะว่า หลักสิทธิมนุษยชนในอิสลามสามารถนำมาปรับใช้กับสังคมพหุวัฒนธรรมของไทยได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการนำหลักชะรีอะฮ์หรือวิถีครรลองอิสลามมาผสานกับกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเชิงสมานฉันท์ จะเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง รวมถึงความไม่สงบในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

4. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม Islamic interest less banking

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม" (*Islamic interestless banking*) โดย นายชัลมาน เหมมานะ (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาถึงรูปแบบและลักษณะเชิงโครงสร้างของการประกอบธุรกิจธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในต่างประเทศ ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ความแตกต่างในการดำเนินธุรกิจระหว่างธนาคารพาณิชย์ทั่วไปกับธนาคารไม่มีดอกเบี้ย ตลอดจนมุ่งศึกษาวิเคราะห์ความเหมาะสม สภาพปัญหา และอุปสรรคในการนำกฎหมายไทยปัจจุบันที่เกี่ยวข้องกับธนาคารพาณิชย์และการประเมินธุรกิจมาปรับใช้ หากมีการจัดตั้งธนาคารไม่มีดอกเบี้ยขึ้นในประเทศไทย รวมถึงในกรณีที่ต้องทำธุรกรรมทางการเงินร่วมกับธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในต่างประเทศ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยทางนิติจิตวิทยาและกฎหมายเศรษฐกิจขั้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อพิจารณาหลักกฎหมายอิสลามเกี่ยวกับแนวคิดการห้ามคิดดอกเบี้ย (Riba) และระบบการประกอบธุรกิจด้วยวิธีการแบ่งปันผลกำไรและขาดทุน (Profit and Loss Sharing) พร้อมทั้งเปรียบเทียบวิธีการดำเนินงานและการกำกับควบคุมธนาคารไม่มีดอกเบี้ยในต่างประเทศกับกฎหมายธนาคารพาณิชย์ของไทย ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนกรอบแนวคิดทฤษฎี 2 ประการหลักในการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมาย คือ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับธนาคารไม่มีดอกเบี้ย และแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเข้าหุ้นและการแบ่งปันผลกำไรขาดทุนตามทัศนะของอิสลาม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบและข้อเสนอแนะทางกฎหมายที่สำคัญว่า วิธีการประกอบธุรกิจของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยมีความแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากธนาคารพาณิชย์ทั่วไป เนื่องจากธนาคารไม่มีดอกเบี้ยจะเรียกเก็บค่าตอบแทนในรูปแบบของ "ผลกำไรจากการร่วมลงทุนและการค้า" แทนการจัดเก็บดอกเบี้ย ส่งผลให้เมื่อมีการทำธุรกรรมทางการเงินกับคู่สัญญาในประเทศไทย จึงเกิดปัญหาทางข้อกฎหมายในการวินิจฉัยและตีความว่า ค่าตอบแทนที่ส่งออกจากประเทศไทยนั้นมีสถานะเป็นดอกเบี้ยหรือกำไรจากการค้า ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาระภาษีที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเฉพาะที่จะนำมาใช้ควบคุมดูแลการดำเนินธุรกิจของธนาคารในลักษณะนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่า ประเทศไทยควรมีการตราและบัญญัติกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจและการควบคุมกำกับดูแล

ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยโดยตรง เพื่อรองรับการจัดตั้งและการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการระดมเงินออมจากชาวมุสลิมในประเทศไทยเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจขยายตัวต่อไป

หมวดที่ 4

หมวดบริหาร/เศรษฐศาสตร์

1. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงมุสลิม: บ้านแสนสุข จังหวัดสงขลา / Economic organization of a Muslim fishermen village: Saen Suk village, Songkhla

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงมุสลิม : บ้านแสนสุข จังหวัดสงขลา" (*Economic organization of a muslim fishermen village: Saeng Suk village, Songkhla*) โดย นางสาวภรณ์ หิรัญวรชาติ (2552) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะทั่วไปทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชาวประมงมุสลิมในชุมชนเป้าหมาย ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์การปรับตัวและเปลี่ยนแปลงของการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจจากระบบดั้งเดิมเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ ตลอดจนมุ่งศึกษาอิทธิพลของปัจจัยภายนอกด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และวิเคราะห์ว่าหลักความเชื่อของศาสนาอิสลามมีบทบาทในการช่วยชะลออัตราการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนไว้หรือไม่

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาชั้นนี้เลือกใช้วิธีการศึกษาเฉพาะกรณี (Case Study) ในพื้นที่ชุมชนบ้านแสนสุข (ชื่อสมมุติของชุมชนบ้านปากบางเล) ตำบลสะกอม อำเภอกงหรา จังหวัดสงขลา ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 1,858 คน จำนวน 322 ครัวเรือน โดยเน้นศึกษาการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจในฐานะที่เป็นมิติหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งความสัมพันธ์ในระดับภายในชุมชนและการเชื่อมโยงกับชุมชนภายนอก ผ่านการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนามร่วมกับการประมวลข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 2 ประการหลักในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ ได้แก่ แนวคิดเศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม (Moral Economy) และแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functionalism) เพื่ออธิบายความสมดุลและการปรับตัวของชุมชน

ผลการวิจัยพบว่า การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนเป็นผลลัพธ์จากปัจจัยหลัก 5 ประการ ได้แก่ สภาพนิเวศวิทยา การเพิ่มขึ้นของประชากร ความเชื่อทางศาสนาอิสลาม การขยายตัวของอำนาจและกลไกรัฐ และการขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ โดยข้อจำกัดเชิงนิเวศและการรบกวนของกลไกรัฐกับทุนนิยมภายนอก ได้ผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ (Subsistence Economy) บนฐานศีลธรรมเดิมแปรเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้าที่มุ่งเน้นกำไรและเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์มากขึ้น ส่งผลให้อาชีพมีความหลากหลาย เงินตราเข้ามามีบทบาทสูง และวิถีชีวิตผูกติดกับกลไกตลาด อย่างไรก็ตาม ค่านิยมชุมชนที่ยังรากจากหลักศาสนาอิสลามซึ่งเน้นความพอดี การพึ่งพาอาศัย และปฏิเสธการแสวงหากำไรเกินควร ได้ทำหน้าที่สำคัญในการรักษาความสัมพันธ์เชิงศีลธรรมและช่วยชะลอไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินไป ส่งผลให้โครงสร้างชุมชนเกิดการจัดระเบียบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์ (Dual Economy) ที่ผสมผสานการผลิตเพื่อยังชีพภายในครัวเรือนควบคู่ไปกับระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ที่เชื่อมโยงกับตลาดภายนอกได้อย่างมีเอกลักษณ์

2. แนวทางการปรับปรุงโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม: กรณีศึกษา โรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร/ Hotel renovation to cater to Muslim travelers: a case study of hotels in the Bangkok Metropolitan area

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการปรับปรุงโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม : กรณีศึกษา โรงแรมในเขตกรุงเทพมหานคร" (*Hotel renovation to cater to Muslim travelers: a case study of hotels in the Bangkok Metropolitan area*) โดย นายอานนท์ กระอ่อมแก้ว (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา ลักษณะของสิ่งอำนวยความสะดวกและที่พักที่สอดคล้องตามวิถีชาวมุสลิม ควบคู่ไปกับการศึกษาศักยภาพของผู้ประกอบการโรงแรมในการรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ตลอดจนมุ่งนำเสนอ ข้อเสนอแนะและแนวทางการปรับปรุงโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มดังกล่าว เพื่อส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยวของไทยในยุคปัจจุบัน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการลงสำรวจพื้นที่จริง การถ่ายภาพ การจดบันทึก และการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการโรงแรมในเขตกรุงเทพมหานครที่รองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ โรงแรมนูโวซิตี้ โรงแรมริเจนท์ รามคำแหง โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ก โรงแรมเฟิร์ส โรงแรมมารีเอทเทรียม และโรงแรมเอดับบีว แมริออท กรุงเทพฯ ร่วมกับการประมวลผลข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวิเคราะห์ทางกายภาพและสถาปัตยกรรม ได้แก่ หลักการอิสลาม และขนบธรรมเนียมประเพณี แนวคิดเกี่ยวกับโรงแรมตามหลักศาสนาอิสลาม (*Shariah-Compliant Hotel Concept*) แนวคิดระบบการจัดอันดับโรงแรมที่สอดคล้องกับวิถีมุสลิม และแนวทางการปฏิบัติการจัดทำครัวฮาลาล

ผลการวิจัยพบว่า โรงแรมทั่วไปมีการปรับปรุงพื้นที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิมใน 6 ด้านหลัก คือ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติศาสนกิจ ด้านการบริการอาหารฮาลาล ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องน้ำ ด้านการบริการในช่วงเดือนรอมฎอน ด้านกิจกรรมที่ไม่อนุญาตตามหลักศาสนา และด้านสนทนาการ โดยสามารถแบ่งการปรับปรุงออกเป็น "แบบถาวร" และ "แบบชั่วคราว" อาทิ ด้านศาสนกิจ แบบถาวรจะสร้างห้องละหมาดและพื้นที่อาบน้ำละหมาดแยกชายหญิงโดยหันหน้าไปทางทิศตะวันตก (นครมักกะฮ์) ส่วนแบบชั่วคราวจะใช้วิธีปรับห้องประชุมโดยติดตั้งสัญลักษณ์บอกทิศและวางพรมละหมาดแทน ด้านอาหารฮาลาล แบบถาวรจะแยกครัวและร้านอาหารฮาลาลออกจากพื้นที่ทั่วไป ส่วนแบบชั่วคราวจะใช้รูปแบบครัวโชว์ (*Open Kitchen*) เพื่อแยกการปรุงออกจากครัวหลัก ส่วนด้านห้องน้ำจะมีการติดตั้งสายฉีดชำระเพื่อชำระล้างสิ่งปฏิกูลตามหลักศาสนา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางปรับปรุงว่า โรงแรมควรจัดให้มีห้องละหมาดแยกชายหญิง พร้อมพื้นที่อาบน้ำละหมาด ควรแยกโครงสร้างครัวฮาลาลและยื่นขอใบรับรองมาตรฐานฮาลาลเพื่อสร้างความมั่นใจ และควรติดตั้งสายฉีดชำระอย่างน้อย 1 ห้องสำหรับห้องน้ำทั่วไปพร้อมป้ายบอก ซึ่งการปรับปรุงเหล่านี้ นอกจากจะตอบสนองวิถีชีวิตชาวมุสลิมแล้ว ยังพบว่าโรงแรมที่มีการเตรียมพร้อมด้านอาหารฮาลาลและสถานที่ละหมาดจะได้รับความนิยมจากนักเดินทางชาวมุสลิมเข้ามาพำนักจำนวนมากในช่วงเดือนรอมฎอน ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้ให้แก่สถานประกอบการได้อย่างมีนัยสำคัญ

3. การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนปัตตานี Economic organization of Muslim peasants: a case study of Pattani community

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม : ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนปัตตานี" (*Economic organization of Muslim peasants: a case study of Pattani community*) โดย นายศรั

พงศ์ อุดมครบ (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาโครงสร้างและการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิมในบริบทของชุมชนปัตตานี ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกที่มีผลกระทบต่อวิถีการจัดระเบียบทางเศรษฐกิจดังกล่าว ตลอดจนมุ่งศึกษาพฤติกรรมและกระบวนการปรับตัวของชาวไร่นามุสลิมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาชิ้นนี้เน้นการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลดิบเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนโดยตรง ผสมกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิผ่านการศึกษาเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการนำมาวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจชาวบ้าน ได้แก่ แนวคิดทางมานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology) แนวคิดการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย (Modernization Theory) และแนวคิดเศรษฐกิจเชิงจริยธรรม (Moral Economy)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบสำคัญว่า การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิมในชุมชนปัตตานี เกิดขึ้นจากการถักทอของปัจจัย 4 ประการ คือ (1) การขยายตัวของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ (2) การขยายตัวของอำนาจและกลไกรัฐ (3) สภาพนิเวศวิทยาของชุมชน และ (4) ระบบค่านิยมของชุมชน ทั้งนี้ ปัจจัยจากการรุกคืบของเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ กลไกรัฐ และข้อจำกัดเชิงนิเวศวิทยา ซึ่งเป็นผลกระทบโดยตรงจากการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ได้ส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของชุมชนแปรเปลี่ยนจากเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองไปสู่ระบบการผลิตเพื่อการค้ามากยิ่งขึ้น ทำให้นิเวศวัฒนธรรมและแบบแผนชีวิตทางเศรษฐกิจสังคมเปลี่ยนไปในหลายมิติ เช่น การเกิดขึ้นของอาชีพแรงงานรับจ้างทั้งในและนอกภาคการเกษตร ตลอดจนพฤติกรรมการบริโภคในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตาม ระบบค่านิยมของชุมชนซึ่งยังรากอยู่บนหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามและวิถีวัฒนธรรมมลายู ได้ทำหน้าที่เป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ช่วยชะลออัตราความเร่ง ไม่ให้กระแสความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างรุนแรงจนทำลายโครงสร้างเดิม ส่งผลให้ชุมชนแห่งนี้มีลักษณะการจัดระเบียบเศรษฐกิจแบบ "ทวิลักษณ์" (Dual Economy) ที่ดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างระบบเศรษฐกิจเชิงการค้าและระบบเศรษฐกิจเชิงจริยธรรมได้อย่างสมดุล

4. ผลของการเลือกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและผลตอบแทนในตลาดแรงงานของชาวมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

Impacts of high school choice on higher education enrollment and labor market outcomes among Muslims: a case study of Pattani

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ผลของการเลือกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและผลตอบแทนในตลาดแรงงานของชาวมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี" (*Impacts of high school choice on higher education enrollment and labor market outcomes among muslims : a case study of Pattani*) โดย นางสาวฟาเดีย สาและ (2565) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบและอิทธิพลของการเลือกประเภทสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่มีต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ผลตอบแทนที่จะได้รับในตลาดแรงงานในรูปของรายได้ และการสะสมทุนทางสังคมของประชากรชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานี เพื่อเป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในการประเมินความคุ้มค่าและทิศทางการส่งเสริมการศึกษาในพื้นที่เศรษฐกิจและพหุวัฒนธรรมเฉพาะ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณชิ้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสุ่มตัวอย่างแบบโควตาและตามสะดวก (Quota / Convenience Sampling) โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากวรรณกรรมปริทัศน์ เกณฑ์การคัดเลือกกำหนดให้กลุ่มเป้าหมายเป็นชาวไทยมุสลิม อายุ 25-49 ปี ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนในจังหวัดปัตตานี ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 483 ตัวอย่าง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้แบบจำลองสมการถดถอย (Regression Model) ควบคู่กับการควบคุมและพิจารณาปัญหาความสัมพันธ์ในตัวเองของตัวแปรสุ่ม (Endogeneity Problem) โดยแบ่งประเภทโรงเรียนออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ โรงเรียนสามัญศึกษา โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และสถาบันศึกษาปอเนาะ ทั้งนี้ งานวิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและการศึกษา ได้แก่ การเลือกโรงเรียน การตัดสินใจของชาวมุสลิม ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาและผลตอบแทนในตลาดแรงงาน และแนวคิดเรื่องทุนทางสังคม (Social Capital)

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบและข้อสรุปเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจการศึกษาที่สำคัญ 4 ประเด็น คือ (1) ปัจจัยด้านเพศหญิง การใช้ภาษาไทยสื่อสารภายในบ้าน คุณลักษณะของพ่อแม่ และการตั้งถิ่นฐานในเขตเมืองล้วนส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการเลือกโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (2) ก่อนการพิจารณาปัญหา Endogeneity พบว่าประเภทโรงเรียนมีผลโดยตรงต่อการเรียนต่อและรายได้รายเดือน ทว่า (3) เมื่อเข้าสู่แบบจำลองที่พิจารณาและแก้ไขปัญหา Endogeneity แล้ว ผลลัพธ์กลับบ่งชี้ว่าประเภทของโรงเรียนส่งผลต่อการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา แต่ไม่ได้ส่งผลทางตรงต่อผลตอบแทนในตลาดแรงงาน อย่างไรก็ตาม ตัวแปรการสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลทางบวกต่อผลตอบแทนในตลาดแรงงานเสมอ และ (4) ในมิติของทุนทางสังคม ภายหลังการควบคุมปัญหา Endogeneity พบว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามและสถาบันศึกษาปอเนาะกลับส่งผลทางบวกต่อการได้รับการสนับสนุนทางทรัพยากรและทางอารมณ์อย่างชัดเจน งานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปภาพรวมได้ว่า แม้ประเภทสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจะไม่ส่งผลทางตรงต่อรายได้ในตลาดแรงงาน แต่จะส่งผลกระทบเชิงระบบในลักษณะ "ส่งผลทางอ้อม" (Indirect Impact) ต่อทั้งผลตอบแทนในตลาดแรงงานและทุนทางสังคม ผ่านการเป็นตัวแปรต้นที่ส่งผ่านโอกาสให้ประชากรสำเร็จการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นสำคัญ

หมวดที่ 5

หมวดวรรณกรรม/ภาษา/สื่อ

1. การสะท้อนภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชาวมุสลิมในหนังสือพิมพ์ไทย/The portrayal of Muslim events in Thai newspapers

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การสะท้อนภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชาวมุสลิมในหนังสือพิมพ์ไทย" (*The portrayal of Muslim events in Thai newspapers*) โดย นายธีรยุทธ ลาตีฟี (2552) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทของหนังสือพิมพ์ไทยในฐานะสถาบันทางสังคม ว่ามีการสะท้อนภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมซึ่งมีสถานภาพเป็นชนกลุ่มน้อยในสังคมไทยออกมาในรูปแบบใด ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ว่าลักษณะการนำเสนอมีความโน้มเอียงหรือเบี่ยงเบนไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งหรือไม่ ตลอดจนมุ่งศึกษาการนำเสนอและสร้างภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมผ่านพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อสะท้อนความรับผิดชอบและมิติวินยวิชาชีพของสื่อมวลชนไทย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ของเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับชาวมุสลิมทั้งในบริบทภายในประเทศไทยและ

ในต่างประเทศ จากหนังสือพิมพ์ไทย 4 ฉบับที่เป็นตัวแทนในการศึกษา ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ มติชน และไทยโพสต์ ในช่วงระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2541 ถึง 31 ธันวาคม 2541 ผนวกกับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกผ่านกรอบทฤษฎีและแนวคิดที่หลากหลาย โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ (1) บทบาทของสื่อมวลชนในฐานะสถาบันสังคม ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ และทฤษฎีสื่อมวลชนกับความรับผิดชอบทางสังคม (2) การสะท้อนภาพความจริงทางสื่อมวลชน ได้แก่ แนวคิดการสร้างความเป็นจริงในสังคม แนวคตินายประตูข่าวสาร (Gatekeeper) คุณค่าข่าว ความเป็นกลาง แหล่งข่าว การกำหนดวาระ (Agenda Setting) ป้ายตราและแบบฉบับ (Stereotype) และ (3) สื่อมวลชนกับการสะท้อนภาพของชาวมุสลิม ผ่านแนวคิดเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยและมุสลิม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงวิพากษ์สื่อที่สำคัญ 4 ประการ คือ (1) หนังสือพิมพ์ไทยนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับชาวมุสลิมในรูปแบบของข่าวเป็นหลัก โดยปรากฏในหน้าต่างประเทศมากกว่าหน้าอื่น ๆ และมักให้ความสำคัญต่ำโดยเสนอเป็นหัวข้อธรรมดาหรือหัวข่าวยรองหน้าใน ประเภทเนื้อหาที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาสังคม-ความไม่สงบ-วินาศกรรม สงคราม และการเมืองระหว่างประเทศ โดยเน้นคุณค่าข่าวในด้านความเด่น ความขัดแย้ง ลึกซึ้งซับซ้อน และเร้าอารมณ์ ซึ่งมีสถานที่เกิดเหตุในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตะวันออกกลางเป็นหลัก (2) ด้านการอ้างอิงแหล่งข่าว พบว่าสื่อไทยพึ่งพาแหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคลที่ไม่ใช่ชาวมุสลิมและสำนักข่าวตะวันตก มากกว่าบุคคลหรือสื่อมวลชนมุสลิม (3) ในด้านทิศทางข่าว พบความโน้มเอียงในการนำเสนอเนื้อหาในทิศทางลบมากกว่าทิศทางบวกอย่างเห็นได้ชัด และ (4) ภาพลักษณ์ของชาวมุสลิมที่ถูกสร้างขึ้นในสื่อไทยเป็นภาพลักษณ์เชิงลบเด่นชัดกว่าเชิงบวก โดยจำแนกเป็น 5 กลุ่มภาพลักษณ์หลัก ได้แก่ กลุ่มภาพลักษณ์ใจก่อการร้าย/มุสลิมหัวรุนแรง, กลุ่มภาพลักษณ์การจลาจล/มีอบประทุ้ง, กลุ่มภาพลักษณ์การฝ่าฝืน/ละเมิดข้อตกลง, กลุ่มภาพลักษณ์การสังฆฆาตหรือร้ายแรง และกลุ่มภาพลักษณ์การประทุษวิบัติเศรษฐกิจอย่างร้ายแรง

2. การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรูสมิแล จ. ปัตตานีในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ / Communication between Thai Buddhists and Thai Muslim in Rusamilae Community Pattani Province in the period of crisis of the 3 southernmost province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรูสมิแล จ. ปัตตานีในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" (*Communication between Thai Buddhists and Thai Muslims in Rusamilae Community Pattani Province in the period of crisis of the 3 southernmost provinces*) โดย นางสาวอาทิตย์า เทียงวงศ์ (2552) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา ลักษณะและรูปแบบการสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมท่ามกลางวิกฤตการณ์ความไม่สงบ ควบคู่ไปกับการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพของการสื่อสารระหว่างสองวัฒนธรรม ตลอดจนมุ่งศึกษาระดับการรับรู้ต่อสถานการณ์ความรุนแรง รวมถึงทัศนคติและพฤติกรรมเชิงลึกในการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของประชาชนทั้งสองกลุ่มในพื้นที่ขัดแย้ง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงนิเทศศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์กับชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนรูสมิแล จำนวน 200 คน ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ร่วมกับผู้นำชุมชนและนักวิชาการในพื้นที่จำนวน 4 คน ร่วมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวิเคราะห์อธิบาย

ปรากฏการณ์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แนวคิดหลักศาสนาอิสลาม แนวคิดและทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการสื่อสาร (Intercultural Communication) และแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์กับวัฒนธรรมในมิติของเอกลักษณ์ ความสัมพันธ์ อคติ และความแตกต่างทางชาติพันธุ์

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมการสื่อสารที่สำคัญในหลายประเด็น โดยในด้านปฏิสัมพันธ์พบว่าทั้งสองฝ่ายยังทำงานร่วมกันเป็นประจำ โดยชาวไทยพุทธระบุว่ามีการประชุมร่วมกันและไปมาหาสู่กันในระดับที่สูงกว่าที่ชาวไทยมุสลิมระบุ ทว่าในมิติการร่วมพิธีกรรม การทำกิจกรรมในพื้นที่ และการเข้าหาผู้นำต่างศาสนา ชาวไทยพุทธระบุการเข้าร่วมในระดับที่ต่ำกว่า ประเด็นด้านปัญหาและอุปสรรค กลุ่มตัวอย่างสะท้อนปัญหาในมิติด้านความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) คือความไม่เข้าใจภาษาและวัฒนธรรม และมักเลือกจับกลุ่มกับคนศาสนาเดียวกัน แต่ไม่พบปัญหาชัดเจนในด้านทัศนคติและพฤติกรรม (Affective & Behavioral) ยกเว้นความรู้สึกไม่ดีหากมีการกระทำที่ขัดต่อวัฒนธรรมของตน สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการสื่อสารในระดับสูงคือความภูมิใจที่เกิดมาเป็นคนไทย ขณะที่บทบาทของสื่อมวลชนมีผลในระดับต่ำถึงปานกลาง ซึ่งผู้นำชาวไทยมุสลิมมองว่าการนำเสนอของสื่อมีส่วนทำให้ทัศนคติระหว่างกันเป็นไปในทางลบมากขึ้น ท้ายที่สุด ในมิติด้านการรับรู้สถานการณ์ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ โดยชาวไทยพุทธรับรู้ถึงความสัมพันธ์แย่งและต้องการให้ปรับปรุงความสัมพันธ์ในระดับชาวบ้านมากที่สุด ขณะที่ชาวไทยมุสลิมรับรู้ว่าสถานการณ์ยังปกติ และต้องการให้พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งผลการสัมภาษณ์ตอบย้ำว่า แม้จากทัศนียภาพนอกจะมีการพูดคุยกันตามปกติในเชิงปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพ แต่ในมิติความสัมพันธ์เชิงจิตภาพยังคงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ซึ่งต้องอาศัยระยะเวลา ความคุ้นเคย และความไว้วางใจระหว่างกันเป็นอย่างมาก

3. กระบวนการสร้างสรรค์ละครนะซีฮัตในชุมชนมุสลิม/ Creative process of Nasihat performance in Muslim community

วิทยานิพนธ์เรื่อง "กระบวนการสร้างสรรค์ละครนะซีฮัตในชุมชนมุสลิม" (*Creative process of Nasihat performance in Muslim community*) โดย นายคอลิด มิดำ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำแนวคิดหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามมาประยุกต์และบูรณาการในการสร้างสรรค์ละครนะซีฮัตภายในชุมชนมุสลิม ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติและการตอบรับของผู้ชมที่มีต่อละครนะซีฮัตในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อถอดบทเรียนการใช้นวัตกรรมสื่อสารการแสดงในการขับเคลื่อนการเรียนรู้และการพัฒนาขีดความสามารถในบริบทชุมชนพหุวัฒนธรรมท้องถิ่น

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์และผสมผสานขั้นนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนามผ่านการพูดคุย สัมภาษณ์ และสังเกตการณ์พฤติกรรมในชุมชนบ้านควนและชุมชนบ้านม้า ร่วมกับการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้ชมจำนวน 100 ชุด โดยแบ่งสัดส่วนแก่ผู้ชมทั้งสองชุมชนอย่างเท่า ๆ กัน และเสริมความลึกของข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผสมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากบทรื่องานาฮีด หนังสือประวัติศาสตร์อิสลาม ตำราศิลปะการแสดง ตำราแนวคิดการแสดงในอิสลาม และตำราด้านนิเทศศาสตร์ ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางตัวอยู่บนกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการหลักในการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา คือ แนวคิดอิสลามกับศิลปะการแสดง แนวคิดนะซีฮัต (การตักเตือน/แนะนำ) ในอิสลาม และแนวคิดเรื่องละครเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา (Drama for Learning and Development)

ผลการวิจัยและข้อค้นพบเชิงประจักษ์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการสร้างสรรค์ละครนะซีฮัตพัฒนาประเด็นแก่นเรื่องมาจากหะดีษและคัมภีร์อัลกุรอาน โดยนำวัตถุดิบมาจากเรื่องราวปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน

มุสลิมมาดัดแปลงผูกโยงเข้ากับประวัติของบิลาล อิบนิ รอบาอู บุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์อิสลาม ภายใต้กฎเกณฑ์ทางศาสนาอย่างเคร่งครัด รูปแบบการนำเสนอใช้กลวิธีการแสดงเดี่ยวผสมผสานละครแบบมีส่วนร่วม (*Participatory Theatre*) และการขับร้องอนชัต โดยจากการทดลองจัดแสดงในชุมชนบ้านม้า (เขตประเวศ) และชุมชนบ้านครัว (เขตราชเทวี) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญเห็นพ้องว่าละครเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพสูงในการระดมความคิดเห็นและควรได้รับการพัฒนาต่อยอด สำหรับมิติทัศนคติของผู้ชมพบว่า องค์ประกอบศิลป์ในการแสดงเป็นสิ่งที่ผู้ชมชื่นชอบมากที่สุด (ร้อยละ 76.09) ขณะที่เนื้อหาละครมีความเหมาะสมกับชุมชนในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ผู้ชมมีทัศนะว่าละครเหมาะสมสำหรับเป็นสื่อในการระดมความคิดเห็นในระดับมาก โดยสะท้อนทัศนะว่าบทบาทของนักแสดงมีความใกล้เคียงกับผู้บรรยายศาสนาธรรมหรือคอเต็บมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 40.00

4. การสร้างวาทกรรมออนไลน์เกี่ยวกับสตรีมุสลิม *Construction of online discourses on Muslim women*

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การสร้างวาทกรรมออนไลน์เกี่ยวกับสตรีมุสลิม" (*Construction of online discourses on muslim women*) โดย นางสาวสาธิตา หมานเรือง (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการสร้างวาทกรรมออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับสตรีมุสลิมในพื้นที่ทางกฎหมายและสื่อดิจิทัล ควบคู่ไปกับการค้นหาและถอดรหัสภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิมที่สะท้อนผ่านถ้อยแถลงและวาทกรรมบนโลกออนไลน์ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของสื่อทางเลือกทางศาสนาในการนิยามตัวตนและสิทธิสตรีท่ามกลางการปะทะสังสรรค์ทางวัฒนธรรมในยุคสารสนเทศ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้ดูแลเว็บไซต์และผู้รับสารของเว็บไซต์เป้าหมายร่วมกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิเพื่อศึกษาและวิเคราะห์เนื้อหาวาทกรรมเกี่ยวกับสตรีมุสลิมจากเว็บไซต์ยอดนิยม 2 แห่ง ได้แก่ www.muslimahtoday.net และ www.baanmuslimah.com ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการนำมาดำเนินวิเคราะห์หัตถ์บทและการสื่อสารเชิงสัญลักษณ์ ได้แก่ แนวคิดเรื่องวาทกรรมสตรีมุสลิม แนวคิดเรื่องการสื่อสารผ่านสื่อกลางคอมพิวเตอร์ (Computer-Mediated Communication) และแนวคิดเกี่ยวกับภาพลักษณ์ (Image) เพื่อเป็นเครื่องมือในการตีความชุดอุดมการณ์ของกลุ่มประชากรอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบสำคัญ 2 ประเด็นหลัก คือ (1) กระบวนการสร้างวาทกรรมออนไลน์เกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมที่ผู้นับถือศาสนาบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง และเพื่อตอบโต้หลักคำสอนบางประเด็นที่มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ในทางลบจากนักวิชาการและสื่อมวลชนตะวันตก โดยเว็บไซต์ www.muslimahtoday.net จัดทำโดยกลุ่มนักศึกษามุสลิมในนามของสมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม (สนท.) ส่วน www.baanmuslimah.com จัดทำโดยแม่บ้านสตรีมุสลิม ซึ่งทั้งสองแพลตฟอร์มใช้การคัดเลือกประเด็นเนื้อหาจากนักวิชาการและบุคคลทั่วไป อ้างอิงหลักการในคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) ครอบคลุมทั้งประเด็นเฉพาะสตรี (การปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวัน สถานภาพ และบทบาท) และประเด็นทั่วไป (หลักความเชื่อศรัทธา และการพัฒนาตนเองเป็นมุสลิมที่ดี) และ (2) ภาพลักษณ์ของสตรีมุสลิมที่สะท้อนออกมาจัดเป็น "ภาพในอุดมคติ" ที่สังคมคาดหวังและสอดคล้องกับหลักศาสนา โดยมีความแตกต่างในรายละเอียดคือ เว็บไซต์มุสลิมะฮ์ทูเดย์มุ่งเน้นภาพลักษณ์ของสตรีที่ปฏิบัติตนถูกต้องและเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน ส่วนเว็บไซต์บ้านมุสลิมะฮ์จะขยายความไปถึงภาพลักษณ์สตรีที่เข้าใจในสิทธิ บทบาทตนเอง ตลอดจนเข้าใจในธรรมชาติของความแตกต่างระหว่างสตรีและบุรุษอย่างลึกซึ้ง

5. ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิม: อำนาจและการต่อต้านในภาคใต้ของไทย

Legends of Thai Buddhists and Malayu Muslims: power and resistance in southern Thailand

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิม : อำนาจและการต่อต้านในภาคใต้ของไทย" (*Legends of thai buddhists and malayu muslims: power and resistance in southern thailand*) โดย นายพิเชฐ แสงทอง (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาเปรียบเทียบตำนานท้องถิ่นภาคใต้ของประเทศไทยในมิติเชิงลึกที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างอำนาจและการแสดงออกถึงการต่อต้าน ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชื่อมโยงระหว่างตัวบทตำนานท้องถิ่นกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย เพื่อทำความเข้าใจระเบียบวิธีและนัยทางการเมืองของเรื่องเล่าปรัมปราในการนิยามความสัมพันธ์เชิงอำนาจของพื้นที่ภาคใต้

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิพากษ์ทางวรรณคดีและวัฒนธรรมศึกษาชิ้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากวรรณกรรมท้องถิ่นจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ ตำนานกลุ่มตำนานนครศรีธรรมราช อิกายัตปัตตานี อิกายัต มะรง มawangศ์ ตำนานนางเลือดขาว ตำนานจตุคามรามเทพ ประวัติศาสตร์ราชอาณาจักรมลายูปะตานี ตำนานลิ้มโต๊ะเคี่ยม-ลิ้มกอเหนี่ยว และมัสยิดกรือแซะ ผนวกกับการรวบรวมเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีวิพากษ์สมัยใหม่ โดยมีแนวคิดเรื่องอำนาจและการต่อต้าน (Power and Resistance) เป็นกรอบความคิดแกนหลัก และใช้แนวคิดเรื่องอำนาจและการเมืองของเรื่องเล่า (Politics of Narrative) เป็นประเด็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ตัวบท

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงทฤษฎีและวัฒนธรรมที่สำคัญว่า ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิมจัดเป็นผลิตผลทางวัฒนธรรมและเป็นสนามปฏิบัติการทางอำนาจที่สะท้อนการปะทะกันทางวาทกรรม การขัดแย้งและการผสมผสาน โดยสามารถแบ่งตำนานออกเป็น 3 กลุ่มหลัก คือ ตำนานไทยพุทธ (มองอำนาจเป็นผลจากคุณสมบัติเฉพาะตัวของบุคคลในการบำรุงสุราษฎร์และการดูกลืนอำนาจอื่น) ตำนานมลายูมุสลิม (มองอำนาจเป็นพระบัญชาที่พระเจ้าประทานผ่านผู้นำและเน้นความสืบทอดเนื่องของการปกครอง) และตำนานผสมผสานคิพุทธ-มุสลิม-สิ่งลึกลับ (มองอำนาจเป็นผลของบุญและการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ) ในมิติประวัติศาสตร์ ตำนานทำหน้าที่เป็นเครื่องมือแสดงออกถึงอำนาจทางวัฒนธรรมและการเมือง สะท้อนวิธีการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเล็กกับรัฐใหญ่และการประนีประนอมเพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง ซึ่งท้องถิ่นมักไม่เปิดเผยสำนึกการต่อต้านอย่างตรงไปตรงมา ขณะที่ในบริบทร่วมสมัย การผลิตซ้ำตำนานจารีตถือเป็นความพยายามของท้องถิ่นในการต่อต้านเรื่องเล่ากระแสหลักที่ผลักดันให้ภาคใต้กลายเป็นดินแดนชายขอบ โดยสร้างความทรงจำทางประวัติศาสตร์ชุดใหม่ที่มีทั้งท่าทีต่อต้านอย่างเปิดเผยผ่านโครงเรื่องแบบคู่ขัดแย้ง และท่าทีประนีประนอมในลักษณะท้องถิ่นนิยมและชาติพันธุ์นิยม ซึ่งแปรผันไปตามบริบทของสังคมร่วมสมัย

6. สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา อิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้/ State and problems of learning management on Thai language principles and usage in Islamic private schools in the three Southern border provinces

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" (*State and problems of learning management on Thai language principles and usage in Islamic private schools in the three Southern border provinces*) โดย นางสาวนิลุบล เกตุแก้ว (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการ

เรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งเน้นศึกษาใน 4 ด้านหลัก ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ ตลอดจนมุ่งนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในบริบทเฉพาะดังกล่าว เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาสมรรถภาพทางภาษาของนักเรียนมุสลิมในพื้นที่พหุวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์ชิ้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากภาคสนามผ่านเครื่องมือและกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ประกอบด้วย การใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนวิชาภาษาไทยจำนวน 353 คน การใช้แบบสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ร่วมกับครูภาษาไทยจำนวน 6 คน และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและนักวิชาการศึกษาจำนวน 15 คน ผนวกกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ทั้งนี้ งานวิจัยตั้งอยู่บนฐานคิดทฤษฎี 3 ประการคือ แนวคิดเรื่องหลักการจัดการเรียนรู้การใช้ภาษาไทย การออกแบบและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงปฏิบัติและสภาพปัญหาที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) ในมิติด้านสภาพการจัดการเรียนรู้ พบว่า ด้านการออกแบบครูยังคงเน้นโครงสร้างแบบเดิม ด้านการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ใช้การบรรยายและการยกตัวอย่าง ด้านการใช้สื่อมักเป็นประเภทวัสดุ เช่น บัตรคำ แถบประโยค และห้องสมุดโรงเรียน ส่วนการประเมินผลจะทำหลังสิ้นสุดการเรียนรู้โดยใช้เกณฑ์ให้คะแนนแบบอัตราส่วน (2) ในมิติด้านปัญหาการจัดการเรียนรู้ พบว่า ครูขาดการได้รับการสนับสนุนจากบุคลากรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โครงสร้างสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรมีปริมาณมากเกินไปเมื่อเทียบกับจำนวนคาบเรียนที่สถานศึกษากำหนด ส่งผลให้บริหารเวลาไม่ลงตัวจนขาดพื้นที่สำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบกับสภาวะขาดแคลนสื่อการเรียนรู้อย่างทั่วถึง และ (3) ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา งานวิจัยระบุว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องจัดอบรมพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนผลักดันให้มีบุคลากรครูที่สำเร็จการศึกษาในวิชาเอกภาษาไทยโดยตรงเข้าสู่ระบบโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาไทยในพื้นที่อย่างยั่งยืน

7. การหลอมรวมของรหัสลัทธิในศาสนาอิสลามและความเชื่อชาวที่ปรากฏใน สุนทรีศาสนตร์ของ วายัง ปูระวะ: การผสมผสานกันทางศาสนาและวัฒนธรรม / The confluence between islam and javanese mysticism in the aesthetics of wayang purwa: a religio-cultural acculturation

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การหลอมรวมของรหัสลัทธิในศาสนาอิสลามและความเชื่อชาวที่ปรากฏใน สุนทรีศาสนตร์ของ วายัง ปูระวะ: การผสมผสานกันทางศาสนาและวัฒนธรรม" (*The confluence between islam and javanese mysticism in the aesthetics of wayang purwa: a religio-cultural acculturation*) โดย นางอานันคอกุง ลินดาวะดี เคนคานา (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อตรวจสอบและวิเคราะห์บทบาทของสุนทรีศาสนตร์ในฐานะที่เป็นสื่อกลางของการปรับเข้าหากันทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมของความเป็นอื่นในบริบทพื้นที่เฉพาะ ซึ่งในที่นี้เป็นการศึกษาปรากฏการณ์การปรับตัวและหลอมรวมกันระหว่างระบบความคิดรหัสลัทธิของชาว (Javanese Mysticism) กับศาสนาอิสลามที่แพร่เข้าสู่ดินแดนชวา โดยมีศิลปะการแสดงหุ่นเชิดเงา "วายัง ปูระวะ" เป็นสื่อวัฒนธรรมวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนการผสมผสานดังกล่าว

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงมานุษยวิทยาวัฒนธรรมและปรัชญา ศาสนาชั้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินงาน โดยมุ่งรวบรวม ข้อมูล วิเคราะห์ และประมวลผลหัตถุณิเชิงลึกจากตัวบทเอกสารทางประวัติศาสตร์ บทความ วิชาการ คัมภีร์ วรรณกรรมโบราณ ตลอดจนรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางฐานคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมผ่านกรอบทฤษฎีแนวคิด 3 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดเรื่อง วัฒนธรรม (Culture) แนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์ (History) และทฤษฎีทางด้านศาสนา (Religion Theories) เพื่ออธิบายพลวัตของการแลกเปลี่ยนและการกลืนกลายทางวัฒนธรรมในเกาะชวา

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบเชิงชาติพันธุ์วรรณาและสุนทรียศาสตร์ที่สำคัญว่า กระบวนการเผยแผร์ ศาสนาอิสลามในชวาโดยกลุ่ม "วาสิซังโงะ" (ผู้วิเศษหรือนักบุญทั้งเก้า) ได้ใช้วิธีการพัฒนาเรื่องเล่าขึ้นมาใหม่ ผ่านการขยายโครงเรื่องเดิมของมหากาพย์อินเดียคือ รามายณะและมหาภารตะ โดยใช้ตัวละครดั้งเดิมใน ท้องเรื่องที่ผู้กร้อยขึ้นใหม่เพื่อสอดแทรกหลักธรรมคำสอนของศาสนาอิสลามอย่างแนบเนียน ทั้งนี้ วายัง ปูระ ในฐานะที่เป็นรูปแบบศิลปะดั้งเดิมในเขตชนบท ยังคงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางศูนย์กลางในพิธีกรรมที่ช่วยสร้าง ความรู้สึกเชื่อมโยงกับอดีตของชาวและเป็นวิถีทางในการติดต่อกับบรรพบุรุษ ดังที่ปรากฏเด่นชัดในพิธีกรรม เชิงความเชื่อที่เรียกว่า "รูวะฮัน" (Ruwahan) งานวิจัยสรุปภาพรวมได้ว่า วายัง ปูระ ซึ่งมีรากเหง้าดั้งเดิมมา จากศาสนาฮินดู มีลักษณะทางสุนทรียศาสตร์ที่เอื้อต่อการปรับตัวเข้าหากันกับระบบความเชื่อใหม่ที่นำเข้ามา คือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) ในพื้นที่แห่งนี้ดำเนินไปได้ อย่างราบรื่นและหลอมรวมเป็นระบบคิดแบบทวิลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

8. การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาล และนอกเขต เทศบาลของอำเภอเมืองปัตตานี / The study of muslim women's internet access and utilization: a study from muslim women in municipality and non-municipality areas of mueang pattani district

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขต เทศบาลและนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมืองปัตตานี" (*The study of muslim women's internet access and utilization: a study from muslim women in municipality and non-municipality areas of mueang pattani district*) โดย นายธนภัทร เต็มรัตนกุล (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและ เปรียบเทียบพฤติกรรมการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเทศบาลและนอกเขตเทศบาล เมืองปัตตานี ควบคู่ไปกับการศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตระหว่างสตรี มุสลิมทั้งสองกลุ่มพื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจถึงความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลและกระบวนการจัดการสื่อดิจิทัล ภายใต้บริบททางสังคมและหลักการทางศาสนาอิสลาม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชั้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ที่บูรณาการระเบียบวิธีเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเข้าด้วยกัน โดยในส่วนของการ เชิงปริมาณได้ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมในเขตเทศบาลจำนวน 445 คน และนอกเขตเทศบาลจำนวน 427 คน สำหรับเชิงคุณภาพใช้การเก็บข้อมูลด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากสตรีมุสลิมในเขตเทศบาล 5 คน และนอกเขตเทศบาล 5 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยีกับผู้ใช้สื่อไว้ 3 ประการหลัก คือ แนวคิด เกี่ยวกับสตรีมุสลิม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต และแนวคิดเกี่ยวกับการเลือกใช้ ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ต โดยมุ่งเน้นที่แนวคิดการก่อรูปทางสังคมในเชิงเทคโนโลยี (Social Shaping of

Technology: SST) และทฤษฎีการประกอบสร้างทางสังคมโดยเทคโนโลยี (Social Construction of Technology: SCOT)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงเปรียบเทียบและอัตลักษณ์พฤติกรรมที่สำคัญคือ สตรีมุสลิมในเขตเทศบาลมีข้อได้เปรียบในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าสตรีมุสลิมนอกเขตเทศบาล ทั้งในมิติด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการใช้สื่อ งบประมาณซีพีเพื่อการจ่ายใช้สอยอินเทอร์เน็ต และแรงส่งเสริมทางสังคม นอกจากนี้ยังพบแนวทางการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ โดยกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมจะพิจารณาความพร้อมของตนเองตามลำดับ 5 ขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ได้แก่ (1) ความจำเป็นในการใช้ (2) ความรู้ในการใช้ (3) เวลาในการใช้ (4) การควบคุมตนเองในการใช้ และ (5) การจัดหาช่องทางเข้าถึงใช้สื่อ สำหรับในมิติการใช้ประโยชน์ สตรีมุสลิมได้กำหนดกลยุทธ์โดยนำหลักศาสนาอิสลามมาประยุกต์ใช้อย่างมีระบบ ประกอบด้วยกลยุทธ์เชิงรุกที่ใช้หลักการเรื่อง "หน้าที่ของสตรีมุสลิม" มาเลือกรับประโยชน์และใช้หลัก "สิทธิของสตรีมุสลิม" ในการสร้างทางเลือกใช้สื่อ ควบคู่ไปกับกลยุทธ์เชิงรับที่ใช้หลักการเรื่อง "การปกป้องตนเองของสตรีมุสลิม" ในการเลือกปฏิเสธหรือไม่ใช้ประโยชน์จากสื่อบางประเภท งานวิจัยสรุปภาพรวมได้ว่า เป้าหมายสูงสุดของกลยุทธ์เหล่านี้คือการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้สตรีมุสลิมเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือสื่อที่ตนเองเลือกใช้ แทนการปล่อยให้สื่อเทคโนโลยีเป็นฝ่ายมีอำนาจเหนือสตรีมุสลิม

9. อิสลามานูว์ตรละครโทรทัศน์อิสลามในประเทศไทย Islamization of Islamic television drama in Thailand

วิทยานิพนธ์เรื่อง "อิสลามานูว์ตรละครโทรทัศน์อิสลามในประเทศไทย" (*Islamization of islamic television drama in thailand*) โดย นายสุธี นามศิริเลิศ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาคุณลักษณะเฉพาะของละครโทรทัศน์อิสลามในประเทศไทยที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์โมเดิร์นไนน์และสถานีเคเบิลทีวีมุสลิม ไวท์ ชาแนล ควบคู่ไปกับการศึกษากระบวนการอิสลามานูว์ตร (Islamization) และความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างหลักการของศาสนาอิสลามกับองค์ประกอบการเล่าเรื่องทางสื่อโทรทัศน์ เพื่อทำความเข้าใจทิศทางและการผสมผสานศิลปะการแสดงร่วมสมัยให้เข้ากับกรอบบัญญัติทางศาสนา

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะ ศาสนาอิสลาม และผู้ผลิตละครร่วมกับการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) และสัมภาษณ์เพื่อศึกษาทัศนคติของผู้ชมชาวมุสลิม 3 ช่วงอายุ (15-25 ปี, 26-40 ปี และ 55 ปีขึ้นไป) รวมทั้งสิ้น 19 คน ผสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากการวิเคราะห์การเล่าเรื่องในบทละครโทรทัศน์อิสลามจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ อุมมี สวรรค์อยู่ใต้ฝ่าเท้ามารดา (2553), จะบังลิโม รักรออยู่ปลายทาง (2554) และรักแท้ เกิดที่บ้าน (2555) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 5 ประการหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับประเภทของละครโทรทัศน์ (Format) แนวคิดเกี่ยวกับแนวเรื่องของละครโทรทัศน์ (Genre) แนวคิดเกี่ยวกับการเล่าเรื่อง (Narrative) แนวคิดอิสลามกับศิลปะการแสดงและดนตรี และแนวคิดเรื่องอิสลามานูว์ตร (Islamization)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบสำคัญว่า คุณลักษณะของละครโทรทัศน์อิสลามไทยขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้ผลิตที่มีต่อจุดตัดระหว่างโลกแห่งละครและโลกแห่งศาสนบัญญัติ โดยโครงเรื่องและแกนเรื่องมุ่งเน้นความกตัญญูต่อมารดาและปฏิเสธการนำเสนอเรื่องราวความรักระหว่างหญิงชาย ตัวละครมุสลิมจึงมีลักษณะเด่นเป็น "พระเอกผู้ไร้นางเอก และนางเอกผู้ไร้พระเอก" ที่ไม่มีความใส่ใจในเรื่องความรัก และมักคลี่คลายปมความขัดแย้งในเรื่องด้วยการขอพรจากพระเจ้า สำหรับกระบวนการอิสลามานูว์ตรพบว่า ตัวละครเป็นองค์ประกอบที่ได้รับการปรับเปลี่ยนตามหลักศาสนามากที่สุด ทั้งในด้านภาพลักษณ์การปรากฏตัวของตัวละครหญิง ค่านิยม

ความเชื่อความศรัทธา และเครื่องแต่งกายที่ถูกต้องตามบัญญัติ รวมถึงมีการลดทอนรายละเอียดและระยะเวลาของฉากที่เป็นข้อห้ามทางศาสนา (ฉากผิดบาป) ลง ท้ายที่สุด ในมิติทัศนคติของผู้ชมมุสลิมสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ชมมักหวั่นเกรงเกณฑ์ความถูกต้องตามหลักศาสนา มาพิจารณาเกี่ยวกับการชมละครเสมอ โดยมองว่าฉากสถาบันทางศาสนาอยู่ลำพังของชายหญิง หรือการให้ผู้ชมมุสลิมรับบทคนต่างศาสนา เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากขัดต่อบทบัญญัติทางศาสนาอิสลามอย่างชัดเจน

10. แบบแผนการเปิดรับชมและลักษณะการใช้โทรทัศน์เป็นของใช้ในบ้านของคนไทยใน ชุมชนนุรูลอิสลาม เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร / The Patterns of television exposure and domestication in "Nuroonislam" community of Minburi district, Bangkok Metropolis

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แบบแผนการเปิดรับชมและลักษณะการใช้โทรทัศน์เป็นของใช้ในบ้านของคนไทยในชุมชนนุรูลอิสลาม เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร" (*The Patterns of television exposure and domestication in "Nuroonislam" community of Minburi district, Bangkok Metropolis*) โดย นาย สมัย โต๊ะขึ้นดี (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะแบบแผนการเปิดรับชมโทรทัศน์ของคนไทยมุสลิมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับรูปแบบการดำเนินชีวิต ควบคู่ไปกับการศึกษากระบวนการกำหนดและเทียบเคียงหลักการทางศาสนาอิสลามกับการรับชมโทรทัศน์ ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ลักษณะการใช้เทคโนโลยีโทรทัศน์ในฐานะของการเป็นของใช้ในบ้าน (*Domestication*) เพื่อการบริโภครายได้ในครัวเรือนของคนไทยมุสลิมท่ามกลางพฤติกรรมทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขึ้นนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนามด้วยวิธีการสังเกตการณ์ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยเลือกพื้นที่ศึกษาเจาะจงที่ชุมชนนุรูลอิสลาม เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีอัตลักษณ์เด่นเป็นชุมชนเมืองกึ่งชนบท กระบวนการสังเกตการณ์จะมุ่งเน้นสำรวจลักษณะทางกายภาพของบ้าน สภาพแวดล้อม จำนวนและตำแหน่งการจัดวางโทรทัศน์ การเชื่อมต่อโครงข่ายสื่อต่าง ๆ ตลอดจนพฤติกรรมการรับชมจริงของสมาชิกในครัวเรือน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางกรอบแนวคิดทฤษฎี 5 ประการในการวิเคราะห์ทางพฤติกรรมศาสตร์และสื่อสารมวลชน ได้แก่ แนวคิดการเลือกเปิดรับสาร (*Selective Exposure*) แนวคิดเรื่องหลักความศรัทธาและหลักการปฏิบัติในศาสนาอิสลาม แนวคิดการเทียบเคียงกับหลักศาสนา แนวคิดการเป็นของใช้ภายในครัวเรือน (*Domestication*) และแนวคิดตรรกะของการบริโภค

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงชาติพันธุ์วรรณาสื่อสารมวลชนที่น่าสนใจ โดยผู้วิจัยได้จำแนกกลุ่มตัวอย่างตามระดับศานิกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความเคร่งครัด กลุ่มที่มีความเคร่งครัดปานกลาง และกลุ่มที่มีความเคร่งครัดน้อย ผลการวิจัยชี้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกเปิดรับชมโทรทัศน์ประกอบด้วย เพศ วัย อาชีพ และรูปแบบการดำเนินชีวิต โดยมีรูปแบบการชมทั้งแบบร่วมกันของสมาชิกในบ้านและการรับชมส่วนตัว ทั้งนี้ กิจกรรมการชมโทรทัศน์จะไม่สามารถดำเนินร่วมไปกับการปฏิบัติศาสนกิจละหมาดได้เด็ดขาด ในส่วนของพฤติกรรมการเผชิญหน้ากับเนื้อหาข่าวสารหรือรายการที่ขัดต่อหลักการทางศาสนา พบว่าชาวมุสลิมมีกลไกการหลีกเลี่ยงด้วยการเปลี่ยนช่องสถานีหนี หรือใช้กระบวนการคิดวิจารณ์ญาณในการรับชมควบคู่กันไป สำหรับมิติด้านการจัดวางและประโยชน์ใช้สอย พบว่าปัจจัยเรื่องจำนวนเครื่อง การจัดสรรพื้นที่ตั้งวาง และการบริหารเวลา/พื้นที่ของสมาชิกเป็นสิ่งสำคัญ การใช้โทรทัศน์จะเกิดขึ้นเฉพาะบางเวลา มีสถานะทั้งของส่วนรวมและส่วนตัว โดยพบข้อบ่งชี้เชิงพฤติกรรมว่า กลุ่มผู้รับชมที่เป็นแม่บ้านและลูกจะมีลักษณะความกลมกลืนและมีความใกล้ชิดสัมพันธ์กับการใช้โทรทัศน์มากกว่าผู้เป็นพ่อหรือหัวหน้าครอบครัวอย่างเห็นได้ชัด

11. การนำเสนอภาพการก่อการร้ายและตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิมในภาพยนตร์อเมริกัน ช่วงปี 1994-1998 / Portrayal of terrorism and muslim terrorist character in American films during 1994-1998, A.D

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การนำเสนอภาพการก่อการร้ายและตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิมในภาพยนตร์อเมริกัน ช่วงปี 1994-1998" (*Portrayal of terrorism and muslim terrorist character in American films during 1994-1998, A.D.*) โดย นายจิรัฏฐ์ เผ่าจิระศิลป์ชัย (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่ถูกนำเสนอในภาพยนตร์อเมริกันที่มีโครงเรื่องและเรื่องราวเกี่ยวกับการก่อการร้าย ควบคู่ไปกับการสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับลักษณะ รูปแบบ และทิศทางการนำเสนอตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิมในภาพยนตร์ฮอลลีวูด เพื่อถอดรหัสอุดมการณ์เชิงวัฒนธรรมและการสร้างภาพแทนของชนกลุ่มน้อยในอุตสาหกรรมภาพยนตร์ระดับโลก

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ขึ้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) เป็นเครื่องมือหลักในการศึกษา โดยเจาะจงวิเคราะห์ภาพยนตร์อเมริกันยอดนิยมที่สร้างขึ้นในระหว่างปี ค.ศ. 1994 ถึง 1998 จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *True Lies*, *Naked Gun 33 1/3: The Final Insult*, *Under Siege 2*, *Executive Decision*, *The Peacemaker* และ *The Siege* เพื่อค้นหาความหมายแฝงและนัยเชิงโครงสร้างผ่านองค์ประกอบการเล่นเรื่อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 5 ประการในการวิเคราะห์ตัวบทภาพยนตร์ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับตัวละครทางภาพยนตร์และการศึกษาแนวภาพยนตร์ (Character and Genre Studies) แนวคิดเรื่องการจำลองความจริง (Representation) แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อความหมายในภาพยนตร์ แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของอุตสาหกรรมฮอลลีวูด และแนวคิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบเชิงวิพากษ์ภาพยนตร์ที่สำคัญใน 2 ประเด็นหลัก คือ (1) ในมิติด้านเนื้อหาการก่อการร้าย ภาพยนตร์นำเสนอรูปแบบการก่อการร้ายใน 3 ลักษณะ ได้แก่ การก่อการร้ายที่เป็นส่วนหนึ่งของขบวนการสงครามทางศาสนา การก่ออาชญากรรมของกลุ่มบุคคล และการก่อการร้ายโดยปัจเจกบุคคลเพื่อตอบโต้ทำลายล้างอำนาจ โดยภาพยนตร์มักตอกย้ำอุดมการณ์กระแสหลักว่า ปัญหาการก่อการร้ายสามารถแก้ไขได้ด้วยศักยภาพของวีรบุรุษ ซึ่งส่วนใหญ่มีสถานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ (2) ในมิติการนำเสนอตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิม พบการจำแนกภาพลักษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ เป็นนักรบที่คลั่งศาสนา เป็นอาชญากรบ้าคลั่ง และเป็นเหยื่อของความขัดแย้งที่เกื้อกตและมีอารมณ์รุนแรง ยิ่งไปกว่านั้น ภาพยนตร์ทั้งหมดสะท้อนให้เห็น "คุณลักษณะร่วม" (Common Characteristics) ของตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิมอย่างเด่นชัด คือ มักกำหนดให้เป็นเพศชายที่มีภูมิหลังมาจากภูมิภาคตะวันออกกลาง มีพฤติกรรมชอบใช้ความรุนแรงโดยหยิบยกอารมณ์มานำเสนอเหนือเหตุผล และมีทัศนคติเชิงอุดมการณ์ที่มุ่งต่อต้านสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการผลิตซ้ำภาพจำเชิงลบในอุตสาหกรรมสื่อบันเทิงตะวันตก

12. บทบาทของหนังสือพิมพ์มุสลิมในประเทศไทย The role of Muslim newspaper in Thailand

วิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทของหนังสือพิมพ์มุสลิมในประเทศไทย" (*The role of Muslim newspaper in Thailand*) โดย นางสาวพรรณพิมล สะโรชะมาศ (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและวิเคราะห์บทบาทที่มีต่อสังคมของหนังสือพิมพ์มุสลิมชื่อ "ทางนำ" ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์ประเภทและปริมาณพื้นที่ของเนื้อหาที่นำเสนอในหนังสือพิมพ์ดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ถึง พ.ศ. 2535 รวมระยะเวลา 10 ปี เพื่อถอดรหัสและทำความเข้าใจฟังก์ชันการทำงานของสื่อสิ่งพิมพ์ทางเลือกทางศาสนาในการขับเคลื่อนและประคับประคองสังคมชนกลุ่มน้อยมุสลิมในประเทศไทย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์ขั้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสารและการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิคือหนังสือพิมพ์ "ทางนำ" จำนวนทั้งสิ้น 130 ฉบับ ครอบคลุมเนื้อหาทุกเรื่องและทุกรูปแบบการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นข่าว บทความ สารคดี คอลัมน์ สังคมบุคคล และโฆษณา โดยดำเนินการศึกษาทุกฉบับประชากรโดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างเพื่อความแม่นยำสูงสุด ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 5 ประการหลักในการวิเคราะห์และตีความข้อมูล ได้แก่ แนวคิดเรื่องบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน แนวคิดเรื่องหนังสือพิมพ์เพื่อชนกลุ่มน้อย แนวคิดเรื่องหนังสือพิมพ์มุสลิม แนวคิดเรื่องการหนังสือพิมพ์ในวิถีทางของอิสลาม และกรอบในการวิเคราะห์บทบาทหนังสือพิมพ์ทางนำโดยเฉพาะ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบและข้อสรุปเชิงโครงสร้างสื่อสารมวลชนที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) ในมิติจุดมุ่งหมายของการทำหน้าที่สื่อมวลชนต่อสังคม พบว่าหนังสือพิมพ์ทางนำมีบทบาทเด่นชัด 7 ประการ ได้แก่ การปกป้องหลักการศาสนาอิสลามและสิทธิประโยชน์ของชาวมุสลิม, การเผยแพร่หลักการอิสลาม, การมีส่วนร่วมสร้างเอกภาพในสังคม, การเป็นแหล่งเผยแพร่ข่าวสาร, การแสดงความคิดเห็น, การสร้างความบันเทิงเริงรมย์ และการเป็นสื่อกลางโฆษณา (2) แม้บทบาททั้ง 7 ประการจะปรากฏอย่างต่อเนื่องสะท้อนเจตนารมณ์อันแน่วแน่ของผู้จัดทำ แต่พบว่าการเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดตามกาลเวลา เช่น ปริมาณเนื้อหาข่าวสารที่เพิ่มลดบางประเภท รวมถึงความเข้มข้นคมลึกของข้อเขียนในการแสดงทัศนะ และ (3) ในมิติเชิงทฤษฎี พบว่าบทบาทของหนังสือพิมพ์ทางนำมีความสอดคล้องกับทฤษฎีสื่อสารมวลชนกระแสหลักในประเทศประชาธิปไตยที่ว่าด้วยหน้าที่ 4 ประการของหนังสือพิมพ์ แต่มีความพิเศษตรงที่มีหลักการอิสลามเป็นตัวกำหนดปรัชญาอย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นการทำสื่อเพื่ออุดมการณ์และความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นแกนตั้งแทนที่จะดำเนินนโยบายแสวงหากำไรเชิงพาณิชย์หรือพึ่งพารายได้จากการโฆษณาเป็นหลัก

13. สื่อสังคมออนไลน์กับการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามในสังคมไทย Social media and communication: Islamic peace identity in Thai society

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สื่อสังคมออนไลน์กับการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามในสังคมไทย" (*Social media and communication : Islamic peace identity in Thai society*) โดย นายภาณุวัฒน์ บุษงาแดง (2562) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามบนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนภายใต้กลุ่มโครงสร้างมุสลิมในประเทศไทย ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของอัตลักษณ์แห่งสันติภาพในอิสลามที่ถูกสร้างสรรค์และเผยแพร่ผ่านพื้นที่ดิจิทัล เพื่อทำความเข้าใจพลวัตของการสื่อสารทางศาสนาและการปรับตัวขององค์กรทางสังคมมุสลิมในยุคเครือข่ายออนไลน์

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพขั้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผ่านวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกลยุทธ์ รูปแบบวิธีการ และช่องทางการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามบนโลกออนไลน์ในประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและบูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการหลักในการนำมาวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์การประกอบสร้างความหมาย ได้แก่ แนวคิดสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) แนวคิดเนื้อหาที่ผู้ใช้สร้างเอง (User Generated Content: UGC) แนวคิดอัตลักษณ์ (Identity) และแนวคิดอิสลามกับสันติภาพควบคู่กับโครงสร้างสังคมมุสลิมในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงนิเทศศาสตร์วัฒนธรรมที่สำคัญว่า อัตลักษณ์ของปัจเจกบุคคลหรือการระบุตัวตนทางสังคม รวมถึงบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนสันติภาพอิสลามของแต่ละองค์กร ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ประเด็นเนื้อหา รูปแบบ วิธีการสื่อสาร ตลอดจนการนิยามความหมายของอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามมีลักษณะที่แตกต่างหลากหลายแปรผันไปตามบริบทของแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตาม งานวิจัยชี้ให้เห็นคุณลักษณะร่วมที่เด่นชัดว่า ทุกองค์กรต่างหยิบยกหลักคำสอนทางศาสนาจากคัมภีร์อัลกุรอานและจริยวัตรของศาสดามุฮัมมัดมาเป็นแกนกลางสำคัญในการนำเสนอความหมายแห่งสันติภาพ ปรากฏการณ์ทั้งหมดนี้สรุปได้ว่า ภูมิทัศน์ของสื่อออนไลน์ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางเลือกในการประกอบสร้างภาพลักษณ์ใหม่ของศาสนาอิสลามเพื่อตอบโต้และทำลายภาพแทนเชิงลบ (Negative Representation) รวมถึงภาพความรุนแรงที่มักถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนกระแสหลัก อีกทั้งยังส่งเสริมความเป็นอิสระให้แก่กลุ่มมุสลิมต่าง ๆ ในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักสันติภาพอย่างเท่าเทียม โดยปราศจากการผูกขาดเนื้อหาจากองค์กรสื่อขนาดใหญ่ดังเช่นในอดีต

14. การต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด

Negotiating Muslim identities in multicultural context through Yasmin Ahmad's films

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด" (*Negotiating Muslim identities in multicultural context through Yasmin Ahmad's films*) โดย นางสาวโรสนี แกสมาน (2564) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาภูมิหลังและแรงบันดาลใจเชิงลึกที่ส่งผลต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด ผู้กำกับภาพยนตร์ชื่อดังชาวมาเลเซีย ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมท่ามกลางบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมของประเทศมาเลเซียที่สะท้อนผ่านผลงานภาพยนตร์ เพื่อทำความเข้าใจพลวัตการนิยามความหมายของตัวตนชาวมุสลิมในโลกภาพยนตร์ร่วมสมัย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางภาพยนตร์และวัฒนธรรมศึกษาชิ้นนี้ใช้วิธีวิเคราะห์บริบทของภาพยนตร์ (Contextual Analysis) จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *Rabun* (2003), *Sepet* (2004), *Gubra* (2006), *Mukhsin* (2007), *Muallaf* (2008) และ *Talentine* (2009) ร่วมกับการเก็บข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) บุคคลใกล้ชิด นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านภาพยนตร์มาเลเซีย ตลอดจนการประมวลข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 5 ประการในการวิเคราะห์ตัวบทและการสร้างความหมาย คือ แนวคิดเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศมาเลเซีย แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Identity) แนวคิดเกี่ยวกับภาพยนตร์มาเลเซีย แนวคิดเกี่ยวกับภาพตัวแทน (Representation) และแนวคิดเกี่ยวกับโลกทัศน์อิสลาม

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบเชิงวิพากษ์ภาพยนตร์และสังคมวิทยาวัฒนธรรมที่สำคัญใน 2 ประเด็นหลัก คือ (1) ภูมิหลังและแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด ประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ การเลียดูพุ่มพริกจากครอบครัว การศึกษาเรียนรู้หลักธรรมคำสอนของศาสนาต่าง ๆ และสุนทรียภาพที่ได้รับจากประสบการณ์ตรงและบุคคลใกล้ชิด และ (2) การต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทพหุวัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์จำแนกออกเป็น 3 คุณลักษณะ คือ อัตลักษณ์มุสลิมที่สังคมคาดหวัง อัตลักษณ์มุสลิมที่สังคมไม่พึงประสงค์ และอัตลักษณ์มุสลิมที่ประกอบสร้างขึ้นใหม่ โดยแสดงออกผ่าน 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ "การต่อรองกับมนุษย์" ในลักษณะการยืดหยุ่นต่อขนบธรรมเนียม วิถีปฏิบัติ และจารีตทางสังคมที่ปรากฏเชิงกายภาพ และ "การต่อรองกับพระเจ้า" ผ่านการกระทำที่ขัดแย้งหรือหมิ่นเหม่ต่อหลักการศาสนาภายใต้เงื่อนไข

และกรอบศีลธรรม มนุษยธรรม หรือความจำเป็นในการเอาตัวรอด งานวิจัยชิ้นนี้สรุปว่า ภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด ได้สะท้อนให้เห็นว่าวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมมีความหลากหลาย ลื่นไหล และแปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ชีวิต โดยเป็นการผสมผสานตัวตนเข้ากับเป้าหมายทางศาสนาและตำแหน่งหน้าที่ทางสังคมท่ามกลางกระแสโลกสมัยใหม่และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมรอบตัวอย่างเป็นองค์รวม

หมวดที่ 6

หมวดศาสนา

1. อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษา

The influence of Islamic culture on Muslim students in higher education institutions

วิทยานิพนธ์เรื่อง "อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา" (*The influence of Islamic culture on Muslim students in higher education institutions*) โดยนางสาวพจนีย์ ทรัพย์สมาน (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาอิทธิพลของศาสนาอิสลามที่มีผลต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบระดับและมิติอิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครและในพื้นที่ภาคใต้ เพื่อทำความเข้าใจบทบาทของอัตลักษณ์ทางศาสนาที่มีต่อพฤติกรรมและการปรับตัวของเยาวชนมุสลิมในระบบอุดมศึกษาไทย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพร่วมกับการใช้แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ตัวเลือก สุ่มจากกลุ่มตัวอย่างนิสิตนักศึกษามุสลิมในมหาวิทยาลัยทั้งในกรุงเทพมหานครและภาคใต้ จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตสงขลา รวมทั้งสิ้น 446 คน โดยแบ่งโครงสร้างคำถามออกเป็น 5 ด้านหลัก คือ ด้านกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ด้านจริยธรรม ด้านการดำรงชีวิต ด้านวิชาการ และด้านบริการและสวัสดิการ ผสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ งานวิจัยได้วางฐานคิดการวิเคราะห์ปรากฏการณ์บนกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการ ได้แก่ แนวความคิดเรื่องวัฒนธรรม แนวคิดวัฒนธรรมทางศาสนาอิสลาม และหลักการทางศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมศาสตร์และสถิติที่สำคัญคือ พฤติกรรม ความเชื่อ และแนวคิดของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลามสูงกว่าร้อยละ 80 ในด้านจริยธรรมและด้านกิจกรรมนิสิตนักศึกษา ซึ่งสาระสำคัญประกอบด้วยการยอมรับในพระเจ้าองค์เดียวโดยไม่บูชาสิ่งอื่นใด การปฏิบัติตามข้อกำหนดและข้อห้ามของศาสนา ตลอดจนการปฏิบัติศาสนกิจบังคับ (การละหมาดและการถือศีลอด) ขณะที่พฤติกรรมด้านวิชาการได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลามอยู่ระหว่างร้อยละ 70-80 และพฤติกรรมด้านการดำรงชีวิตในสังคมได้รับอิทธิพลอยู่ระหว่างร้อยละ 50-60 สำหรับผลการเปรียบเทียบเชิงพื้นที่ระหว่างกรุงเทพมหานครและภาคใต้ บ่งชี้ว่า พฤติกรรมของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลามในมิติต่าง ๆ คิดเป็นค่าร้อยละที่สูงกว่ากลุ่มนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานครอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในสาระที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในสังคม ส่วนพฤติกรรมในด้านอื่น ๆ ที่ทำการศึกษาไม่ปรากฏความแตกต่างที่เด่นชัดเจนทางสถิติ

2. กระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามในมาเลเซียก่อนและหลังได้รับเอกราช *Islamic revivalism in Malaysia before and after independence*

วิทยานิพนธ์เรื่อง "กระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามในมาเลเซียก่อนและหลังได้รับเอกราช" (*Islamic revivalism in Malaysia before and after independence*) โดย นางสาวภัทรมน กาเหיים (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขการก่อตัวของกระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามทั้งในช่วงก่อนและหลังประเทศมาเลเซียได้รับเอกราช ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบกำเนิด อุดมการณ์ และรูปแบบการเคลื่อนไหวของกลุ่มปฏิรูปศาสนาอิสลาม 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มกาอุม มูดา (*Kaum Muda*) ในช่วงก่อนได้รับเอกราช และขบวนการดawah ในยุคหลังได้รับเอกราช ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบของกระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามดังกล่าวที่มีต่อการจัดระเบียบและโครงสร้างทางสังคมการเมืองของมาเลเซียในสองช่วงเวลาประวัติศาสตร์

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ศึกษาและสังคมวิทยา ศาสนาชิ้นนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) เป็นเครื่องมือหลักในการดำเนินงาน โดยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิเชิงลึกจากเอกสารทางประวัติศาสตร์ คัมภีร์ เอกสารราชการ จดหมายเหตุ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางฐานคิดการวิเคราะห์พลวัตความเปลี่ยนแปลงผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎี 2 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายศาสนาอิสลามของรัฐบาลอาณานิคม เพื่อฉายภาพให้เห็นแรงกดดันเชิงโครงสร้างและการควบคุมทางกฎหมายที่มีผลต่อทิศทางการเคลื่อนไหวทางศาสนา

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงประวัติศาสตร์การเมืองที่สำคัญว่า การก่อตัว แนวคิด และอิทธิพลของกระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามทั้งสองยุคมีความต่อเนื่องกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยได้รับแรงขับเคลื่อนร่วมกันจากกระแสฟื้นฟูศาสนาในตะวันออกกลาง และปัญหาความขัดแย้งทางเชื้อชาติระหว่างชาวมลายูกับชาวจีน ในช่วงทศวรรษที่ 1920 ต่อเนื่องมาจนถึงเหตุการณ์จลาจลทางเชื้อชาติใน ค.ศ. 1969 อย่างไรก็ดี งานวิจัยระบุว่ากลุ่มกาอุม มูดา ในยุคก่อนเอกราชได้รับความนิยมน้อยกว่าขบวนการดawah ในยุคหลังเอกราช เนื่องจากกาอุม มูดา เคลื่อนไหวในขอบเขตพื้นที่จำกัด (สเตรตส์เซตเติลเมนต์) และมีอุดมการณ์ลบหลู่สถานะของสุลต่าน จึงถูกควบคุมอย่างเข้มงวดจากรัฐบาลอาณานิคมและชนชั้นนำมลายู ในทางตรงกันข้าม ขบวนการดawah ในยุคหลังเอกราชมุ่งเน้นการชูศาสนาอิสลามให้เป็นแกนกลางอัตลักษณ์หลักของชาวมลายู ส่งผลให้ได้รับการสนับสนุนและโอบอุ้มอย่างกว้างขวางจากทั้งภาครัฐและประชากรชาวมลายูมุสลิม จนกลายเป็นพลังนำทางสังคมมาเลเซียในเวลาต่อมา

3. ความรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจและการยอมรับของชาวมุสลิมในเขตหนองจอกต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม / *The perception, expectation, satisfaction and acceptance of Muslims in Nong Chok district upon the roles in community development of Imams*

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ความรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจและการยอมรับของชาวมุสลิมในเขตหนองจอก ต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม" (*The perception, expectation, satisfaction and acceptance of muslims in Nong Chok district upon the roles in community development of Imams*) โดย นางสาวกุสุมา ภูใหญ่ (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับการรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับในบทบาทการพัฒนาชุมชนของอิหม่ามในสายตาของชาวมุสลิมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ควบคู่ไปกับการเปรียบเทียบระดับความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวระหว่างกลุ่มประชากรที่มีลักษณะ

ทางประชากรศาสตร์ที่แตกต่างกัน ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างการรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับของชาวมุสลิมที่มีต่อผู้นำศาสนาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีส่วนร่วม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ขึ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ในเขตหนองจอก จำนวน 400 คน จาก 14 ชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขับเคลื่อนด้วยการแจกแจงความถี่ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีของ Scheffe และการประเมินความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) ผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวางรากฐานการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำและบทบาทผู้นำ แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารในงานพัฒนาชุมชน และแนวคิดและทฤษฎีการวิเคราะห์ผู้รับสาร

ผลการวิจัยในภาพรวมพบว่า ชาวมุสลิมมีการรับรู้คุณลักษณะ พฤติกรรมการสื่อสาร ความคาดหวัง ความพึงพอใจในบทบาทต่าง ๆ รวมถึงการยอมรับในความเป็นผู้นำของอิหม่ามอยู่ในระดับสูง มีเพียงการรับรู้บทบาทที่เป็นข้อกำหนดและบทบาทปฏิบัติจริงเท่านั้นที่อยู่ในระดับปานกลาง สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานเชิงเปรียบเทียบชี้ว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ (เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางสังคม และคุณลักษณะส่วนบุคคล) ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ระดับการรับรู้ ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อบทบาทของอิหม่ามมีความแตกต่างกันในหลายมิติ ยกเว้นปัจจัยด้านเพศที่ไม่ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านความคาดหวัง และปัจจัยด้านรายได้ร่วมกับความเป็นคนพื้นเพเดิมที่ไม่สร้างความแตกต่างในด้านความพึงพอใจ อย่างไรก็ตาม ในมิติด้านการยอมรับความเป็นผู้นำของอิหม่ามกลับพบว่า กลุ่มประชากรที่มีลักษณะต่างกันมีระดับการยอมรับที่ "ไม่แตกต่างกัน" นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติทุกตัวแปร (การรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจ และการยอมรับ) ล้วนมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญสะท้อนให้เห็นว่าระดับการรับรู้และการสื่อสารที่ดีของอิหม่ามเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนความพึงพอใจและการยอมรับนับถือจากคนในชุมชนอย่างเป็นระบบ

หมวดที่ 7

หมวดสังคมศาสตร์

1. การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร Thai-Muslim Settlement in the Bangkok metropolis

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร" (*Thai-Muslim Settlement in the Bangkok metropolis*) โดย นายสมาน อีระวัฒน์ (2555) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษารูปแบบโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งในมิติด้านทำเลที่ตั้ง ขนาด และลักษณะการกระจายตัวของชุมชน ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน โดยมุ่งเน้นความสำคัญของศาสนาอิสลามและบทบาทของมัสยิดที่มีต่อวิถีการรวมกลุ่มที่อยู่อาศัย ตลอดจนวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนชาวไทยมุสลิมกับพื้นที่ภายนอกอื่น ๆ ในสังคมเมือง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงภูมิศาสตร์มนุษย์และสังคมวิทยาเมืองขึ้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บรวบรวมจากภาคสนามโดยตรงผ่านการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นเพื่อสำรวจผู้นำชุมชนและประชาชนชาวมุสลิมในพื้นที่ตัวอย่าง ผนวกกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ และสมาคมราชการุญ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์พื้นที่และพฤติกรรมศาสตร์ไว้ 3 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับละแวกที่อยู่อาศัย (Neighborhood) และชุมชน (Community) แนวคิดเกี่ยวกับอิสลามและวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิม และการประยุกต์ใช้เทคนิคทางภูมิสารสนเทศด้วยวิทยาการวิเคราะห์โครงข่ายจุดกระจายตัวแบบเพื่อนบ้านใกล้ที่สุด (Nearest-Neighbor Analysis)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพื้นที่และสังคมวัฒนธรรมที่สำคัญว่า ประชากรชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ สามารถจำแนกตามแหล่งดั้งเดิมของการย้ายถิ่นฐานได้หลายสาย โดยกลุ่มใหญ่ที่สุดเป็นกลุ่มที่มีเชื้อสายมาจากปัตตานี ซึ่งแต่ละเชื้อสายมักจะแยกกันตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนเฉพาะของตนเอง ปัจจุบันขยายตัวครอบคลุมชุมชนทั้งสิ้น 152 แห่ง ในพื้นที่ 19 เขต โดยส่วนใหญ่เป็นชุมชนขนาดเล็ก เพิ่งก่อตั้งอายุไม่มากนัก และตั้งอยู่หนาแน่นทางฝั่งตะวันออกนอกอรัศมี 10 กิโลเมตรจากศูนย์กลางเมือง ผลการวิเคราะห์สถิติจุดระบุว่า รูปแบบการกระจายตัวของชุมชนมีลักษณะเป็นแบบสุ่ม (Random Distribution) ทั้งนี้ ชาวมุสลิมมักรวมตัวกันเป็น "ละแวกบ้าน" ที่แชร์เชื้อสาย ความเชื่อ และวัฒนธรรมร่วมกัน โดยมีมัสยิดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางศาสนกิจและศูนย์รวมจิตใจ ในมิติด้านความสัมพันธ์ทางสังคม กลุ่มตัวอย่างพึ่งพาอาศัยกันเองภายในกลุ่มสูง โดยชาวมุสลิมในเขตชานเมืองขึ้นนอกจะมีโอกาสสัมผัสติดต่อกับสังคมภายนอกน้อยกว่ากลุ่มมุสลิมในเขตเมืองชั้นในที่เชื่อมโยงกับสังคมวงกว้างผ่านการทำงานและการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยสรุปภาพรวมได้ว่า ไม่ว่าจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตพื้นที่ใด ชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ ยังคงธำรงรักษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างกันเองไว้ได้อย่างเหนียวแน่นแม้ในปฏิสัมพันธ์ระดับผิวเผิน เนื่องจากมีครรถงและกรอบบัญญัติทางศาสนาที่ควบคุมวิถีการดำรงชีวิตและการบริโภคอาหาร (ฮาลาล) ร่วมกันเป็นตัวเชื่อมประสานโครงสร้างสังคมอย่างถาวร

2. ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง: การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ / Muslim women amidst conflict: the transition from victim to peace activist

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ผู้หญิงมุสลิมท่ามกลางความขัดแย้ง : การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ" (*Muslim women amidst conflict: the transition from victim to peace activist*) โดยนางสาวฮาฟิซซา สาและ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบริบทเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการเปลี่ยนผ่านสู่การทำงานด้านสันติภาพของผู้หญิงมุสลิมที่ได้รับผลกระทบเชิงลบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่ไปกับการศึกษาวิเคราะห์บทบาทการทำงานด้านสันติภาพ ตลอดจนพลวัตความเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างบทบาทของผู้หญิงกลุ่มนี้ ทั้งในพื้นที่ส่วนตัว (สถาบันครอบครัว) และพื้นที่สาธารณะ (สังคมและชุมชน) ท่ามกลางภาวะวิกฤตความรุนแรงที่ยืดเยื้อ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางสังคมวิทยาขึ้นนี้เน้นการแสวงหาความหมายเชิงลึกผ่านปรากฏการณ์วิทยา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) ร่วมกับกรณีศึกษาที่เป็นผู้หญิงมลายูมุสลิมในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเหตุการณ์ความรุนแรง ผนวกกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์โครงสร้างทางสังคมและมิติหญิงชาย

ไว้ 5 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม แนวคิดทุนทางสังคม แนวคิดทุนทางสัญลักษณ์ แนวคิดบทบาทหญิงชายในอิสลาม และแนวคิดการทำงานสันติภาพของผู้หญิง

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมศาสตร์และโครงสร้างสังคมที่สำคัญว่า บริบทเงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนผ่านจากเหยื่อสู่ผู้ขับเคลื่อนงานสันติภาพ ประกอบด้วยการใช้ทุนเดิมจากการยึดมั่นในหลักคำสอนศาสนาอิสลามและความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในครอบครัว/ชุมชน ผนวกกับการสร้างทุนทางสังคมใหม่ผ่านเครือข่ายภาคประชาสังคมและเจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงการได้รับโอกาสในพื้นที่สาธารณะเพื่อแสดงศักยภาพ แม้ว่าความรุนแรงจะยังส่งผลให้ผู้หญิงต้องสูญเสียสมาชิกเพศชายในครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง ทว่าการทำงานสันติภาพของพวกเธอกลับส่งผลเชิงบวกในการขับเคลื่อนสังคมอย่างมีนัยสำคัญ ตั้งแต่การปรับเปลี่ยนระดับปัจเจกจากฐานะ "เหยื่อ" มาเป็น "ผู้ให้" การยกระดับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนการปรับโครงสร้างบทบาทภายในครอบครัวและชุมชน จากเดิมสู่การขึ้นมาทำหน้าที่เป็นผู้นำครอบครัวและผู้นำชุมชนในการประสานงานเชิงยุทธศาสตร์ร่วมกับภาคประชาสังคมและหน่วยงานรัฐบาลอย่างเป็นรูปธรรม

3. วิธีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม กรณีศึกษา ชุมชนวัดจอร์จศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร Ways of living in the coexistence of Buddhist and Muslim communities: a case study of Wat Kajornsiri and Al-latisom Mosque communities.

วิทยานิพนธ์เรื่อง "วิธีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนไทยพุทธและไทยมุสลิม กรณีศึกษาชุมชนวัดจอร์จศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม เขตสวนหลวง กรุงเทพมหานคร" (*Ways of living in the coexistence of Buddhist and Muslim communities: a case study of Wat Kajornsiri and Al-latisom Mosque communities*) โดย นางสาวธัญทิพา เวทมาหะ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิธีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนวัดจอร์จศิริและชุมชนมัสยิดอัลเอียะติซอม ซึ่งเป็นชุมชนต่างวัฒนธรรมที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ละแวกเดียวกัน เพื่อทำความเข้าใจรูปแบบพฤติกรรม ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และกลไกเชิงพื้นที่ในการหล่อหลอมการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรมในเขตเมือง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์ พื้นที่ร่วมและพฤติกรรมศาสตร์ชิ้นนี้บูรณาการข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การสังเกตการณ์อย่างเป็นระบบ และการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน โต๊ะอิหม่าม โต๊ะครู และคณะกรรมการชุมชน ผนวกกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารตำราเพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์การดำรงชีวิตในด้านรูปแบบการตั้งถิ่นฐานร่วมกัน หลักปฏิบัติทางศาสนาที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ตลอดจนความเหมือนและความต่างในการใช้สอยพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการวางรากฐานการศึกษา ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตและอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีผลต่อการใช้พื้นที่ แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของศาสนาต่อการรวมตัวของประชากรและการตั้งถิ่นฐาน และแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการดำรงชีวิตในการอยู่ร่วมกันของชุมชนพุทธและมุสลิม เพื่ออธิบายปรากฏการณ์เชิงสถาปัตยกรรมศาสตร์และผังเมืองอย่างเป็นรูปธรรม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมการใช้พื้นที่และสังคมวิทยาเมืองที่สำคัญว่า ชุมชนทั้งสองมีเอกลักษณ์ในการตั้งถิ่นฐานที่ใช้ศาสนสถาน (วัดและมัสยิด) เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ชิดติดกัน งานวิจัยสามารถถอดรหัสรูปแบบการใช้พื้นที่ออกเป็น 5 ลักษณะ คือ พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยพุทธ, พื้นที่เฉพาะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม (ซุนนี), พื้นที่เฉพาะของชาวไทยพุทธที่ชาวไทยมุสลิมเข้าร่วมได้บางโอกาส, พื้นที่เฉพาะของชาวไทยมุสลิมที่ชาวไทยพุทธเข้าร่วมได้บางโอกาส และพื้นที่ร่วมทางสังคมของทั้งสองวัฒนธรรม โดยปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีรากฐานมาจากความเป็นเพื่อนบ้านและความ

ผูกพันตั้งแต่วัยเยาว์จากการเรียนหนังสือร่วมกัน โครงสร้างพื้นที่สาธารณะหลักของแต่ละชุมชนคือพื้นที่ทางศาสนา ซึ่งมีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบกับพื้นที่ที่สาธารณะที่มีลำดับความสำคัญรองลงมา อาทิ โรงเรียนสายสามัญ ที่ทำการชุมชน ท่าเรือ ศาลาพักผ่อน ลานหน้าโรงเรียนมัชลาฮาตุลอิสลาม พื้นที่หน้าร้านค้า/ร้านอาหารฮาลาล และบริเวณบ้านของบุคคลสำคัญ ท้ายที่สุด งานวิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการออกแบบพื้นที่ว่างสาธารณะ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องกับบริบทพฤติกรรมการใช้พื้นที่ร่วมกันของชุมชนสองวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4. สเนหาแห่งเพศ : ชีวิตและความรักของผู้หญิงมุสลิมโสดในจังหวัดปัตตานี *Sexual passion: lives and love of single Muslim women in Pattani province*

วิทยานิพนธ์เรื่อง "สเนหาแห่งเพศ : ชีวิตและความรักของผู้หญิงมุสลิมโสดในจังหวัดปัตตานี" (*Sexual passion: lives and love of single muslim women in Pattani province*) โดย นางสาวจิตต์ปภัสสร บัตรประโคน (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ภูมิหลัง และกลไกทางสังคมวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติ วิถีชีวิต และความรักของกลุ่มผู้หญิงมุสลิมที่มีสถานภาพโสดในจังหวัดปัตตานี ควบคู่ไปกับการสำรวจกระบวนการประกอบสร้างความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ส่วนตัวใกล้ชิดและสเนหาทางเพศภายใต้จุดตัดระหว่างกรอบจารีตประเพณี หลักการทางศาสนาอิสลาม และกระแสพลวัตของโลกสมัยใหม่

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยาชิ้นนี้เน้นการสะท้อนมุมมองเชิงลึกและประสบการณ์ตรงของมนุษย์ โดยรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิผ่านการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสังเกตการณ์พฤติกรรมอย่างใกล้ชิด ร่วมกับการจัดทำ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มผู้หญิงมลายูมุสลิมโสดในจังหวัดปัตตานีที่มีความหลากหลายทางภูมิหลัง ผนวกกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบทฤษฎีทางมานุษยวิทยาและสตรีศึกษาในการวิเคราะห์ 3 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับเพศสถานะและเพศวิถี (Gender and Sexuality) แนวคิดเรื่องโครงสร้างส่วนบนและอิทธิพลทางวัฒนธรรม และทฤษฎีการประกอบสร้างความหมายทางสังคม เพื่อถอดรหัสปฏิสัมพันธ์และการต่อรองเชิงอำนาจในชีวิตประจำวันของผู้หญิงมุสลิมอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่สำคัญว่า ปัจจัยทางศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ เพศสถานะ และเพศวิถี ล้วนมีบทบาทร่วมกันในการทำหน้าที่เป็นทั้งอุปสรรคและโอกาสในการเลือกใช้ชีวิตอิสระ โดยการต่อรองและตอบโต้กับข้อจำกัดเหล่านี้ได้กลายเป็นกลไกในการสร้างความหมายใหม่ให้แก่ความรักและสเนหาทางเพศ ซึ่งแปรผันไปตามการตระหนักรู้ตัวตนและประสบการณ์เฉพาะบุคคล งานวิจัยชี้ให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 2 ประการในกลุ่มหญิงโสดมุสลิม คือ (1) ความรักลดทอนความสำคัญของการคำนึงถึงผลประโยชน์เชิงโครงสร้างลง และ (2) นำมาสู่การเปิดเผย การแลกเปลี่ยน และการสำรวจความรู้สึกระหว่างคู่รักบนฐานรากของความเสมอภาคเชิงอารมณ์ ทั้งนี้ ผู้หญิงมุสลิมโสดยังคงคาดหวังให้คนรักแสดงออกความรู้สึกทั้งคำพูดและการกระทำ โดยมีเงื่อนไขสำคัญว่าคู่ครองต้องเป็นมุสลิมผู้มีศรัทธา และมองว่าการสร้างความสัมพันธ์เพื่อเรียนรู้กันและกันก่อนการแต่งงานเป็นสิ่งจำเป็น トラบใดที่พฤติกรรมเหล่านั้นยังดำเนินอยู่ภายใต้กรอบการควบคุมของศาสนาอิสลามอย่างเหมาะสม

5. รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินชุมชนมุสลิม ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์จังหวัด ฉะเชิงเทรา / Settlement and land use pattern of Muslim Communities, Tambon KoRai, Ban Pho District, Chachoengsao Province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินชุมชนมุสลิม ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา" (*Settlement and land use pattern of Muslim Communities, Tambon Ko Rai, Ban Pho District, Chachoengsao Province*) โดย นางสาวอัสรีนา แก้วดำ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความเป็นมา รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน และการปฏิสัมพันธ์กับชุมชนใกล้เคียงของชุมชนมุสลิมในตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อโครงสร้างการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดิน ตลอดจนการประเมินและคาดการณ์แนวโน้มความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการวางแผนภาคและผังเมืองเชิงวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์พื้นที่ พฤติกรรมศาสตร์ และผังเมืองขึ้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการข้อมูลปฐมภูมิที่เก็บรวบรวมผ่านการสำรวจภาคสนามอย่างเป็นระบบ การวิเคราะห์แผนที่เชิงพื้นที่ด้วยเทคนิคการซ้อนทับข้อมูล (Overlay Analysis) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก และการบันทึกข้อมูลรายละเอียดสถานที่รวมถึงกิจกรรมในชีวิตประจำวันของประชากรในพื้นที่ ผสมกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการหลักในการวางรากฐานการวิเคราะห์ คือ แนวคิดการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินทั่วไป แนวความคิดการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินของชุมชนอิสลาม และแนวความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมอิสลามกับวิถีชีวิตชาวไทยมุสลิม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงผังเมืองวัฒนธรรมที่สำคัญว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานและการใช้ที่ดินของชุมชนมุสลิมตำบลเกาะไร่สามารถจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะหลัก คือ (1) รูปแบบที่สอดคล้องกับชุมชนอิสลามทั่วไป มีลักษณะรวมกลุ่มกันบริเวณที่ดอนหรือโคกเนิน โดยมีมัสยิดตั้งอยู่ใจกลางชุมชน มีโครงข่ายการสัญจรภายในที่วกวนไม่เป็นระเบียบเนื่องจากการสร้างอาคารบ้านเรือนขยายตัวตามธรรมชาติ และแยกพื้นที่พักอาศัยออกจากแหล่งงานอย่างชัดเจน และ (2) รูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับชุมชนอิสลามทั่วไป เป็นการตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวเลียบตามแนวทิศเหนือของคลองประเวศน์บุรีรัมย์ ซึ่งปรับตัวตามสภาพภูมิประเทศริมน้ำ มีโครงข่ายการสัญจรเป็นแนวยาวขนานริมคลอง และประยุกต์ตัวอาคารให้เข้ากับวิถีชีวิตทางน้ำ โดยยังคงให้มัสยิดตั้งอยู่ตรงกลางริมคลองเนื่องจากประชาชนต้องเดินทางมาปฏิบัติศาสนกิจทุกวัน งานวิจัยสรุปว่าแนวโน้มในอนาคตการตั้งถิ่นฐานจะยังคงสภาพเดิมและเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป เนื่องจากมีรากฐานทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยมีปัจจัยด้านภูมิประเทศและวัฒนธรรมอิสลามเป็นตัวขับเคลื่อนและรักษารูปแบบสถาปัตยกรรมผังเมืองของชุมชนไว้ได้อย่างมั่นคง

6. ทักษะเกี่ยวกับโรคเอดส์และการตีตราทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัด Pattani Perceptions of AIDs and AIDs-related stigma : a case study of Muslim community in Pattani province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์และการตีตราทางสังคม : กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานี" (*Perceptions of AIDS and AIDS-related stigma : a case study of muslim community in Pattani province*) โดย นางสาวนิฮาพิชา หะยีวาเงาะ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์ทัศนคติและมุมมองของชาวมุสลิมที่มีต่อโรคเอดส์ภายในบริบทของชุมชนมุสลิมจังหวัดปัตตานี โดยมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกในประเด็นการตีตราทางสังคม (Social Stigma) ต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวี เพื่อทำความเข้าใจช่องว่างทางความรู้และอคติเชิงวัฒนธรรมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและการเปิดรับทางสังคมของผู้ป่วยในพื้นที่

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางการพัฒนาบุคลิกและสังคมขึ้นนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิในภาคสนามผ่านเครื่องมือการ

สนทนากลุ่ม (Focus Groups) ร่วมกับการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเป้าหมายสำคัญ 3 กลุ่มในเขตอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี ได้แก่ ผู้ป่วยที่ติดเชื้อเอชไอวี ผู้นำชุมชน และประชากรทั่วไปในพื้นที่ ผนวกกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการและการศึกษาเอกสารทางระบาดวิทยาเกี่ยวกับอัตราผู้ป่วยเอดส์ในพื้นที่ศึกษา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและบูรณาการกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการนำมาจำแนกและวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ กรอบแนวคิดว่าด้วยการตีตราทางสังคม กรอบแนวคิดเรื่องความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโรคเอดส์ และกรอบคิดเรื่องชุมชนและวัฒนธรรมอิสลาม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสังคมวิทยาการแพทย์และวัฒนธรรมที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคเอดส์ ประกอบกับอิทธิพลของวัฒนธรรมมุสลิมที่อ้างอิงจากหลักการศาสนาบางส่วนอย่างไม่ครอบคลุมรอบด้าน ส่งผลให้เกิดการให้ความหมายต่อโรคเอดส์ในเชิงลบ ซึ่งต่อยอดการตีตราทางสังคม โดยผู้ติดเชื้อมักถูกมองด้วยความรังเกียจและถูกตราหน้าว่าเป็นต้นเหตุของความเสื่อมทรามทางสังคมและศีลธรรมศาสนา (2) พฤติกรรมปฏิบัติต่อผู้ติดเชื้อปรากฏในลักษณะการหลีกเลี่ยงการปฏิสัมพันธ์และสัมผัสทางกาย รวมถึงการนิทากล่าวโทษว่าโยงใยกับพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ โดยระดับความใกล้ชิดและการรักษาสัมพันธ์ภาพจะแปรผันตามสถานะความผูกพันและสาเหตุของการรับเชื้อเป็นหลัก และ (3) แนวทางการลดการตีตราบาปสามารถทำได้ด้วยการสร้างกระบวนการรับรู้และให้ข้อมูลทางการแพทย์ที่ถูกต้อง ควบคู่ไปกับการหยิบยกหลักคำสอนทางศาสนาในมิติมนุษยธรรมและเมตตาธรรมมาปรับใช้ ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มศักยภาพของโครงข่ายการช่วยเหลือเกื้อกูลทางสังคมต่อผู้ติดเชื้อเอชไอวีอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับนโยบายของรัฐ

7. การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ของชาวไทยและชาวไทยมุสลิม /A compartive study of attitudes and behavior affecting fertility in Thai and Thai-Muslim communities

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติและพฤติกรรมที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของชาวไทยและชาวไทยมุสลิม" (*A comparative study of attitudes and behavior affecting fertility in Thai and Thai-Muslim communities*) โดย นายสมพงษ์ ชิวสันต์ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบผลการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อภาวะเจริญพันธุ์ของประชากรชาวไทย (พุทธ) และชาวไทยมุสลิม โดยมุ่งสำรวจว่าปัจจัยด้านค่านิยม มุมมอง ความรู้ความเข้าใจ และแนวปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของประชากรทั้งสองกลุ่มวัฒนธรรม มีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร ท่ามกลางบริบททางสังคมที่ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางแผนกรอบความคิด งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบและประชากรศาสตร์ชิ้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการข้อมูล 2 ส่วนหลัก โดยข้อมูลปฐมภูมิได้จากการลงพื้นที่สำรวจและทดลองศึกษา กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ แล้วนำมาเปรียบเทียบเทียบกับข้อมูลทุติยภูมิซึ่งเป็นผลการสำรวจระดับชาติจาก "โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และประชากร" ที่ใช้การสุ่มตัวอย่างประชากรในชนบททั่วประเทศ นอกจากนี้ยังรวบรวมเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสังเคราะห์ร่วมด้วย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 2 ประการในการวิเคราะห์พฤติกรรมทางประชากร ได้แก่ แนวคิดเรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการวางแผนครอบครัว และแนวคิดตามหลักการและบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและพฤติกรรมศาสตร์ที่สำคัญคือ ทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครอบครัวแบบแรกเริ่มและประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยมุสลิมมีระดับการศึกษา

เฉลี่ยต่ำกว่าชาวไทยพุทธ ในมิติด้านความรู้เรื่องการคุมกำเนิด สตรีมุสลิมมีความรู้ต่ำกว่าสตรีไทยพุทธมาก แต่มีความต้องการที่จะเรียนรู้เพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่สูงกว่า ยิ่งไปกว่านั้น สตรีมุสลิมเห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัวในอัตราส่วนที่สูงกว่า และระบุจำนวนบุตรที่เหมาะสมเฉลี่ยต่ำกว่า (3.7 คนต่อคน) เมื่อเทียบกับสตรีไทยพุทธ (3.9 คนต่อคน) ทว่าในทางปฏิบัติจริง สตรีมุสลิมยังต้องการมีบุตรเพิ่มและมีสัดส่วนการควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ในปัจจุบันน้อยกว่าสตรีไทยพุทธมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงแนวโน้มความคาดหวังในอนาคต งานวิจัยพบข้อสรุปที่น่าสนใจว่า ทั้งชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพุทธมีความต้องการที่จะควบคุมภาวะเจริญพันธุ์ในอนาคตใกล้เคียงกันอย่างไม่มีนัยแตกต่างกันเด่นชัด คือคิดเป็นร้อยละ 37 และร้อยละ 40 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นแนวโน้มการปรับตัวเข้าหากันทางพฤติกรรมประชากรในระยะยาว

8. การศึกษาการทำงานของผู้สูงอายุชาวมุสลิมในจังหวัดสงขลา / The study of Muslim elderly employment in Songkhla province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาการทำงานของผู้สูงอายุชาวมุสลิมในจังหวัดสงขลา" (*The study of Muslim elderly employment in Songkhla province*) โดย วราพัชร จันทรเส้ง (2563) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการทำงาน ปัจจัยเงื่อนไขที่เป็นปัญหาอุปสรรค และปัจจัยสนับสนุนในการทำงานของผู้สูงอายุชาวมุสลิมในพื้นที่จังหวัดสงขลา ควบคู่ไปกับการศึกษาและพัฒนาแนวทางการเตรียมความพร้อมในการทำงานเมื่อเข้าสู่สภาวะผู้สูงวัย เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการรองรับการเปลี่ยนผ่านโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงอายุอย่างมีคุณภาพในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพและการพัฒนามนุษย์ขึ้นนี้ เริ่มต้นกระบวนการด้วยการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ก่อนจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา เป็นระยะเวลารวม 8 เดือน (ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2562) โดยได้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้สูงอายุชาวมุสลิมร่วมให้ข้อมูลเชิงลึกรวมทั้งสิ้น 68 ราย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางฐานคิดในการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมและสังคมวิทยาประชากรผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของผู้สูงอายุ แนวคิดด้านการส่งเสริมการทำงานของผู้สูงอายุ และแนวคิดวัฒนธรรมมุสลิม เพื่อให้ครอบคลุมวิถีชีวิตและความเชื่อทางศาสนาของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นข้อค้นพบเชิงสถานการณ์และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญคือ ในมิติด้านสถานการณ์การทำงาน พบว่าผู้สูงอายุชาวมุสลิมในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่ยังคงทำงานอย่างต่อเนื่องในทุกกลุ่มอาชีพ โดยเฉพาะการทำงานในภาคนอกระบบ ซึ่งปรากฏเด่นชัดทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุตอนต้น (60-69 ปี) และผู้สูงอายุตอนปลาย (70 ปีขึ้นไป) ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ตามลำพังและกลุ่มที่ถูกหลานย้ายถิ่นฐานออกไป จำเป็นต้องพึ่งพารายได้จากการทำงานของตนเองเป็นหลัก ในมิติด้านอุปสรรคพบว่า ปัญหาในการทำงานได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงทางรายได้และสถานะสุขภาพของผู้สูงอายุ งานวิจัยจึงเสนอแนวทางว่า การเพิ่มโอกาสในการทำงานเพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุชาวมุสลิมได้ใช้ศักยภาพและองค์ความรู้เดิมในการสร้างรายได้เป็นสิ่งจำเป็น ควบคู่ไปกับการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำทางศาสนาและการดำเนินกิจกรรมเผยแพร่ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อร่วมวางแผนเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่สังคมสูงวัย อันจะช่วยให้ประชากรมุสลิมสามารถใช้ชีวิตในบั้นปลายได้อย่างมีความสุขและยกระดับสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพของสังคมอย่างยั่งยืน

9. แนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับผู้สูงอายุ ในชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านครัว/ Guidelines for improvement of housing and outdoor space for the elderly living in a Muslim community in an inner Bangkok urban area: a case study of the Ban Kura community

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคารสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิมในพื้นที่กรุงเทพมหานครชั้นใน กรณีศึกษา ชุมชนบ้านครัว" (*Guidelines for improvement of housing and outdoor space for the elderly living in a Muslim community in an inner Bangkok urban area: a case study of the Ban Kura community*) โดย นายวิฑูรย์ วัฒนเสถียร (2563) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาคุณลักษณะทางประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนมุสลิม ควบคู่ไปกับการสำรวจสภาพแวดล้อมทางกายภาพทั้งภายในที่อยู่อาศัยและพื้นที่ภายนอกอาคาร ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมกิจกรรมในชีวิตประจำวัน ปัญหา และอุปสรรคของการใช้งาน เพื่อนำมาพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่ทางสถาปัตยกรรมและสภาพแวดล้อมในชุมชนเมืองชั้นในให้รองรับสังคมสูงวัยได้อย่างสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์พื้นที่ร่วมกับพฤติกรรมศาสตร์ชั้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการข้อมูล 2 ส่วน โดยข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสร้างเครื่องมือจัดทำแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการใช้แบบสำรวจจุดพื้นที่จัดเก็บข้อมูลภาคสนามในชุมชนบ้านครัว ผสมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารสิ่งตีพิมพ์ สถิติตัวเลข ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีรองรับการวิเคราะห์ในมิติการออกแบบและสังคมวิทยาผู้สูงอายุถึง 10 ประการหลัก อาทิ แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม, แนวคิดเมืองน่าอยู่สูงวัย (*Age Friendly Cities*), แนวคิดสูงวัยในถิ่นเดิม (*Aging in Place*), แนวความคิดการออกแบบเพื่อทุกคน (*Universal Design*), แนวคิดถนนเพื่อชีวิต, ทฤษฎีกิจกรรม (*Activity Theory*), ทฤษฎีการถอยห่าง (*Disengagement Theory*), หลักการออกแบบบ้านพักสำหรับผู้สูงอายุ รวมถึงแนวคิดเฉพาะทางอย่างแนวคิดการออกแบบพื้นที่อาบน้ำละหมาดสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพและคนชรา

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถาปัตยกรรมศาสตร์และวิถีวัฒนธรรมที่สำคัญคือ ในมิติด้านที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุมุสลิมส่วนใหญ่เป็นบ้านเดี่ยว ซึ่งมีรูปแบบกิจกรรมเชิงอัตลักษณ์คือการนิยมประกอบศาสนกิจละหมาดประจำวันภายในห้องเอนกประสงค์ และใช้วิธีอาบน้ำละหมาดในห้องน้ำ โดยพบปัญหาและอุปสรรคสำคัญบริเวณพื้นที่ลานหน้าบ้าน ห้องครัว และห้องน้ำ ซึ่งมีสาเหตุหลักมาจากวัสดุก่อสร้างไม่เหมาะสมกับการใช้งานของผู้สูงวัย สำหรับมิติด้านพื้นที่ภายนอกอาคารในชุมชน พบปัญหาและอุปสรรคเด่นชัดบริเวณทางเดินถนน ทางข้ามสี่แยก และทางลาดในสวน เนื่องจากสภาพพื้นผิวทางกายภาพไม่เรียบ มีวัสดุที่ลื่น และขาดการติดตั้งราวจับพยุงตัว งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงรูปธรรมด้วยแนวทางการปรับปรุงจัดเตรียมที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมภายนอกให้เหมาะสมต่อสภาวะทางร่างกายของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้หลักการออกแบบเพื่อทุกคนหรือ *Universal Design* เข้ามารวมศูนย์ปรับปรุงคุณภาพชีวิตและสร้างความปลอดภัยในการดำเนินชีวิตประจำวันภายใต้บริบทชุมชนมุสลิมดั้งเดิมอย่างยั่งยืน

10. การใช้พื้นที่ภายในบ้านและชุมชนก่อนและหลังกระบวนการบ้านมั่นคง: กรณีศึกษาโครงการบ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี/ The usage of housing and community space of the pre and post Baanmun Kong process : a case study Baan Munkong Thai-Mmuslim project.

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การใช้พื้นที่ภายในบ้านและชุมชนก่อนและหลังกระบวนการบ้านมั่นคง : กรณีศึกษา โครงการบ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี" (*The usage of housing and community space of the pre and post Baanmun Kong process : a case study Baan Munkong Thai-Muslim project*) โดย นางสาว พิมพ์กนก รินชะ (2564) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในบ้านของผู้อยู่อาศัยใน 2 ช่วงเวลา คือช่วงก่อนและหลังการเข้าร่วมกระบวนการบ้านมั่นคง ควบคู่ไปกับการศึกษากลไกการออกแบบบ้านแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์พลวัตการเปลี่ยนแปลงและข้อจำกัดเชิงพื้นที่ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางสถาปัตยกรรมผังพื้นที่ในการออกแบบบ้านมั่นคงให้สามารถตอบสนองวิถีชีวิตและการใช้งานจริงของผู้อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงวิเคราะห์พื้นที่ทางสถาปัตยกรรมและพฤติกรรมศาสตร์ขั้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านกระบวนการลงพื้นที่สังเกตการณ์ภาคสนาม การจัดทำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อยู่อาศัยเกี่ยวกับสภาพบ้านในอดีต และการดำเนินการสำรวจจริงวัดพื้นที่ทางกายภาพของบ้านหลังผ่านกระบวนการบ้านมั่นคงแล้วเสร็จ โดยคัดเลือกกรณีศึกษาเชิงลึกจำนวนทั้งสิ้น 32 กรณีศึกษา ในโครงการบ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จังหวัดปทุมธานี ทั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ข้อมูล คือ แนวคิดกระบวนการออกแบบบ้านมั่นคง แนวคิดการใช้พื้นที่ในที่อยู่อาศัย แนวคิดการศึกษาพฤติกรรมการใช้พื้นที่ของบ้านในอดีตที่ส่งผลต่อการใช้พื้นที่ในบ้านใหม่ และแนวคิดว่าด้วยวิถีมุสลิมในการอยู่อาศัย

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงวิพากษ์สถาปัตยกรรมชุมชนที่สำคัญคือ ในกระบวนการออกแบบบ้านมั่นคงที่ผ่านมาักจัดเก็บเฉพาะข้อมูลครัวเรือนและสภาพทั่วไป โดยขาดการจัดเก็บข้อมูลพฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่เดิม ส่งผลให้เกิดความไม่สอดคล้องในการใช้งานจริงหลังเสร็จสิ้นโครงการ โดยพบการเปลี่ยนแปลง 3 ด้านหลัก คือ (1) ลักษณะครัวเรือน มีการใช้พื้นที่บ้านประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น รายได้และรายจ่ายค่าที่อยู่อาศัยสูงขึ้นแต่ยังอยู่ในเกณฑ์ที่จ่ายไหว (2) ลักษณะทางกายภาพ ขนาดห้องนอนและพื้นที่อเนกประสงค์เพิ่มขึ้นจนเพียงพอ แต่ขนาดห้องน้ำและพื้นที่จอดรถหน้าบ้านกลับลดลงจนความเพียงพอรวมลดลงจากระดับดีเป็นพอใช้ เนื่องจากผังพื้นที่ไม่เอื้อต่อการเก็บของ การจอดรถ การประกอบอาหาร และการละหมาด และ (3) ลักษณะการใช้พื้นที่ ผู้อยู่อาศัยยังคงนิยมทำกิจกรรมบนพื้นที่ (นั่ง นอน กิน) เช่นเดิม แต่มีการเปลี่ยนสถานที่ทำกิจกรรมอาทิ เปลี่ยนจากละหมาดที่มัสยิดมาใช้พื้นที่อเนกประสงค์ในบ้าน ย้ายการทำอาหารไปหลังบ้าน และเข้าที่จอดรถภายนอก ทั้งนี้ เมื่อบ้านใหม่ไม่ตอบโจทย์ ผู้อยู่อาศัยจะปรับตัวใน 2 รูปแบบ คือ ปรับพฤติกรรม (จัดสรรเวลาใช้ห้องน้ำ, ทำความสะอาดบ่อยขึ้น) และการดัดแปลงต่อเติมพื้นที่ (ต่อเติมครัวเปิดหลังบ้านเพื่อระบายกลิ่น, ต่อเติมกันสาดกันแดดฝน) งานวิจัยชิ้นนี้จึงเสนอแนะว่า กระบวนการบ้านมั่นคงในอนาคตควรสำรวจพฤติกรรมการใช้พื้นที่และเครื่องเรือนเดิมของผู้อยู่อาศัยอย่างถี่ถ้วน แทนการสอบถามเพียงความต้องการ เพื่อให้การออกแบบสอดคล้องกับวิถีชีวิตจริงและลดปัญหาการต่อเติมที่ผิดกฎระเบียบชุมชนอย่างยั่งยืน

11. การจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลายและการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติต่อเจตคติระหว่างกลุ่มพุทธและมุสลิม: การศึกษาอิทธิพลส่งผ่านของความซับซ้อนของอัตลักษณ์ทางสังคมและอิทธิพลกำกับของค่านิยมส่วนบุคคลในพื้นที่ความไม่สงบภาคใต้ของไทย/ Multiple personality categorization and counter-attitudinal essay writing on Buddhist-Muslim intergroup attitudes: a study of social identity complexity as a mediator and personal values as a moderator in the Southern unrest area of Thailand

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลายและการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติต่อเจตคติระหว่างกลุ่มพุทธและมุสลิม : การศึกษาอิทธิพลส่งผ่านของความซับซ้อนของอัตลักษณ์ทางสังคมและอิทธิพลกำกับของค่านิยมส่วนบุคคลในพื้นที่ความไม่สงบภาคใต้ของไทย" (*Multiple personality categorization and counter-attitudinal essay writing on Buddhist-Muslim intergroup attitudes : a study of social identity complexity as a mediator and personal values as a moderator in the Southern unrest area of Thailand*) โดย นางสาวเพ็ญประภา ปริญญาพล (2565) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อบรรยายลักษณะเจตคติที่มีต่อคนนอกกลุ่มระหว่างนักศึกษาไทยพุทธและไทยมุสลิม ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลาย เจตคติระหว่างกลุ่ม ความซับซ้อนของอัตลักษณ์ทางสังคม และค่านิยมส่วนบุคคล ตลอดจนมุ่งพัฒนาและทดลองใช้วิธีการจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลายร่วมกับการเขียนเรียงความต่อต้านเจตคติ เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลของทั้งสองเครื่องมือในการลดเจตคติเชิงลบระหว่างกลุ่มประชากรในพื้นที่สถานการณ์ความไม่สงบ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้ขับเคลื่อนด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานและการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Design) โดยแบ่งแผนการดำเนินงานออกเป็น 3 ส่วนหลัก คือ การศึกษาที่ 1 เป็นการสำรวจเชิงบรรยายในกลุ่มตัวอย่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 382 คน การศึกษาที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบแบบจำลองโครงสร้างสถิติขั้นสูงในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 150 คน และการศึกษาที่ 3 เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลระหว่างกลุ่มทดลอง (Experimental Group) และกลุ่มควบคุม (Control Group) ในผู้เข้าร่วมรวม 105 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีตามหลักพฤติกรรมศาสตร์ไว้ 2 ประการหลักในการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล ได้แก่ ทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) และทฤษฎีความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Relations) เพื่ออธิบายพลวัตความเกลียดชังและอคติในจิตใจมนุษย์

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบทางจิตวิทยาและสถิติที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) คะแนนการจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลายระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมแสดงให้เห็นความแตกต่างทางทัศนคติอย่างมีนัยสำคัญ (2) ในมิติความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตามแบบจำลองสถิติ พบว่า "ค่านิยมส่วนบุคคล" ในฐานะตัวแปรกำกับ (Moderator) มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างการจัดบุคลิกภาพแบบหลากหลายและเจตติระหว่างกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม "ความซับซ้อนของอัตลักษณ์ทางสังคม" กลับไม่ปรากฏฟังก์ชันการเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) ที่มีนัยสำคัญต่อความสัมพันธ์ดังกล่าวตามที่ตั้งสมมติฐานไว้ และ (3) ผลจากการทดลองเปรียบเทียบกระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติ บ่งชี้ว่าไม่พบความแตกต่างของคะแนนเจตติระหว่างกลุ่มและคะแนนความซับซ้อนของอัตลักษณ์ทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหลังจากเสร็จสิ้นการทดลอง ทั้งในการเปรียบเทียบภายในกลุ่มตัวเองและระหว่างกลุ่มทดลอง สะท้อนให้เห็นถึงความฝังรากลึกของเงื่อนไขทางเจตคติในพื้นที่ความขัดแย้งที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลงด้วยเครื่องมือระยะสั้น

12. แนวทางการแบ่งปันอาหารส่วนเกินเพื่อลดขยะอาหารตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน: กรณีศึกษาครัวเรือนมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1 Excess food sharing guidelines to reduce food waste under circular economy concept: case study of Muslim household at Suanluang 1 community

วิทยานิพนธ์เรื่อง "แนวทางการแบ่งปันอาหารส่วนเกินเพื่อลดขยะอาหารตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน: กรณีศึกษา ครัวเรือนมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1" (*Excess food sharing guidelines to reduce food waste under circular economy concept: case study of Muslim household at Suanluang 1 community*) โดย กิตติณัฐภา พันธ์โพธิ์ (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างและ

พฤติกรรมศาสตร์ที่ส่งผลต่อการแบ่งปันอาหารส่วนเกินเพื่อลดปริมาณขยะอาหารตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ภายใต้กรณีศึกษาครัวเรือนมุสลิม ชุมชนสวนหลวง 1 กรุงเทพมหานคร ควบคู่ไปกับการพัฒนาและนำเสนอแนวทางเชิงนโยบายในการบริหารจัดการอาหารส่วนเกินที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมและความเชื่อทางศาสนา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามปลายปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนมุสลิมในชุมชนสวนหลวง 1 จำนวน 92 ครัวเรือน ซึ่งผ่านการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยโปรแกรม G*Power และดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงร่วมกับการเก็บข้อมูลตามความสะดวก การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติแบ่งเป็นสถิติเชิงพรรณนา (ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) เพื่ออธิบายลักษณะประชากรศาสตร์ และสถิติเชิงอนุมานด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบตัวแปรปัจจัย 5 ด้านหลัก ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางฐานคิดการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับอาหารส่วนเกินและขยะอาหาร แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและการแบ่งปัน แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติ (KAP Model) และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและสังคมวิทยาชุมชนที่สำคัญคือ ในมิติด้านความรู้ กลุ่มตัวอย่างตอบถูกเกินร้อยละ 70 ในเรื่องสาเหตุและแนวทางแก้ไขขยะอาหาร แต่กลับตอบถูกต่ำกว่าร้อยละ 50 ในด้านการนิยามความหมายและผลกระทบต่องีวแวดล้อม สำหรับมิติด้านทัศนคติและการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ขณะที่มิติด้านความเชื่อทางศาสนาและแนวทางการแบ่งปันของชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการแบ่งปันอาหารส่วนเกินพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 2 ประการหลัก ได้แก่ (1) การเพิ่มปัจจัยด้านแนวทางการแบ่งปันอาหารส่วนเกินของชุมชนในประเด็นการจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารส่วนเกินและขยะอาหาร และ (2) การลดปัจจัยด้านทัศนคติเชิงลบ ในประเด็นความเชื่อที่ว่า การแยกขยะอาหารก่อนทิ้งไม่ช่วยแก้ปัญหาขยะอาหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย (β) เท่ากับ 2.125 ซึ่งข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการยกระดับความรู้เชิงปฏิบัติร่วมกับการปรับเปลี่ยนทัศนคติทางทัศนคติภายในชุมชน เป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนโมเดลเศรษฐกิจหมุนเวียนในครัวเรือนระดับท้องถิ่น

13. บทบาทสตรีมุสลิมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอับาดะห์ Muslim women's role in developing sustainable community enterprise: a case study on Darul-Ibada's community enterprise

วิทยานิพนธ์เรื่อง "บทบาทสตรีมุสลิมในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอับาดะห์" (*Muslim women's role in developing sustainable community enterprise: a case study on Darul-Ibada's community enterprise*) โดย ธิดาศิลป์ เป็ลย่นละอ (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาบทบาทของสตรีมุสลิมที่มีต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอับาดะห์ ควบคู่ไปกับการศึกษารูปแบบการสื่อสารและการสร้างเครือข่ายทางสังคมภายในกลุ่ม ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ผลกระทบเชิงประจักษ์ในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการขับเคลื่อนงานของกลุ่มสตรีมุสลิม เพื่อทำความเข้าใจศักยภาพและพลังของสตรีในการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาชิ้นนี้ ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกผ่านกลุ่มตัวอย่างที่เป็นสตรีมุสลิมซึ่งเป็น

สมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดารุลอียะห์ จำนวน 10 คน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและบูรณาการกรอบแนวคิด ทฤษฎี 4 ประการหลักในการวิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายปรากฏการณ์เชิงซ้อน ได้แก่ ทฤษฎีสตรีนิยมอิสลาม (Islamic Feminism) แนวคิดเครือข่ายทางสังคม (Social Network) แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development: SD) และแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เพื่อเชื่อมโยงมิติ ทางอัตลักษณ์ศาสนา โครงสร้างสังคม และเศรษฐศาสตร์เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงการพัฒนาและสตรีศึกษาที่สำคัญว่า กลุ่มสตรีมุสลิมสามารถธำรงบทบาท ตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ควบคู่ไปกับการก้าวข้ามพื้นที่ส่วนตัว (Private Sphere) ออกมาสู่พื้นที่ สาธารณะ (Public Sphere) ได้อย่างสมดุล โดยได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนในฐานะผู้พัฒนาชุมชนที่ แสวงหารายได้และเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนทักษะอย่างสม่ำเสมอ ในมิติเครือข่ายทางสังคม พบว่ามีการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งผ่านระบบเครือข่ายที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชน พร้อมกับการเชื่อมโยงกับ หน่วยงานภายนอกเพื่อรับข่าวสารและงบประมาณสนับสนุน สำหรับมิติผลกระทบตามแนวคิดเศรษฐกิจ หมุนเวียนพบว่าก่อให้เกิดผลดีใน 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ (ส่งเสริมการจ้างงาน กระจายรายได้ และแปรรูป เพิ่มมูลค่าวัตถุดิบท้องถิ่น) ด้านสังคม (สร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม) และด้าน สิ่งแวดล้อม (ลดปัญหาขยะ อนุรักษ์น้ำ และสร้างความตระหนักรู้) ซึ่งความสำเร็จทางรูปธรรมทั้งหมดนี้ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs) ถึง 6 เป้าหมาย ได้แก่ การขจัดความยากจน, การขจัด ความหิวโหย, การศึกษาที่มีคุณภาพ, ความเท่าเทียมทางเพศ, การจ้างงานที่มีคุณค่าและการเติบโตทาง เศรษฐกิจ และการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

14. Negotiating Identities: A Transformation of Thai-Muslim in the Baan Somdej Mosque Community (Bangkok) ต่อรอง ตัวตน: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมใน ชุมชนบ้านสมเด็จ (กรุงเทพ)

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ต่อรอง ตัวตน: การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมใน ชุมชนบ้านสมเด็จ (กรุงเทพ)" (*Negotiating Identities: A Transformation of Thai-Muslim in the Baan Somdej Mosque Community (Bangkok)*) โดย นางสาววินิสสา ชัตติยะอารี (2567) มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อศึกษารวบรวมและบันทึกพลวัตความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนมัสยิด บ้านสมเด็จ ตั้งแต่มีมติเชิงกายภาพอย่างการแต่งกาย ไปจนถึงมิติเชิงโครงสร้างความคิดอย่างประเพณีและ แนวคิดหลักการดำเนินชีวิต เพื่อสะท้อนภาพตัวแทนเรื่องราวในปัจจุบันของชุมชน ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์หา ปัจจัยเชิงสาเหตุและเงื่อนไขแวดล้อมต่าง ๆ ที่ขับเคลื่อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแง่มุขสังคมวัฒนธรรมของ ชาวไทยมุสลิมในบริบทเมืองหลวง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยาและการ พัฒนาขึ้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านผ่านการบูรณาการเครื่องมือหลัก 3 ประการ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่เป็นคนในพื้นที่ การลงพื้นที่สังเกตการณ์ ภาคสนาม (Field Observation) เพื่อทำความเข้าใจวิถีชีวิตและปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจริง และการ วิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) เพื่อเชื่อมโยงหลักฐานทางประวัติศาสตร์และบริบทแวดล้อม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีว่าด้วยการพัฒนาระหว่างประเทศร่วมกับแง่มุมทาง มานุษยวิทยาของการเปลี่ยนแปลงในชุมชนไทย-มุสลิม เพื่อเป็นแกนกลางในการถอดรหัสกระบวนการต่อรอง ตัวตนท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสังคมวิทยาเมืองและวัฒนธรรมศึกษาที่สำคัญว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ไม่ได้เกิดขึ้นจากปัจจัยเดี่ยว หากแต่เป็นผลลัพธ์โดยตรงจากปฏิสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่าง "การกลายเป็นเมือง" (Urbanization) และ "การได้รับอิทธิพลจากอาหรับ" (Arabization) โดยกระบวนการกลายเป็นเมืองทำหน้าที่เป็นแรงบีบอัดเชิงโครงสร้างที่ผลักดันให้คนในชุมชนต้องทบทวนและนิยามความหมายของตัวตนใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตเมืองหลวง ในขณะที่การได้รับอิทธิพลจากอาหรับ ซึ่งถือเป็นรูปแบบหนึ่งของพลวัตโลกไร้พรมแดน ได้เข้ามาทำหน้าที่สถาปนาเกณฑ์มาตรฐานและชุดความหมายใหม่สำหรับการเป็น "มุสลิมที่ถูกต้อง" งานวิจัยชิ้นนี้สรุปว่า ปฏิสัมพันธ์และการปะทะสังสรรค์ระหว่างสองปัจจัยดังกล่าว ได้นำไปสู่กระบวนการต่อรองทางวัฒนธรรม และลงท้ายด้วยการเกิด "อัตลักษณ์มุสลิมรูปแบบใหม่" ของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานครที่ทันสมัยและเหมาะสมกับบริบทสังคมไทยร่วมสมัย

หมวดที่ 8

หมวดสุขภาพ

1. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของวัยรุ่นมุสลิมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนศาสนาอิสลาม เขตกรุงเทพมหานคร Factors Affecting Self-care of Muslim Adolescents in Secondary Schools with Islamic Courses in Bangkok Metropolitan Area

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของวัยรุ่นมุสลิมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่สอนศาสนาอิสลาม เขตกรุงเทพมหานคร" (*Factors Affecting Self-care of Muslim Adolescents in Secondary Schools with Islamic Courses in Bangkok Metropolitan Area*) โดย นางสาวนิยวาเฮร์ วาแวนิ (2555) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเอง ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์ปัจจัยเชิงโครงสร้าง ประชากรศาสตร์ และสังคมวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของกลุ่มวัยรุ่นมุสลิมที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีหลักสูตรสอนศาสนาอิสลามในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการส่งเสริมสุขภาวะเยาวชนให้สอดคล้องกับวิถีความเชื่อทางศาสนา

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทางประชากรศาสตร์ขั้นนี้ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านเครื่องมือแบบสอบถามที่ให้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนวัยรุ่นมุสลิมเป็นผู้กรอกข้อมูลด้วยตนเองจำนวนทั้งสิ้น 600 ราย ผสมกับการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขับเคลื่อนด้วยชุดสถิติขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Linear Regression) การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการวางรากฐานการวิจัย คือ แนวคิดเกี่ยวกับวัยรุ่นและพัฒนาการของวัยรุ่น แนวคิดเกี่ยวกับศาสนาอิสลามและโครงสร้างศาสนาอิสลาม และแนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพ พฤติกรรมสุขภาพ และการดูแลสุขภาพ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและพฤติกรรมศาสตร์ที่สำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพตนเองอยู่ในระดับปานกลาง โดยการทดสอบความแปรปรวนและการถดถอยอย่างง่ายชี้ว่า มีตัวแปรจำนวน 11 ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการดูแลสุขภาพตนเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (เช่น เพศ ผลการเรียน สถานภาพผู้ปกครอง บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย การรับข้อมูล สังกัดโรงเรียน ความรู้ เจตคติ

ความเชื่ออำนาจในตน ความเชื่ออำนาจผู้อื่น และการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา) เมื่อพิจารณาผ่านการถดถอย พบว่ามี 17 ตัวแปรที่ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการดูแลสุขภาพตนเองได้ร้อยละ 30.4 อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์สถิติถดถอยแบบพหุขั้นตอนสามารถคัดกรองจนเหลือเพียง 5 ตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลกระทำร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปร "เจตคติด้านสุขภาพ" เป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายการแปรผันได้ดีที่สุดคิดเป็นร้อยละ 19.3 รองลงมาคือ การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา, บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วย, ความเชื่ออำนาจผู้อื่นด้านสุขภาพ และเพศ ตามลำดับ งานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปได้ว่าการปลูกฝังเจตคติด้านสุขภาพน่าจะควบคู่กับการผสมผสานหลักปฏิบัติทางศาสนาและสถาบันครอบครัว เป็นกลไกส่วนผสมที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนาพฤติกรรมสุขภาพของเยาวชนมุสลิมในเมืองหลวง

2. การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำ ในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรค ภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม The development of a training model utilizing the participatory learning approach to develop community leaders' performance of preventing and solving HIV/ AIDS problems in muslim communities

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรม โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อ พัฒนาการปฏิบัติงานของแกนนำในการป้องกันและแก้ปัญหาเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในชุมชนมุสลิม" (*The development of a training model utilizing the participatory learning approach to develop community leaders' performance of preventing and solving HIV/AIDS problems in muslim communities*) โดย นายนิรันดร์ สาโรวาท (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความเข้าใจเกี่ยวกับเชื้อเอชไอวีและโรคภูมิคุ้มกันบกพร่องในบริบทชุมชนมุสลิม ควบคู่ไปกับการออกแบบและพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและการปฏิบัติงานของแกนนำชุมชน ตลอดจนมุ่งศึกษาประสิทธิผล ปัจจัย และเงื่อนไขสำคัญในการนำรูปแบบการฝึกอบรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาสุขภาพและลดอคติทางสังคมในท้องถิ่น

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ทางครุศาสตร์และการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นนี้ ดำเนินการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ร่วมกับชุมชนมุสลิมทั้งหมดในพื้นที่เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร จำนวน 44 ชุมชน และคัดเลือกแกนนำชุมชนจาก 8 ชุมชนเข้าร่วมกระบวนการพัฒนา ผสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวางรากฐานโครงสร้างหลักสูตรและการวิเคราะห์พฤติกรรมศาสตร์ ได้แก่ แนวคิดการฝึกอบรม แนวคิดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ทฤษฎีการมีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior) และแนวคิดทางด้านโรคภูมิคุ้มกันบกพร่อง (HIV/AIDS)

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและนวัตกรรมการศึกษาที่สำคัญคือ (1) สถานการณ์ก่อนการทดลองพบว่า สมาชิกในชุมชนมีความรู้เรื่องเอชไอวีในระดับต่ำ และมีทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกับผู้ติดเชื้อในระดับปานกลาง โดยประชากรถึงร้อยละ 44.93 มีทัศนคติเชิงลบ ส่งผลให้ผู้ป่วยต้องอยู่อย่างซ่อนเร้นและขาดทิศทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน (2) ผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมที่มีโครงสร้างหลัก 9 ขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย ปัญหา ปัจจัยทางจิตใจ ปัจจัยทางกายภาพ การวางแผน การสร้างหลักสูตร/กิจกรรมมีส่วนร่วม การดำเนินการ การติดตามสนับสนุน จนถึงการประเมินผลป้อนกลับ (3) ผลการทดสอบโมเดลอบรมพบว่า ช่วยยกระดับความรู้ของแกนนำสูงขึ้นถึงร้อยละ 60 และปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อผู้ติดเชื้อให้อยู่ในระดับดีอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งสร้างการปฏิบัติงานแก้ไขปัญหามานุษยวิทยาอย่างต่อเนื่อง และ (4) ปัจจัยความสำเร็จของการอบรมขึ้นอยู่กับระยะเวลา การคัดเลือกคน การมีส่วนร่วมสูงสุด จำนวนวิทยากร และการหนุนเสริมต่อเนื่อง ส่วนเงื่อนไขสำคัญคือการออกแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่น วิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ กระบวนการกลุ่ม และการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานจริงอย่างเหมาะสม

3. โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของผู้ป่วยนอกชายเขตเมืองที่มารับบริการโรงพยาบาล รัฐบาลในเมืองอิสลามาบัต ประเทศปากีสถาน Sexually transmitted infections (STIs) among urban men attending the outpatient department (OPD) of federal government services hospital (FGSH) Islamabad, Pakistan

วิทยานิพนธ์เรื่อง "โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของผู้ป่วยนอกชายเขตเมืองที่มารับบริการโรงพยาบาล รัฐบาลในเมืองอิสลามาบัต ประเทศปากีสถาน" (*Sexually transmitted infections (STIs) among urban men attending the out patient department (OPD) of federal government services hospital (FGSH) Islamabad, Pakistan*) โดย นายอิสราฮาท อาลี โจคิโอ (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและอธิบายสัดส่วนรวมถึงลักษณะทางประชากรและสังคมของผู้ชายในเขตเมืองที่มีภาวะโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ที่มาเข้ารับการรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก (OPD) ของโรงพยาบาลรัฐบาลกลางอิสลามาบัต ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์สัดส่วนของผู้ป่วยที่มีการติดเชื้อซ้ำหลังสิ้นสุดการรักษาครั้งแรก และการประเมินอุบัติการณ์การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์รายใหม่ในกลุ่มประชากรดังกล่าว เพื่อเป็นฐานข้อมูลเชิงระบาดวิทยาในการวางแผนนโยบายสาธารณสุขเมือง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงระบาดวิทยาและวิทยาศาสตร์สาธารณสุขชั้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงพรรณนาโดยอาศัยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นหลัก ดำเนินการศึกษาเจาะจงในกลุ่มประชากรผู้ชายที่เข้ารับบริการ ณ แผนกโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรงพยาบาลเฟดเดอเรล (*Federal Government Services Hospital: FGSH*) เมืองอิสลามาบัต ซึ่งได้รับการตรวจวินิจฉัยโรคผ่าน 2 ช่องทาง คือ การซักประวัติอาการร่วมกับการตรวจทางคลินิก และการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการ โดยทำการสุ่มคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากเวชระเบียนประวัติของผู้รับบริการในปี พ.ศ. 2552 จำนวนทั้งสิ้น 493 ราย ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ปัจจัยสัมพันธ์ไว้ 2 ประการหลัก ได้แก่ แนวคิดเรื่องลักษณะพื้นฐานทางสังคมประชากร และแนวคิดทางระบาดวิทยาเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพื่ออธิบายการกระจายตัวของโรคในชุมชนเมือง

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบทางสถิติและระบาดวิทยาที่สำคัญคือ กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 27 ปี (ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 25-34 ปี) โดยร้อยละ 57 มีสถานภาพสมรส, ร้อยละ 59.4 ประกอบอาชีพรับราชการ, ร้อยละ 40 สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา, สองในสาม (ร้อยละ 73) มีรายได้ต่ำ, ร้อยละ 64.7 นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ 52 อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด ในมิติการแพทย์พบว่า ผู้ป่วยส่วนใหญ่ได้รับการวินิจฉัยจากอาการและการตรวจทางคลินิก (ร้อยละ 60.2) สูงกว่าการวินิจฉัยด้วยผลแล็บทางห้องปฏิบัติการ (ร้อยละ 39.7) สำหรับอัตราการเกิดโรคซ้ำพบการกลับมาเป็นซ้ำร้อยละ 5.9 โดยมีอัตราการติดเชื้อซ้ำหลังสิ้นสุดการรักษาครั้งแรกร้อยละ 1.2 อุบัติการณ์การติดเชื้อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ชนิดอื่นๆ รวมด้วยร้อยละ 3.8 และพบอุบัติการณ์ผู้ป่วยติดเชื้อรายใหม่ร้อยละ 0.8 นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระบุว่า ปัจจัยด้าน "อายุ" มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับการได้รับการวินิจฉัยโรคหนองในแท้และโรคตับอักเสบ บี จากห้องปฏิบัติการ เช่นเดียวกับปัจจัยด้าน "สถานภาพสมรส" ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) กับการตรวจพบโรคหนองในแท้และโรคแผลริมอ่อน ขณะที่ไม่พบปัจจัยทาง

สังคมประชากรอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์เชิงระบบกับการวินิจฉัยโรคอย่างมีนัยสำคัญ สะท้อนให้เห็นว่าช่วงอายุ และพฤติกรรมความสัมพันธ์เป็นปัจจัยเร่งสำคัญต่อการแพร่กระจายของโรคเฉพาะกลุ่มในเขตเมือง

4. การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทไทยมุสลิม Discriminant analysis of relapse and non-relapse in Thai Muslim schizophrenic patients

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทไทยมุสลิม" (*Discriminant analysis of relapse and non-relapse in Thai Muslim schizophrenic patients*) โดย นางนาถนาถา วงษ์ศิลป์ (2558) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรคัดสรรและจัดลำดับความสำคัญของตัวแปรเหล่านั้น ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (อายุ ระดับการศึกษา ความเพียงพอของรายได้ สถานภาพสมรส) ปัจจัยด้านพฤติกรรมและการแพทย์ (พฤติกรรมการดูแลตนเอง พฤติกรรมการใช้ยา) ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (การปฏิบัติศาสนกิจตามหลักปฏิบัติในอิสลาม) และปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กิจวัตร สุขภาพครอบครัว การสนับสนุนทางสังคม การแสดงออกทางอารมณ์ในครอบครัว) ที่มีอิทธิพลในการจำแนกกลุ่มผู้ป่วยที่มีภาวะป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำ เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแนวทางดูแลทางจิตเวชให้สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมมุสลิม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและการพยาบาลจิตเวชขั้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านชุดเครื่องมือประเมินเชิงลึก ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบบวัดพฤติกรรมดูแลตนเอง แบบประเมินการปฏิบัติศาสนกิจตามหลักปฏิบัติในอิสลาม แบบวัดพฤติกรรมการใช้ยา แบบวัดกิจวัตร สุขภาพครอบครัว แบบสัมภาษณ์การสนับสนุนทางสังคม และแบบวัดการแสดงออกทางอารมณ์ในครอบครัว โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยจิตเภทไทยมุสลิมที่มารับบริการทั้งประเภทผู้ป่วยใน (IPD) และผู้ป่วยนอก (OPD) ในโรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิต จำนวน 220 คน ซึ่งแบ่งสัดส่วนเท่ากันระหว่างกลุ่มป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำอย่างละ 110 คน ผสมกับการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการวางรากฐานการวิจัย คือ แนวคิดเรื่องการป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำในผู้ป่วยจิตเภท การพยาบาลผู้ป่วยจิตเภทไทยมุสลิมตามแนวคิดการพยาบาลแบบองค์รวม และแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับการป่วยซ้ำ

5. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการควบคุมน้ำหนักของสตรีมุสลิมที่มีภาวะ อ้วนในภาคใต้ตอนล่าง/ Factors related to body weight control behaviors among obese muslim women in lower southern region

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการควบคุมน้ำหนักของสตรีมุสลิมที่มีภาวะ อ้วนในภาคใต้ตอนล่าง" (*Factors related to body weight control behaviors among obese muslim women in lower southern region*) โดย นายปริชาธิ์ ยี่หรีม (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมในการควบคุมน้ำหนัก ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างปัจจัยด้านการรับรู้ประโยชน์ การรับรู้อุปสรรค การรับรู้สมรรถนะแห่งตน อิทธิพลระหว่างบุคคล อิทธิพลด้านสถานการณ์ และระดับความมุ่งมั่นในการวางแผนการกระทำ กับพฤติกรรมในการควบคุมน้ำหนักของสตรีมุสลิมที่มีภาวะอ้วนในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง เพื่อเป็นรากฐานข้อมูลในการออกแบบโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพและลดความเสี่ยงโรคเรื้อรังที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและการพยาบาลศาสตร์ชั้นนี้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) จากกลุ่มตัวอย่างสตรีมุสลิมที่มีภาวะอ้วนและอาศัยอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่าง มีช่วงอายุระหว่าง 20-59 ปี จำนวนทั้งสิ้น 384 ราย ซึ่งได้มาจากการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยใช้เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามจำนวน 8 ตอน ผสมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติขับเคลื่อนด้วยชุดสถิติพรรณนา (ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติอนุมานผ่านการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) โดยประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวิเคราะห์ คือ แนวคิดเรื่องปัจจัยด้านลักษณะและประสบการณ์ของบุคคล แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องของพฤติกรรมความรู้สึกรู้สึกต่อพฤติกรรมเฉพาะและผลที่เกิดจากพฤติกรรม ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (The Theory of Personal Action) และแนวคิดศาสนาอิสลามกับการส่งเสริมสุขภาพ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและพฤติกรรมสุขภาพที่สำคัญคือ พฤติกรรมสุขภาพในการควบคุมน้ำหนักของสตรีมุสลิมที่มีภาวะอ้วนโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติพบว่า (1) ปัจจัยการรับรู้สมรรถนะแห่งตนมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสูงสุด (2) ปัจจัยการรับรู้อุปสรรคมีความสัมพันธ์ทางลบในระดับปานกลางกับพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (3) ปัจจัยอิทธิพลด้านสถานการณ์และอิทธิพลระหว่างบุคคลมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ (4) ปัจจัยการรับรู้ประโยชน์มีความสัมพันธ์ทางลบในระดับต่ำกับพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักอย่างไม่มีนัยสำคัญเชิงระบบ งานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปได้ว่า การยกระดับความเชื่อมั่นในสมรรถนะแห่งตนของสตรีมุสลิมควบคู่ไปกับการลดทอนอุปสรรคเชิงวิถีชีวิตและการดั่งสิ่งแวดล้อมรอบข้างมารวมสนับสนุน เป็นกลไกสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการควบคุมน้ำหนักให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

6. ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมุสลิม ที่เป็นสมาชิกชมรม ผู้สูงอายุภาคใต้ตอนบน/ Selected factors related to health promotion behaviors of Thai - muslim elderly members of elderly clubs in upper Southern region

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ปัจจัยคัดสรรที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมุสลิมที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุภาคใต้ตอนบน" (*Selected factors related to health promotion behaviors of Thai - muslim elderly members of elderly clubs in upper Southern region*) โดย นางสาวโสภิต ทิพย์รัตน์ (2559) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาลักษณะปัจจัยส่วนบุคคล การสนับสนุนทางสังคม และระดับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมุสลิมที่เป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ควบคู่ไปกับการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและการสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพดังกล่าว เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการดูแลทางสาธารณสุขชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทางวิทยาศาสตร์สุขภาพและการพยาบาลศาสตร์ชั้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านเครื่องมือแบบประเมินและแบบสอบถามรวม 4 ส่วนหลัก ประกอบด้วย แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล แบบประเมินความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ แบบประเมินการสนับสนุนทางสังคม และแบบ

ประเมินพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมุสลิม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุจำนวนทั้งสิ้น 130 คน ผนวกกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ทฤษฎีการสูงอายุ และการเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ แนวคิดเกี่ยวกับชมรมผู้สูงอายุ และบทบาทของพยาบาลกับการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและพฤติกรรมศาสตร์ที่สำคัญคือ ผู้สูงอายุมุสลิมในพื้นที่ศึกษามีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี มีความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอยู่ในระดับสูง และได้รับการสนับสนุนทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับสูง เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน "อายุ" มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับปัจจัยด้าน "เพศ" ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในขณะที่สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา และรายได้ ไม่เกิดความสัมพันธ์เชิงระบบ นอกจากนี้ ข้อค้นพบสำคัญระบุว่า ปัจจัยด้านความเชื่อทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคม ต่างมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุมุสลิมภาคใต้ตอนบนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.54 และ 0.87 ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าระบบการสนับสนุนทางสังคมและกรอบความเชื่อทางศาสนาเป็นกลไกขับเคลื่อนที่ทรงพลังที่สุดในการส่งเสริมสุขภาพที่ดีของกลุ่มผู้สูงอายุมุสลิมในสถาบันระดับท้องถิ่น

7. ประสบการณ์การดูแลตนเองของหญิงไทยมุสลิมที่ถือศีลอดระหว่างตั้งครรภ์ Self-care experiences in Thai-Muslim women practicing Ramadan fasting during pregnancy

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประสบการณ์การดูแลตนเองของหญิงไทยมุสลิมที่ถือศีลอดระหว่างตั้งครรภ์" (*Self-care experiences in Thai-Muslim women practicing Ramadan fasting during pregnancy*) โดยนางสาวมาลี แชน่อน (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและทำความเข้าใจประสบการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการดูแลตนเองของหญิงไทยมุสลิมในระหว่างการถือศีลอดช่วงตั้งครรภ์ เพื่อสะท้อนให้เห็นทัศนคติ พฤติกรรมการปฏิบัติ และกลไกการปรับตัวทางร่างกายและจิตใจ ภายใต้จุดตัดระหว่างมิติทางศาสนบัญญัติและมิติทางสุขอนามัยของมารดา

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ตามแนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) ของฮัสเซิร์ล (Husserl) เพื่อสะท้อนประสบการณ์จริงของมนุษย์ โดยรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และการบันทึกเทป แล้วนำมาถอดความแบบคำต่อคำเพื่อวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นหญิงตั้งครรภ์ไทยมุสลิมที่มีประสบการณ์ถือศีลอดในเดือนตุลาคมถึงพฤศจิกายน พ.ศ. 2547 และเข้ารับบริการฝากครรภ์ ณ โรงพยาบาลศูนย์ยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 16 ราย ร่วมกับการศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ ได้แก่ การตั้งครรภ์และการเปลี่ยนแปลงในระยะตั้งครรภ์ แนวคิดการดูแลตนเองของหญิงตั้งครรภ์ และความเชื่อกับหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงปรากฏการณ์วิทยาทางพยาบาลศาสตร์ที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) การให้ความหมายและความสำคัญของการถือศีลอด พบว่ากลุ่มตัวอย่างมองการถือศีลอดเป็นหลักปฏิบัติสำคัญทางศาสนา เป็นสิ่งประเสริฐที่ช่วยฝึกความอดทนของร่างกายและจิตใจ และส่งผลดีต่อสุขภาพทางจิตวิญญาณ (2) การปฏิบัติและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรากฏเด่นชัดใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านโภชนาการ ด้านการทำงาน

และกิจวัตรประจำวัน ด้านการพักผ่อน และด้านการดูแลสุขภาพจิต โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านโภชนาการมากที่สุด และ (3) การปรับตัวในการเผชิญสถานการณ์ขณะถือศีลอด ซึ่งแบ่งออกเป็นระยะแรก (1-3 วัน) และระยะหลัง (วันที่ 3 เป็นต้นไป) โดยหากร่างกายเกิดอาการผิดปกติ หญิงตั้งครรภ์จะเลือกแก้ปัญหาด้วยการนอนพักผ่อนให้มากขึ้น แต่หากประเมินสภาพตนเองแล้วพบว่าไม่สามารถฝืนทำต่อไปได้ จะตัดสินใจยุติการถือศีลอดทันที งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการพยาบาลแบบองค์รวม (Holistic Care) ที่ตอบสนองต่อความต้องการและวิถีวัฒนธรรมความเชื่อของหญิงตั้งครรภ์มุสลิมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8. ประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลผู้ป่วยอาหรับ โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง

Experiences of being professional nurses in caring for Arabic patients in a private hospital

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ประสบการณ์การเป็นพยาบาลวิชาชีพที่ให้การดูแลผู้ป่วยอาหรับ โรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง" (*Experiences of being professional nurses in caring for Arabic patients in a private hospital*) โดย นางสาวไอริน กรองไชย (2561) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา ถ่ายทอด และบรรยายประสบการณ์ตรงของพยาบาลวิชาชีพในการให้การพยาบาลแก่ผู้ป่วยชาวอาหรับในโรงพยาบาลเอกชน เพื่อทำความเข้าใจมิติเชิงพฤติกรรม ข้อจำกัด กระบวนการปรับตัว และกลยุทธ์การจัดการทางการพยาบาล ภายใต้บริบทของการแพทย์ระดับนานาชาติและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism)

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบปรากฏการณ์วิทยาการตีความ (Hermeneutic Phenomenology) โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นพยาบาลวิชาชีพที่มีประสบการณ์ตรงในการดูแลผู้ป่วยชาวอาหรับมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 3 ปีขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 12 รายที่เข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามผ่านเครื่องมือการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) การบันทึกเทปเสียง ควบคู่กับการบันทึกภาคสนาม (Field Notes) จากนั้นนำข้อมูลดิบมาทำการถอดความแบบคำต่อคำ และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงลึกตามแนวคิดกระบวนการวิเคราะห์ของแวน มาเนน (van Manen) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเรื่อง "การพยาบาลข้ามวัฒนธรรม" (Transcultural Nursing) เป็นแกนหลักในการวิเคราะห์และจำแนกหมวดหมู่ของปรากฏการณ์

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงพฤติกรรมศาสตร์และการพยาบาลข้ามวัฒนธรรมที่สามารถจำแนกออกเป็น 7 ประเด็นหลักสำคัญ คือ (1) เหตุผลการเลือกทำงานในหอผู้ป่วยอาหรับ เกิดจากรุ่นพี่แนะนำ ความท้าทายด้านภาษา และความสนใจส่วนตัวเนื่องจากนับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน (2) ประสบการณ์ช่วงเริ่มต้น พบความตื่นตัวและกังวลใจด้านการสื่อสารภาษา (3) กระบวนการพัฒนาตนเอง ผ่านการเข้าอบรมที่โรงพยาบาลจัดขึ้นร่วมกับการฝึกฝนด้วยตนเอง (4) ความเข้าใจวัฒนธรรมผู้ป่วย พบว่าชาวอาหรับพูดเสียงดัง ผู้ชายมีอำนาจตัดสินใจเด็ดขาด มีน้ำใจแบ่งปันอาหาร คาดหวังผลการรักษาสูงแต่ไม่ค่อยร่วมมือ และมักนำความเชื่อดั้งเดิมมาใช้ร่วมกับการรักษา (5) ลักษณะเฉพาะในการพยาบาล ต้องประสานสิทธิการรักษากับสถานทูต การปรับแผนการพยาบาลช่วงถือศีลอด การเน้นย้ำอธิบายแผนการรักษาซ้ำ ๆ และการเตรียมความพร้อมทางกายแก่ผู้ป่วยหญิงก่อนแพทย์เข้าตรวจ (6) การจัดการความเสี่ยง ต้องคอยตักเตือนผู้ป่วยชายไม่ให้เข้าใกล้ชิดเกินไป การชี้แจงกฎระเบียบ และการเจรจาหลายฝ่ายเมื่อผู้ป่วยปฏิเสธการรักษา และ (7) กลยุทธ์สร้างความประทับใจ คือการดูแลด้วยความมั่นใจ เอาใจใส่ สื่อสารดี เปิดใจยอมรับความต่าง และดูแลผู้ป่วย

เสมือนคนในครอบครัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการเข้าใจวัฒนธรรมเฉพาะเป็นหัวใจสำคัญของการพยาบาลระดับสากล

หมวดที่ 9

หมวดอาหารฮาลาล

1. รูปแบบการดำเนินชีวิต ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาล ของผู้บริโภค มุสลิม / Lifestyle, knowledge and consumption behavior of Halal food by Muslim consumers

วิทยานิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการดำเนินชีวิต ความรู้และพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาล ของผู้บริโภคมุสลิม" (*Lifestyle, knowledge and consumption behavior of Halal food by muslim consumers*) โดย นางสาวยุพิน หะสัน (2560) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินชีวิต (Lifestyle) ระดับความรู้ และพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลของผู้บริโภคมุสลิม ควบคู่ไปกับการทดสอบหาความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิต ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมการบริโภคดังกล่าว เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางกลยุทธ์การสื่อสารและการตลาดนิเทศศาสตร์สำหรับอุตสาหกรรมอาหารฮาลาลในบริบทสังคมเมือง

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ทางนิเทศศาสตร์ชั้นนี้ ขับเคลื่อนด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผ่านการใช้แบบสอบถามปลายปิดเป็นเครื่องมือในการสำรวจภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริโภคมุสลิมที่มีช่วงอายุระหว่าง 18-40 ปี ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 400 คน โดยโครงสร้างแบบสอบถามถูกจำแนกออกเป็น 5 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป พฤติกรรมการทำกิจกรรม ความรู้เรื่องฮาลาล พฤติกรรมการบริโภค และข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ข้อมูล คือ หลักความศรัทธา วัฒนธรรม บทบัญญัติและสังคมในศาสนาอิสลาม แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการดำเนินชีวิต แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ และแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถิติและการจัดกลุ่มพฤติกรรมผู้บริโภคที่สำคัญคือ (1) รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้บริโภคมุสลิมสามารถจำแนกออกเป็น 9 กลุ่มเด่นชัด ได้แก่ กลุ่มชีวิตทันสมัยแต่หัวใจอนุรักษ์นิยม, กลุ่มสนใจข่าวสาร, กลุ่มยึดหลักการ, กลุ่มใส่ใจตัวเองสนใจสังคม, กลุ่มรักกีฬาชอบความท้าทาย, กลุ่มติดคอมพิวเตอร์เพื่อน, กลุ่มความคิดก้าวไกลหัวใจแบรนต์เนม, กลุ่มความสุขอยู่ในบ้าน และกลุ่มสนุกกับชีวิตและยอมรับสิ่งใหม่ๆ (2) ในภาพรวมผู้บริโภคมุสลิมมีระดับความรู้เรื่องอาหารฮาลาลและมีพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลในเกณฑ์ระดับสูง (3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางสถิติระบุว่า กลุ่มวิถีชีวิตแบบยึดหลักการ, สนใจข่าวสาร, ความสุขอยู่ในบ้าน และรักกีฬาชอบความท้าทาย มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เรื่องอาหารฮาลาลอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 (4) กลุ่มวิถีชีวิตแบบยึดหลักการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ (5) ปัจจัยด้านความรู้เรื่องอาหารฮาลาลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการบริโภคอาหารฮาลาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สะท้อนให้เห็นว่าระดับความรู้ที่ถูกต้องและการแบ่งส่วนตลาดตามรูปแบบวิถีชีวิตเป็นดัชนีชี้วัดสำคัญในการทำนายและขับเคลื่อนพฤติกรรมการเลือกซื้อสินค้าฮาลาลของชาวมุสลิมในเขตเมืองหลวง

หมวดที่ 10

หมวดศิลปกรรม

1. การสร้างมาตรฐานเรขาคณิตที่สื่อเอกลักษณ์แบบอิสลามสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการ

/ The standard development of Islamic identity in graphic design for Halal products and services

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การสร้างมาตรฐานเรขาคณิตที่สื่อเอกลักษณ์แบบอิสลามสำหรับผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาล" (*The standard development of Islamic identity in graphic design for Halal products and services*) โดย นายพิบูล วจิตรกรรม (2557) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อวิเคราะห์แนวคิดและรูปแบบในการออกแบบเรขาคณิตที่มีบุคลิกภาพสะท้อนอัตลักษณ์อิสลาม ควบคู่ไปกับการแสวงหาและพัฒนา รูปแบบมาตรฐานเรขาคณิตที่สามารถสื่อสารเอกลักษณ์แบบอิสลามได้อย่างถูกต้องตามหลักการ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับผลิตภัณฑ์และบริการฮาลาลในประเทศไทยได้อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานในระดับสากล

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้ขับเคลื่อนด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) โดยในส่วนของข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ผู้วิจัยได้บูรณาการการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีบทบาทและอิทธิพลทางสังคมอิสลามจำนวน 15 คน ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวไทยมุสลิมจำนวน 122 คน และนักออกแบบเรขาคณิต (Graphic Designer) จำนวน 15 คน ผสมกับการศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากการทบทวนเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการหลักในการวางรากฐานการวิเคราะห์เชิงมานุษยวิทยาการออกแบบและศิลปะ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับอิสลามิกวิชั่น แนวคิดท้องถิ่นวิชั่น และแนวคิดโลกาวิชั่น

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบและแนวทางการออกแบบเรขาคณิตเชิงอารยธรรมและทัศนศิลป์ที่สำคัญ 3 ประเด็นหลัก คือ (1) แนวคิดการออกแบบของชาวไทยมุสลิม ต้องสอดคล้องกับหลักศาสนา อารยธรรมสำหรับสังคมไทย นโยบายรัฐ ศิลปะและอัตลักษณ์ไทย โดยผสมผสานศิลปะอิสลามผ่านลายเรขาคณิตและลายพรรณพฤกษา และถอดความคิดรวบยอดจากคัมภีร์อัลกุรอาน 7 ด้าน คือ ความจริงใจ ความนอบน้อม ความรู้ ความสงบ ความพอเพียง ระเบียบ และเอกภาพ (2) รูปแบบศิลปะอิสลามในไทย ปรากฏทั้งการผสมผสานศิลปะไทย ศิลปะอิสลามแบบดั้งเดิม โดยมีองค์ประกอบหลักเป็นลายเรขาคณิตและพรรณพฤกษา และใช้องค์ประกอบเสริมเป็นภาพถ่ายและภาพสัญลักษณ์ และ (3) แนวทางมาตรฐานการสื่อสารด้วยบุคลิกภาพ 7 ด้าน โดยแต่ละด้านมีการกำหนดรายละเอียดของกลุ่มสี ตัวอักษรไทย และการจัดองค์ประกอบที่จำเพาะ เช่น บุคลิกภาพแบบ "เอกภาพ" "นอบน้อม" "พอเพียง" และ "จริงใจ" มักเน้นสีสดใส/มืด/หม่น และการสมดุลแบบเท่ากัน ขณะที่บุคลิกภาพแบบ "ความรู้" จะใช้สีมืดและตัวอักษรไม่มีหัว/อาร์กซ์ ส่วนบุคลิกภาพแบบ "สงบ" และ "ระเบียบ" จะเน้นกลุ่มสีหม่น/มืด และจัดองค์ประกอบด้วยการสมดุลแบบบริศมีหรือแบบเท่ากัน การวิจัยนี้จึงช่วยสร้างคู่มือมาตรฐานการออกแบบสิ่งพิมพ์และบรรจุภัณฑ์ฮาลาลในไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์

2. ทฤษฎีเชิงช่างศิลปะอิสลามที่ให้อิทธิพลกับลวดลายประดับสมัยอยุธยา Islamic artistic influence in Ayuthaya decorative art: theoretical and analytical study

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ทัศนคติเกี่ยวกับโรคเอดส์และการติตราทางสังคม : กรณีศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดปัตตานี" วิทยานิพนธ์เรื่อง "ทฤษฎีเชิงช่างศิลปะอิสลามที่ให้อิทธิพลกับลวดลายประดับสมัยอยุธยา" (*Islamic artistic influence in Ayuthaya decorative art : theoretical and analytical study*) โดย นายวรพจน์ ไวยเวหา (2561) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาค้นคว้ากระบวนการสร้างสรรค์รูปแบบศิลปะ

อิสลามสำหรับใช้เป็นเครื่องมือรูปแบบทางศิลปกรรม พร้อมทั้งวิเคราะห์โครงสร้างลวดลายในยุคสมัยและสกุลช่างต่าง ๆ เพื่ออธิบายอัตลักษณ์ความเป็นศิลปะอิสลาม ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์เปรียบเทียบเพื่อยืนยันการส่งผ่านอิทธิพลจากศิลปะอิสลามสู่งานช่างศิลป์ไทย อันจะนำไปสู่การสร้างฐานข้อมูลเชิงทฤษฎีสำหรับการศึกษาวิชาศิลปะอิสลามในมิติของลวดลายประดับต่อไป

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงทฤษฎีและประวัติศาสตร์ศิลปะชิ้นนี้ ขับเคลื่อนกระบวนการวิเคราะห์โดยมุ่งศึกษากระบวนการสร้างลวดลายประดับในยุคก่อร่างสร้างอัตลักษณ์ของศิลปะอิสลาม นับตั้งแต่ช่วงราวพุทธศตวรรษที่ 13 เป็นต้นมา ยิ่งไปกว่านั้น ผู้วิจัยยังได้ขยายขอบเขตการติดตามเส้นทางสายวัฒนธรรมและทัศนศิลป์ที่ส่งผ่านอิทธิพลของศิลปกรรมจากเปอร์เซีย (อิหร่านในปัจจุบัน) เข้าสู่ประเทศอินเดีย ก่อนจะถ่ายทอดหลอมรวมสู่งานช่างศิลป์ไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยา ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีหลัก 3 ประการในการถอดรหัสร่องรอยทางประวัติศาสตร์ศิลป์ ได้แก่ ทฤษฎีกระบวนการก่อตัวของศิลปะอิสลาม (*Formation of Islamic Art*) ศาสตร์และเทคนิควิธีการสำหรับช่างทำลวดลายจากยุคทองของศิลปวิทยาการอิสลามโดยเน้นปรัชญาของศาสตร์แห่งเรขาคณิตอิสลาม (*Islamic Geometry*) และเทคนิคทฤษฎีเชิงช่างเบื้องต้นของศิลปะอิสลาม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงประวัติศาสตร์ศิลปะและทฤษฎีเชิงช่างที่สำคัญคือ ศิลปะอิสลามมีความสัมพันธ์เชิงลึกอย่างมากกับลวดลายประดับของไทยนับตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้นจนถึงอยุธยาตอนปลาย ในมิติการถ่ายทอดองค์ความรู้ ช่างฝีมือสมัยอยุธยาจำเป็นต้องมีความเข้าใจและความชำนาญในทฤษฎีเชิงช่างศิลปะอิสลามเป็นอย่างดี จึงสามารถนำระบบโครงสร้างทางเรขาคณิตเหล่านั้นมาพัฒนาและประยุกต์เข้ากับลวดลายศิลปะไทยพื้นถิ่นได้อย่างลงตัว ซึ่งสะท้อนปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่แน่นแฟ้นมาอย่างยาวนาน ยิ่งไปกว่านั้น ทฤษฎีเชิงช่างศิลปะอิสลามยังเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ช่วยยืนยันว่า กระบวนการเชิงช่างศิลปะไทยในอดีตมีการคำนวณสัดส่วนทั้งดงามอย่างเป็นระบบแบบแผนด้วยหลักการทางคณิตศาสตร์ที่แม่นยำ ข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นนี้จึงเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญในการไขความลับเบื้องหลังความวิจิตรดงาม และช่วยฟื้นฟูความเข้าใจในทฤษฎีเชิงช่างของศิลปะไทยสมัยอยุธยาที่เคยสูญหายไปให้กลับคืนมาสู่วงวิชาการร่วมสมัยอีกครั้ง

3. จากความศรัทธาอันแรงกล้าสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรม / From strongest faith to inspiration for abstract painting creation

วิทยานิพนธ์เรื่อง "จากความศรัทธาอันแรงกล้าสู่แรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรม" (*From strongest faith to inspiration for abstract painting creation*) โดย นายชาธิฟ ตอเล็บ (2561) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาความศรัทธาต่อพระผู้เป็นเจ้าผ่านมิติด้านความหมาย ศาสนา และปรัชญา เพื่อนำมาวิเคราะห์และตีความในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรมที่ช่วยส่งเสริมจริยธรรมควบคู่ไปกับการศึกษาและลงมือสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากความศรัทธาอันแรงกล้าต่อพระเจ้า เพื่อสะท้อนโลกทัศน์ทางศาสนาผ่านสุนทรียศาสตร์ร่วมสมัย

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยสร้างสรรค์ (Creative Research) ทางทัศนศิลป์และจิตรกรรมชิ้นนี้ ขับเคลื่อนกระบวนการด้วยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับความศรัทธาอันแรงกล้าต่อพระผู้เป็นเจ้า ก่อนจะนำค่านิยมและความคิดรวบยอดเหล่านั้นมาประมวลผล สังเคราะห์และเปลี่ยนผ่านสู่กระบวนการสร้างสรรค์ภาพผลงานจริง พร้อมทั้งทำการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของตัวผลงานจิตรกรรมที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดและประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการหลักในการวางรากฐานการวิจัยและการแสดงออกทางศิลปะ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับความศรัทธา

แนวคิดการสร้างสรรคผลงานจิตรกรรมนามธรรม และแนวคิดเรื่ององค์ประกอบศิลป์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรม

ผลการวิจัยและการสร้างสรรค์พบข้อค้นพบเชิงสุนทรียศาสตร์และศิลปะอิสลามร่วมสมัยที่สำคัญคือ ผู้วิจัยสามารถค้นพบความลึกซึ้งที่เชื่อมโยงกับความศรัทธาอันแรงกล้าของตนเอง ซึ่งมีรากฐานมาจากความศรัทธาในศาสนาอิสลาม จากนั้นจึงได้ทำการสะท้อนความเชื่อมโยงดังกล่าวผ่านการศึกษาศิลปะนามธรรม (Abstract Art) เพื่อทำความเข้าใจกระบวนการทางจิตรกรรมในการแปลงค่าและถ่ายทอดพลังแห่งความศรัทธาให้ออกมาเป็นรูปทรงนามธรรมที่ไร้การยึดติดกับรูปร่างเสมือนจริง ในมิติทางวัฒนธรรมและทัศนศิลป์ ผู้วิจัยได้ศึกษาอัตลักษณ์ของศิลปะอิสลามและพบว่า "อักษรอาหรับวิจิตร" (Islamic Art Calligraphy) คือ ตัวแทนและสัญลักษณ์ที่ทรงพลังที่สุดในการสื่อสารเนื้อหาความศรัทธาแห่งศาสนาอิสลาม งานวิจัยชิ้นนี้จึงสรุปผลและนำเสนอทางออกเชิงศิลปะว่า การสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนามธรรมชิ้นนี้เป็นการหลอมรวมสัจจะทางศาสนาเข้ากับสุนทรียภาพสมัยใหม่ โดยใช้อักษรอาหรับวิจิตรเป็นแกนกลางหลักในการขับเคลื่อนโครงสร้าง เส้นสาย และองค์ประกอบศิลป์ทั้งหมดอย่างสง่างามและสมบูรณ์

4. การออกแบบลวดลายซ้ำทางเรขศิลป์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมลายูสำหรับเจนเอเรชั่นวาย

Graphic design patterns to communicate Thai-Melayu identity for generation Y

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การออกแบบลวดลายซ้ำทางเรขศิลป์เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมลายูสำหรับเจนเอเรชั่นวาย" (Graphic design patterns to communicate Thai-Melayu identity for generation Y) โดย นายสุกรี เจ๊ะปูเตะ (2561) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาค้นคว้าแนวทางการออกแบบลวดลายซ้ำ (Pattern Design) ทางเรขศิลป์ที่สามารถแสดงออกถึงอัตลักษณ์ความเป็นศิลปวัฒนธรรมไทยมลายูได้อย่างเด่นชัด ควบคู่ไปกับการแสวงหาและพัฒนาแนวทางการสื่อสารอัตลักษณ์วัฒนธรรมดังกล่าวให้มีความทันสมัย สอดรับกับรสนิยม การเปิดรับ และพฤติกรรมการบริโภคของกลุ่มประชากรเจนเอเรชั่นวาย (Generation Y)

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงประยุกต์และเรขศิลป์ดีไซน์ชิ้นนี้ขับเคลื่อนกระบวนการด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลภาคสนามและจัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบสร้างเป็นแบบสอบถามสำหรับวิเคราะห์แนวทางการออกแบบลวดลาย จากนั้นจึงนำผลงานพัฒนารูปแบบลวดลายที่ได้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเจนเอเรชั่นวายเพื่อทวนสอบประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางฐานคิดผ่านกรอบแนวคิดทฤษฎี 4 ประการหลัก ได้แก่ ศิลปะและวัฒนธรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทยมลายู การออกแบบลวดลายซ้ำทางเรขศิลป์ คุณลักษณะของเจนเอเรชั่นวาย และแนวคิดกับทฤษฎีการสื่อสาร

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงวัฒนธรรมและการออกแบบกราฟิกที่สำคัญคือ (1) สิ่งที่สามารถสื่อสารวัฒนธรรมไทยมลายูสามารถจำแนกตามรากฐานทางวัฒนธรรมได้ 8 หมวดหมู่หลัก ได้แก่ อาหาร, เครื่องแต่งกาย, ส่วนประกอบของสถาปัตยกรรม, ประเพณี, การละเล่น, ความเชื่อและพิธีกรรม, หัตถกรรม ตลอดจนวรรณกรรมพื้นบ้านและตำนาน ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยรัดอยู่กับวิถีชีวิต อาชีพ และเรื่องเล่าในอดีต (2) ในมิติของทัศนธาตุและรูปทรง พบว่ารูปทรงที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุดในการนำมาออกแบบสื่อสารคือ รูปทรงธรรมชาติ (Organic), รูปทรงเขียนมือ (Hand-Draw), รูปทรงเรขาคณิต (Geometric) และรูปทรงอุบัติเหตุ (Accidental) และ (3) ในมิติจิตวิทยาการใช้สี พบว่าบุคลิกภาพของกลุ่มชุดสีที่ตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้ดีคือ สีโทนโบราณ (Classic), มีชีวิตชีวา (Dynamic), ดุสง่างาม (Elegant) และดูเป็น

ธรรมชาติ (Natural) งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นการสร้างหมวดหมู่โครงสร้างและคู่มือเชิงภาพ (Visual Guide) ที่ช่วยให้นักออกแบบสามารถนำเสนอสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมไทยมลายูมาดัดแปลงเป็นลวดลายร่วมสมัยได้อย่างมีระบบ

5. กลวิธีการถ่ายทอดทักษะการบรรเลงกลองมลายูสายครูพรึง กาญจนะผลิน Klong Malayu performing method transmission of Kru Pring Kanjanapalin

วิทยานิพนธ์เรื่อง "กลวิธีการถ่ายทอดทักษะการบรรเลงกลองมลายูสายครูพรึง กาญจนะผลิน" (*Klong Malayu performing method transmission of Kru Pring Kanjanapalin*) โดย นายเฉลิมพันธุ์ ฤาวิชา (2562) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาและรวบรวมกลวิธีการบรรเลงกลองมลายูสายครูพรึง กาญจนะผลิน ควบคู่ไปกับการศึกษาเจาะลึกกลวิธีการถ่ายทอดทักษะการบรรเลงกลองมลายูของครุศิลป์ต้นแบบในสายนี้ เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และจัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้ดุริยางคศิลป์ไทยที่เป็นระบบสำหรับการศึกษาวิชาดนตรีศึกษาในระดับชาติ

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทางดนตรีศึกษา โดยเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านจากกลุ่มตัวอย่างด้านเอกสารและบุคคล ผ่านการเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ครูนิเวศน์ ฤาวิชา (ครุศิลป์ต้นแบบ), กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านเครื่องตีและเครื่องหนังไทยของกรมศิลปากรที่สืบสายครูพรึง กาญจนะผลิน และกลุ่มผู้เรียนที่เรียนกับครุศิลป์ต้นแบบ ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการตีความเชิงลึก และทวนสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า (Triangulation Approach) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎี 7 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ ได้แก่ แนวคิดเรื่องการถ่ายทอดดนตรี, กลวิธีสอนทักษะดนตรี, การวัดประเมินผลทักษะดนตรี, ทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom, เทคนิคการเรียนการสอนแบบฝึกปฏิบัติดนตรีไทย, การเรียนรู้โดยใช้การฝึกปฏิบัติเป็นฐาน และองค์ประกอบของการสอน

ผลการวิจัยแบ่งข้อค้นพบออกเป็น 2 ส่วนสำคัญ คือ (1) กลวิธีการบรรเลงกลองมลายูสายครูพรึง กาญจนะผลิน มีรากฐานความเป็นมาจากครูช้อย สุนทรวาทิน ส่งต่อผ่านคณาจารย์ผู้ใหญ่จนถึงครูพรึง กาญจนะผลิน และส่งต่อสู่ครูนิเวศน์ ฤาวิชา โดยมีองค์ความรู้ด้านพื้นฐานการบรรเลง ได้แก่ ทำนองจับไม้แยกตัวผู้-ตัวเมีย เทคนิคการตีไม้ (ตัวผู้ 5 ขั้นตอน ตัวเมีย 4 ขั้นตอน) เทคนิคการทำเสียงกลอง 11 เทคนิค (ตัวผู้ 7 เทคนิค ตัวเมีย 4 เทคนิค) และกระบวนหน้าทับหลัก (หน้าทับนางหงส์สองชั้น, หน้าทับนางหน่าย 4 รูปแบบ 21 มือ เล่น และหน้าทับสองไม้ 2 รูปแบบ 13 มือ) และ (2) กลวิธีการถ่ายทอดทักษะของครุศิลป์ต้นแบบ พบรูปแบบทั่วไป 3 แบบ คือ วิธีวิทยาเฉพาะตัว 8 ลักษณะ (อาทิ สอนรายบุคคล จัดเนื้อหาจากง่ายไปยาก สาธิตให้ข้อมูลย้อนกลับทันที), แบบบรรยาย (เล่าเรื่องราวและสร้างแรงจูงใจ) และแบบใช้สื่อ (สื่อออนไลน์ ไฟล์เสียง ผู้บรรเลงจริง) ยิ่งไปกว่านั้น ยังพบรูปแบบที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของครูนิเวศน์ ฤาวิชา เพิ่มเติมอีก 2 แบบ คือ การเน้นประเมินผลทักษะ 2 มิติ (ระหว่างเรียนและตอนแสดงจริง) และระบบการคัดเลือกผู้เรียนตามเกณฑ์ 5 ประการ (ความอดทนสูง บุคลิกภาพดี เรียนรู้เร็ว มีความใส่ใจ และสนใจในเนื้อหา) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการส่งต่อจิตวิญญาณแห่งดนตรีไทยดั้งเดิมอย่างประณีตและมีประสิทธิภาพ

6. คุณค่าและความเปลี่ยนแปลงเรือนพื้นถิ่นมลายู: กรณีศึกษาชุมชนริมคลองตำมะลัง จังหวัดสตูล

Value and changes of the Malaya Vernacular Houses : a case of Tammalang Community, Satun province

วิทยานิพนธ์เรื่อง "คุณค่าและความเปลี่ยนแปลงเรือนพื้นถิ่นมลายู: กรณีศึกษาชุมชนริมคลองตำมะลัง จังหวัดสตูล" (*Value and changes of the Malaya Vernacular Houses : a case of Tammalang Community, Satun province*) โดย นางสาวชาริดา ปาติง (2566) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาทำความเข้าใจเรือนพื้นถิ่นมลายูในพื้นที่ชุมชนริมคลองตำมะลัง ทั้งในมิติของสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางสถาปัตยกรรม และประโยชน์ใช้สอย ควบคู่ไปกับการระบุคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมและความแท้ (Authenticity) ของเรือน ตลอดจนมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบให้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำเสนอแนวท่างนโยบายและแนวปฏิบัติในการอนุรักษ์ฟื้นฟูสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นให้คงอยู่ร่วมกับบริบทสังคมร่วมสมัยได้อย่างยั่งยืน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยเชิงคุณภาพทางสถาปัตยกรรมและมานุษยวิทยาภาพขึ้นนี้ ขับเคลื่อนกระบวนการด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเริ่มต้นจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคเอกสาร (Secondary Data) เพื่อวางรากฐานทางทฤษฎีและเกณฑ์อ้างอิงลักษณะเฉพาะของเรือนพื้นถิ่นมลายู ผสมกับการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Primary Data) ด้วยเครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อยู่อาศัย การสำรวจพื้นที่จริง การรังวัดเขียนแบบผังพื้นที่ทางสถาปัตยกรรม และการบันทึกภาพถ่าย โดยคัดเลือกกรณีศึกษาเรือนพื้นถิ่นมลายูที่มีอายุตั้งแต่ 40 ปี ไปจนถึงเรือนประวัติศาสตร์ที่มีอายุเก่าแก่กว่า 100 ปีที่ยังคงหลงเหลือและสะท้อนอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมมลายูอย่างเด่นชัด เพื่อนำข้อมูลเชิงประจักษ์มาวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ประเภทของเรือน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี 3 ประการในการวางรากฐานการวิจัย ได้แก่ แนวคิดภูมิทัศน์ชุมชนเมืองดั้งเดิม (Historic Urban Landscape) แนวคิดว่าด้วยคุณค่า ความเป็นของแท้ และปัจจัยการเปลี่ยนแปลง และหลักการกับแนวทางการอนุรักษ์สถาปัตยกรรม

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถาปัตยกรรมชุมชนและมรดกวัฒนธรรมที่สำคัญคือ การประเมินคุณค่าและการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่นมลายูในชุมชนริมคลองตำมะลัง สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างกายภาพของตัวสถาปัตยกรรมกับสภาพแวดล้อมริมน้ำอันเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ทว่าตัวเรือนต้องเผชิญกับปัจจัยเร่งรอบด้านที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของพื้นที่ภายในชุมชนตามกาลเวลา ทั้งในแง่การเสื่อมสภาพของโครงสร้าง การเปลี่ยนผ่านของระบบเศรษฐกิจและสังคม และความต้องการพื้นที่ใช้สอยยุคใหม่ งานวิจัยชิ้นนี้จึงได้สรุปผลและเสนอแนะแนวทางการจัดการอนุรักษ์และฟื้นฟูเรือนไว้ว่า การดำเนินการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่นเหล่านี้จำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของการเลือกใช้วัสดุในการบูรณะเพื่อรักษาความแท้และคุณค่าดั้งเดิมของเรือนไว้ให้ได้มากที่สุด ควบคู่ไปกับการปรับเปลี่ยนและจัดสรรประโยชน์ใช้สอยภายในผังพื้นเรือนให้ยืดหยุ่นและมีฟังก์ชันที่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินชีวิตของผู้คนในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยลดการทำลายโครงสร้างโบราณและทำให้มรดกทางสถาปัตยกรรมมลายูสามารถสืบทอดชีวิตต่อไปได้ในฐานะส่วนหนึ่งของชุมชนที่มีลมหายใจ

7. โอกาสและข้อจำกัดในการปรับปรุงและซ่อมแซมเรือนรูปแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร Opportunities and constraints in renovating and restoring traditional houses of Muslim households in Ban Khrua Community, Bangkok

วิทยานิพนธ์เรื่อง "โอกาสและข้อจำกัดในการปรับปรุงและซ่อมแซมเรือนรูปแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านครัว กรุงเทพมหานคร" (*Opportunities and constraints in renovating and restoring traditional houses of Muslim households in Ban Khrua Community, Bangkok*) โดย นางสาวฉัตรลดา กาตาสาย (2567) มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในการปรับปรุงและซ่อมแซมเรือนรูปแบบดั้งเดิมของชาวไทยมุสลิมในชุมชนบ้านครัว โดยมุ่งวิเคราะห์ลักษณะกายภาพของเรือน

ดั้งเดิม ความต้องการของครัวเรือน และปัจจัยข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง เพื่อนำเสนอแนวทางการปรับปรุงสถาปัตยกรรมที่สามารถรักษาคูณค่าดั้งเดิม ควบคู่ไปกับการพัฒนาฟังก์ชันการใช้งานให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความต้องการที่แท้จริงของผู้อยู่อาศัยในปัจจุบัน

ในมิติของระเบียบวิธีวิจัยและการวางกรอบความคิด งานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ผ่านการบูรณาการเครื่องมือการสำรวจภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้อยู่อาศัยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลจากกรณีศึกษาเชิงลึกของเรือนดั้งเดิมจำนวน 5 หลัง ภายใต้กรอบการอนุรักษ์สถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีรอบด้านรวม 7 ประการในการวางรากฐานการวิเคราะห์ ได้แก่ ความหมายศาสนาอิสลาม, วิถีชีวิตมุสลิม, อัตลักษณ์ของเรือนไทยมุสลิม, แนวคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม, แนวทางการปรับปรุงและซ่อมแซมที่อยู่อาศัย, การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และแนวคิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยและชุมชน

ผลการวิจัยพบข้อค้นพบเชิงสถาปัตยกรรมและสังคมวิทยาชุมชนที่สำคัญคือ เรือนกรณีศึกษาทั้ง 5 หลังล้วนมีคุณค่าความแท้ทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมที่เป็นตัวแทนยุคสมัยชัดเจน อีกทั้งมีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทว่าต้องเผชิญปัญหาความทรุดโทรม ผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการปรับปรุง 2 รูปแบบ คือ (1) แบบประหยัด เน้นความปลอดภัยพื้นฐาน และ (2) แบบสมเหตุสมผล เน้นอนุรักษ์เอกลักษณ์พร้อมรองรับอนาคต โดยมีงบประมาณประเมินเบื้องต้นอยู่ที่ 30,000-85,000 บาท เมื่อวิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัดพบว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและรายได้ไม่มั่นคง มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ แต่มีโอกาสตรงที่มีความมุ่งมั่นปรับปรุงเรือนเพื่อสร้างรายได้และสืบทอดมรดกให้ทายาท สอดคล้องกับความเห็นของหน่วยงานภาครัฐที่พร้อมสนับสนุนงบประมาณและวิชาชีพ โดยทุกฝ่ายเห็นพ้องว่าต้องใช้กลไกการมีส่วนร่วมของผู้อยู่อาศัยและชุมชนเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อน ผสานความร่วมมือกับภาคเอกชนในการระดมทรัพยากรพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของชุมชนมุสลิมดั้งเดิมแห่งนี้

บทที่ 2

การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาารายหมวด

1. หมวดรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง และความมั่นคงรูปแบบใหม่

การวิเคราะห์ความมั่นคงในมิติของรัฐศาสตร์อิสลามได้รับการคลี่คลายออกจากกรอบความคิดแบบสังคมนิยม (Realism) ที่ผูกขาดเรื่องอาณาเขตและการทหาร ไปสู่แนวคิดพหุนิยมและกรอบความมั่นคงของมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม งานวิจัยของ ฮาฟิส สาและ (2554) ศึกษาบทบาทขององค์การสงเคราะห์มุสลิมนานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์ภาคสนามเป็นเวลา 20 วันใน 5 พื้นที่ปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสะท้อนว่า องค์การแห่งนี้ได้บูรณาการการบรรเทาทุกข์ทางกายภาพเข้ากับการพัฒนาจิตใจตามแนวทางอิสลาม ซึ่งปฏิเสธข้อครหาของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกระแสนิยมที่มองเครือข่ายข้ามพรมแดนเป็นภัยคุกคามเพียงด้านเดียว อย่างไรก็ตาม หลังเหตุการณ์ 9/11 โครงสร้างพื้นฐานของโลกาภิวัตน์กลับกลายเป็นข้อจำกัดที่ควบคุมและตัดทอนความยืดหยุ่นในการทำงานของเครือข่ายมุสลิมข้ามชาติอย่างรุนแรง

ในส่วนของพลวัตการเมืองท้องถิ่น เอกรินทร์ ต่วนศิริ (2557) ได้นำทฤษฎีวาทกรรมและแนวคิดเรื่องสนามและปฏิบัติการ (Field and Practices) มาอธิบายพลวัตกรรมทางการเมืองของมลายูมุสลิมปัตตานีในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและจัดสนทนากลุ่ม พบข้อค้นพบสำคัญว่า ความแตกแยกทางความคิดระหว่างกลุ่ม "คณะเก่า" และ "คณะใหม่" ไม่ใช่สาเหตุหลักที่นำไปสู่ความรุนแรงทางกายภาพ ตรงกันข้าม ปัญหาความไม่สงบเชิงโครงสร้างและนโยบายของประเทศไทยที่ขัดแย้งกับวิถีชีวิตดั้งเดิมกลับกลายเป็นตัวเร่งปฏิกิริยาให้ผู้นำทั้งสองคณะยอมละทิ้งความขัดแย้งทางเทววิทยางบางประการ แล้วหันมาร่วมมือกันในเชิงยุทธศาสตร์เพื่อปกป้องอัตลักษณ์มลายูมุสลิมร่วมกัน พลวัตความขัดแย้งเชิงนโยบายนี้ถูกเน้นย้ำเพิ่มเติมในงานของ จุฬารัตน์ มีเพียร (2560) ซึ่งวิเคราะห์นโยบายสร้างชาติสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ค.ศ. 1939-1944) ผลการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ชี้ชัดว่า คำแถลงรัฐนิยมได้คุกคามสิทธิและเปลี่ยนผ่านภาษา เครื่องแต่งกาย และขนบจารีตของชนมุสลิมในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดโครงสร้างความสัมพันธ์แบบแปลกแยกและการต่อต้านอำนาจรัฐอย่างถาวรในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ การพยายามทำความเข้าใจความรุนแรงในระดับพื้นที่ได้รับการอธิบายในงานของ ประมินทร์ ตั้งโอภาสวิไลสกุล (2562) ซึ่งศึกษามายาคติความรุนแรงในอำเภอสงขล จังหวัดยะลา ผ่านการวิจัยภาคสนามข้อค้นพบระบุว่า ประเทศไทยได้ผลิตสร้างและครอบงำวาทกรรม "ภาพแทนสาเหตุเชิงเดียว" ว่าความไม่สงบเกิดจากขบวนการแบ่งแยกดินแดนทางชาติพันธุ์และศาสนาเท่านั้น เพื่อสร้างความชอบธรรมเชิงอำนาจในการใช้กำลังทหารกดปราบควบคุม ทว่าในทัศนะของคนในพื้นที่ ความรุนแรงมีมิติที่สลับซับซ้อนหลากหลายเฉดสี ทั้งความไม่เท่าเทียมเชิงโครงสร้าง การปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่ และอาชญากรรมนอกกฎหมายชายแดน เช่น การค้ายาเสพติดและการค้ามนุษย์

การศึกษาเปรียบเทียบพลวัตกรรมการต่อสู้ทางการเมืองในระดับสากลปรากฏชัดในงานของ ฟารีดา ขจิตมาร (2558) เรื่องอิสลามการเมืองในอินโดนีเซียทั้งก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11 ซึ่งเสนอแนะให้มองชาว

มุสลิมในฐานะ "ตัวแสดงทางสังคมที่มีความหลากหลายเชิงพหุนิยม" มากกว่าการศึกษาตัวคัมภีร์ศาสนาอย่างตายตัว งานวิจัยพบว่า กลุ่มอิสลามการเมืองสายกลางในอินโดนีเซียมีบทบาทสำคัญในการผลักดันนโยบายกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นและท้าทายกลุ่มฐานรากนิยมสุดโต่ง ในมิติของการเคลื่อนไหวทางสังคม ภัณฑิลา จิตต์หมวด (2560) ศึกษาการต่อต้านสงครามในอัฟกานิสถานของชาวไทยมุสลิม (พ.ศ. 2544-2545) ในกรุงเทพฯ และภาคใต้ พบว่า กลุ่มผู้เคลื่อนไหวได้ประยุกต์ใช้คำสอนเรื่องสันติวิธีตามวัฒนธรรมอิสลามมาสถาปนาอัตลักษณ์ร่วมของกลุ่มตนเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมในเวทีการเมืองระดับโลก ขณะที่ประเด็นความมั่นคงเชิงสตรีนิยมหลังอาณานิคมในงานของ ปฐมพร ผิวนวล (2562) วิเคราะห์การพลีชีพของสตรีมุสลิมกลุ่ม "แม่หม้ายดำ" ในเซเชน พบว่า การก่อเหตุพลีชีพมีใช้พฤติกรรมที่ถูกชักใยโดยเพศชายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นปฏิบัติการเชิงตัวแสดง (Agency) ของสตรีผู้สูญเสียเกียรติยศและครอบครัวจากการถูกใช้ความรุนแรงทางเพศเป็นอาวุธสงครามโดยกองทัพรัสเซีย เพื่อเปลี่ยนความแค้นส่วนตัวให้เป็นการแสดงออกทางการเมืองเชิงโต้กลับ

ประเด็นรัฐประศาสนศาสตร์ที่สัมพันธ์กับความมั่นคงและการบริหารองค์กรของรัฐปรากฏชัดในงานของ ปาติยะห์ ดอเลาะ (2564) ที่ศึกษากระบวนการบริหารจัดการทุนรัฐบาลมัลลิกโกของกระทรวงศึกษาธิการไทย ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างการดำเนินงานภายใต้องค์กรชั่วคราว (Adhocracy) ก่อให้เกิดภาวะคอขวดในการจัดการ เนื่องจากขาดความต่อเนื่อง ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง และขาดระบบประเมินผลอย่างมีระบบ ในมิติของประวัติศาสตร์การปกครอง ชัยวัฒน์ ปะสุนะ (2564) วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารจัดการมณฑลพายัพของสยาม (ค.ศ. 1894-1933) กับระบอบอาณานิคมอังกฤษในพม่าและแหลมมลายู โดยชี้ให้เห็นว่า สยามได้เร่งปฏิรูปการปกครองและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรวมศูนย์อำนาจตามแบบอย่างของเจ้าอาณานิคมตะวันตก เพื่อรักษาบูรณภาพแห่งดินแดนของตนจากการคุกคามของฝรั่งเศสและอังกฤษ

2. หมวดการศึกษาและการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้

กลุ่มงานวิจัยด้านครุศาสตร์และการศึกษามุ่งเน้นวิเคราะห์การออกแบบมาตรฐานการศึกษา การแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในสังคมต่างวัฒนธรรม และการพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบระบบการประเมินคุณภาพ โรสนี บินสะมะแอ (2554) ได้พัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง 81 โรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS และ LISREL 8.72 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชิงยืนยัน ผลการวิจัยพบข้อเสนอแนะตัวบ่งชี้รวม 66 ตัว ครอบคลุมสามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ด้านผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยมีตัวบ่งชี้ใหม่ที่มีความจำเป็นสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามโดยเฉพาะจำนวน 10 ตัว เช่น ดัชนีผู้เรียนคงความเป็นมุสลิม ดัชนีการปฏิบัติศาสนกิจ และคุณสมบัติของครูผู้สอนศาสนาที่จบระดับชานาวิขึ้นไป ซึ่งโมเดลโครงสร้างนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างสมบูรณ์ ทิศทางการยกระดับโรงเรียนนี้สอดคล้องกับงานของ ชาร์รีฟ สือนิ (2558) ที่พัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสนอยุทธศาสตร์หลัก PIEI และยุทธศาสตร์ย่อย 11 ด้าน เพื่อเปลี่ยนผ่านกระบวนการทัศน์การวางแผนและการบูรณาการทักษะชีวิตเข้ากับระบบประเมินผลตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในมิติด้านหลักสูตรบูรณาการและการจัดการศึกษานอกระบบ มุฮัมมาตอัสมี อาบูบากา (2558) นำเสนอแนวคิด "ไตรวิถีแห่งการเรียนรู้" (Triple Path of Learning) ซึ่งออกแบบโครงสร้างการศึกษาร่วมกันระหว่างวิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ เพื่อให้สอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมในภาคใต้โดยไม่เกิดข้อขัดแย้งทางศีลธรรม ขณะที่การจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์รับเลี้ยงเด็กมุสลิมตามงานของจินตนา สุขสำราญ (2560) ชี้ให้เห็นว่า ศูนย์แต่ละแห่งสอดแทรกความศรัทธาในระดับที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มที่สอดแทรกเคร่งครัดจะใช้โครงสร้างศาสนาเป็นฐานแล้วบูรณาการเข้ากับวิชาการทั่วไปอย่างเป็นระบบ และมุฮัมมัด อัสซอมาดี (2563) เสนอแนวทางการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัลสาลามตามแนวคุณลักษณะมุสลิมที่ดี 10 ประการ เน้นปรับปรุงการพัฒนาคูรอเวลาปฏิบัติงานผ่านกิจกรรม "ฮาลากอฮฺ" (Halaqah) และพัฒนาระบบวัดผลเชิงพฤติกรรม

ปัญหาเชิงลึกในพฤติกรรมกรรมการเรียนการสอนของครูในพื้นที่จริงปรากฏในงานของ ญัรฟร ปุ๋ยรักษา (2557) ที่ศึกษาสภาพการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษากรุงเทพฯ พบอุปสรรคสำคัญคือ ครูขาดทักษะด้านวิธีการสอนและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ขาดสื่อการสอนที่ทันสมัย และงบประมาณสนับสนุนมีจำกัด สอดคล้องกับปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านภาษาไทยของ สิริอร จุลทรัพย์ (2558) และ นิลุบล เกตุแก้ว (2558) ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งวิเคราะห์ว่า นักเรียนส่วนใหญ่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้เนื่องจากภาษาไทยไม่ใช่ภาษาแม่ในครอบครัว ครูสอนแบบบรรยายและขาดแคลนงบประมาณจัดหาคู่มือการสอน ขณะที่ความต้องการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามของนักเรียนมัธยมปลายในนราธิวาส จากการศึกษาของ ปองรัตน์ ศรีสืบ (2557) บ่งชี้ว่า นักเรียนและผู้ปกครองตระหนักถึงความจำเป็นของภาษาอังกฤษในระดับสูงเพื่อการศึกษาต่อและทำงาน แต่โรงเรียนจำเป็นต้องได้รับการปรับปรุงสื่อการสอนเชิงกระตุ้นความสนใจในชั้นเรียนอย่างเป็นรูปธรรม และ อารียา นะซานี (2560) ชี้ว่า ครูวิทยาศาสตร์ร้อยละ 100 ในกรุงเทพฯ และนนทบุรียังคงวัดผลผ่านการทดสอบปรนัยแบบเก่า และขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์พื้นฐานอย่างรุนแรง

เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม เทคโนโลยีการเรียนรู้ได้รับการหยิบยกขึ้นมาศึกษาในงานของ อัสม่า สาเมาะ (2562) ซึ่งเปรียบเทียบผลของการสะท้อนคิดในห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติในวิชาจริยธรรมอิสลาม พบว่า คะแนนการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรมของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และอภิญญา ซอหะซัน (2560) วิเคราะห์องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมของครูผู้สอน พบว่า ปัจจัยด้านรายได้จากการสอนและประสบการณ์การอบรมด้านนวัตกรรมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนในการยอมรับนวัตกรรมได้ร้อยละ 7.134 อย่างมีนัยสำคัญ

ในมิติด้านสังคมและทัศนคติของผู้เรียน พงศกร สุวรรณเดชา (2557) เปรียบเทียบทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยระบุว่า ทัศนคติของนักเรียนชายทั้งสองศาสนาอยู่ในระดับสูง ขณะที่เพศหญิงอยู่ในระดับปานกลาง โดยไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มศาสนา ทว่านักเรียนชายมีทัศนคติสูงกว่านักเรียนหญิงที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ด้านความต้องการสนับสนุนของนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในมหาวิทยาลัยต่างถิ่นตามงานวิจัยของ อีระ

พงศ์ บุศรากุล (2559) ค้นพบอุปสรรคสำคัญเชิงภาษาไทยระดับวิชาการ และความต้องการเชิงพื้นที่คือ สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางศาสนา (ห้องละหมาดและที่อาบน้ำละหมาด) และระบบศูนย์ที่ปรึกษาการใช้ชีวิตในสถาบันอย่างเหมาะสม

ส่วนการศึกษานอกระบบและการป้องกันพฤติกรรมเบี่ยงเบน มูฮัมหมัดสาเลม แชนา (2560) เปรียบเทียบทัศนะต่อการเรียนรู้อิสลามศึกษาในมัสยิดของปัตตานี พบว่า คณะกรรมการมัสยิดและผู้เรียนผู้ใหญ่เห็นด้วยในระดับมากเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษานอกระบบโรงเรียน แต่ทัศนะระหว่างกลุ่มมีความแตกต่างกันที่ระดับ .05 ขณะที่ อัสมา นาคนาวา พาริลที (2566) เสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อลดพฤติกรรมรังแกบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) ของเยาวชนมุสลิม โดยประยุกต์ทฤษฎีนิเวศวิทยาของบรอนเฟนเบรนเนอร์ (Bronfenbrenner's Ecological Systems Theory) ร่วมกับการบูรณาการหลักศาสนา (หลักอิสลาม หลักอิมาน และหลักอิหซาน) เพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางจิตภาพและจิตสังคมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน และ มูฮัมหมัด อัชชอมาดี (2566) ได้เสนอแนะนวัตกรรมการประเมินผลและการสอน 3 มิติเพื่อรองรับสังคมโลกอนาคต ปิดท้ายด้วย ดานา โมหะหมัดรักชาผล (2566) ซึ่งใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) พัฒนาเกม Bingo Emotion เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กกำพร้าในมูลนิธิมุสลิม

3. หมวดนิติศาสตร์ พลวัตกฎหมาย และโครงสร้างการเงินอิสลาม

งานวิจัยด้านนิติศาสตร์ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการถอดถอนข้อจำกัดทางนิตินัยและสร้างระบบความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เอื้อประโยชน์แก่ประชาชนชาวมุสลิม ประเด็นอุปสรรคทางกฎหมายในโครงสร้างตลาดเงินและตลาดทุนอิสลาม วรวิมล จันทรทอง (2559) วิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้งของพระราชบัญญัติทรัสต์เพื่อธุรกรรมในตลาดทุน พ.ศ. 2550 เมื่อนำมาใช้เป็นฐานในการระดมทุนผ่านตราสารศุภก (Sukuk) ร่วมลงทุนในประเทศไทย ผลการวิจัยชี้ว่า โครงสร้างทรัสต์สร้างความกังวลในเชิงนิติกรรมอำพรางการกู้ยืมเงิน จึงเสนอให้แก้ไขข้อกฎหมายเพื่อรองรับสถานะนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ระดมทุนและทรัสต์ให้มีผลบังคับโดยตรง และจัดตั้งแผนกตลาดซื้อขายสินค้ามุราบาหะฮ์ (Murabahah) ขึ้นในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เพื่อสร้างเครื่องมือทางการเงินที่สอดคล้องกับกฎหมาย สอดคล้องกับการศึกษาข้อจำกัดของธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักอิสลามของ ซัลมาน เหมมานะ (2560) ที่เผยแพร่อุปสรรคเชิงระบบในการตีความผลตอบแทนจากการค้าและการร่วมลงทุน (Profit and Loss Sharing) ว่าประมวลรัษฎากรของไทยยังไม่ชัดเจนในการจำแนกผลตอบแทนดังกล่าวออกจาก "ดอกเบี้ย" ทัวไป ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาระภาษีเชิงลึกถ้น งานวิจัยเสนอแนวทางให้มีการบัญญัติกฎหมายเฉพาะเพื่อกำกับดูแลโครงสร้างระบบการธนาคารอิสลามอย่างเป็นระบบ

ในแง่กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและสิทธิมนุษยชน มูฮัมหมัดรอฟี มูซอ (2554) ศึกษาการจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในชุมชนบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาระบุว่า ทุนทางสังคมจาก "ระบอบชีวิตอิสลาม" สามารถนำมาใช้ป้องกันความขัดแย้งได้ผ่านแนวทางการทำ "อิบาดะฮ์" และเมื่อเกิดความขัดแย้งชุมชนได้สถาปนากลไกสมานฉันท์ "มุชวาระฮะฮ์" (การหารือปรึกษาผ่านสภาชุมชน) เป็นเครื่องมือสมานรอยร้าวในชุมชนได้อย่างสันติโดยไม่ต้องพึ่งพิงกระบวนการศาลกระแสหลัก พลวัตความสอดคล้องนี้ได้รับการสนับสนุนในงานวิจัยสิทธิมนุษยชนของ สุกปรารถนา นิละไพจิตร (2560) ซึ่งวิเคราะห์สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญไทย

เปรียบเทียบกับปฏิญญาโคโร ค.ศ. 1990 และปฏิญญาสากล ค.ศ. 1948 โดยชี้ว่า สิทธิเสรีภาพในทรงสนะอิสลามมีความสอดคล้องกับหลักสากลของตะวันตก และสังคมไทยควรรองรับสิทธิเหล่านี้อย่างจริงจังผ่านการใช้กฎหมายเฉพาะและสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ตามหลักชะรีอะฮ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4. หมวดสังคมศาสตร์ โครงสร้างชุมชน และความสัมพันธ์เชิงพื้นที่

งานวิจัยหมวดนี้มุ่งทำความเข้าใจพลวัตการตั้งถิ่นฐาน โครงสร้างประชากร ครอบครัว พฤติกรรม สุขภาพ และการปรับเปลี่ยนบทบาทของกลุ่มประชากรชายขอบ ในเชิงพื้นที่และการดำรงชีวิตทางสังคมร่วมกัน สมาน ธีระวัฒน์ (2555) ศึกษาทิศทางการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร 152 ชุมชนใน 19 เขต โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณด้วยวิธี Nearest-Neighbor Analysis ผลการวิจัยพบรูปแบบการกระจายตัวของชุมชนแบบสุ่ม (Random Distribution) โดยคนมุสลิมมักเลือกตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันเป็นละแวกบ้านเฉพาะตัว (Neighborhood) ที่มีมัสยิดทำหน้าที่เป็นสถาบันขัดเกลาจิตใจและศูนย์รวมกิจกรรม และชุมชนชานเมืองชั้นนอกมีพฤติกรรมพึ่งพาอาศัยกันเองสูงกว่ามุสลิมในเขตเมืองชั้นในเนื่องจากมีโอกาสสัมผัสกับคนต่างวัฒนธรรมน้อยกว่า และ อัสนีนา แก้วดำ (2559) ศึกษาเปรียบเทียบในพื้นที่ตำบลเกาะไร่ ฉะเชิงเทรา พบรูปแบบการตั้งถิ่นฐาน 2 ลักษณะที่ล้อไปกับสภาพนิเวศวิทยา คือ รูปแบบตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มตั้งเดิมบนโคกเนินที่มีมัสยิดอยู่กลางชุมชน และรูปแบบตั้งถิ่นฐานแนวยาวเลียบคลองประเวศน์บุรีรมย์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางน้ำของชุมชนประชิด สอดรับกับพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันระหว่างพุทธและมุสลิมในกรุงเทพฯ ตามการศึกษาของ ธัญทิพา เวทมาหะ (2557) ซึ่งแบ่งการใช้พื้นที่ออกเป็นพื้นที่เฉพาะของแต่ละวัฒนธรรม และพื้นที่ร่วมทางสังคมเชิงกายภาพ เช่น ท่าเรือ โรงเรียน และร้านอาหารฮาลาล ข้อค้นพบเตือนใจว่า ปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพดำเนินไปอย่างปกติ แต่ในระดับจิตภาพยังเป็นปมละเอียดอ่อนที่ต้องพึ่งพาความไว้วางใจสะสมยาวนาน

การวิเคราะห์พลวัตครอบครัวและสุขภาวะเชิงสุขภาพ ปรากฏในงานของ สมพงษ์ ชิวสันต์ (2559) เรื่องการศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติต่อภาวะเจริญพันธุ์ในภาคใต้ ค้นพบว่า สตรีไทยมุสลิมมีความรู้เรื่องเทคโนโลยีการคุมกำเนิดต่ำกว่าสตรีไทยพุทธอย่างชัดเจน แต่มีความต้องการเรียนรู้และมีความพึงพอใจต่อทัศนคติการวางแผนครอบครัวในสัดส่วนที่สูงกว่า ขณะที่ นิสาพิชา หะยีวาเงาะ (2559) ศึกษาปัญหาสุขภาพสาธารณสุขเรื่องทัศนคติต่อโรคเอดส์ในปัตตานี พบความรุนแรงในมิติการตีตราทางสังคม (Stigma) โดยผู้ติดเชื้อเอชไอวีถูกตีตราและกล่าวโทษอย่างรุนแรงจากชุมชนเนื่องจากขาดความรู้ที่ถูกต้องและการนำหลักศาสนา มาลงโทษเชิงคุณธรรม เสนอแนะนโยบายให้ประยุกต์ใช้หลักคำสอนด้านเมตตาธรรมมาปรับจิตสำนึกของผู้นำศาสนาเพื่อสร้างระบบเกื้อกูลผู้ป่วย และ วราพัชร จันทรเส็ง (2563) ศึกษาการทำงานของผู้สูงอายุมุสลิมในจังหวัดสงขลา พบปัญหาเชิงระบบที่ผู้สูงอายุในภาคนอกระบบยังคงต้องพึ่งพารายได้ของตนเองเนื่องจากลูกหลานย้ายถิ่นฐาน และเสนอระบบผู้นำศาสนาสูงวัยในการขับเคลื่อนสวัสดิการชุมชน

ในแง่ของโครงสร้างเคหพัฒนศาสตร์ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต พิมพ์กนก รินชะ (2564) ถอดบทเรียนโครงการบ้านมั่นคงไทยมุสลิมสามัคคี จังหวัดปทุมธานี ชี้ให้เห็นว่า โครงการของรัฐขาดการสำรวจพฤติกรรม

การใช้งานพื้นที่ดั้งเดิมก่อนออกแบบ ส่งผลให้บ้านใหม่ไม่มีพื้นที่รองรับการเก็บของ การจอดรถ การละหมาด และการทำอาหารกลิ่นรุนแรง ผู้อยู่อาศัยจึงต้องปรับเปลี่ยนเชิงดัดแปลงโครงสร้างเอง เช่น การต่อเติมครัวไฟ หลังบ้าน และจัดมุมละหมาดในห้องอเนกประสงค์ ขณะที่ วิทวัส วิมลเสถ์ (2563) เสนอแนวทางการพัฒนาบ้านพักและสภาพแวดล้อมภายนอกรอบมัสยิดบ้านครัวเพื่อลดอุบัติเหตุลิ้นลิ้มของผู้สูงอายุตามหลักอารยสถาปัตย์

ด้านการขับเคลื่อนกลุ่มและอัตลักษณ์ยุคใหม่ ฮาฟิสสา สาและ (2557) ศึกษาการทำงานสันติภาพของสตรีมุสลิมที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในภาคใต้ ค้นพบสภาวะการเปลี่ยนผ่านจาก "เหยื่อ" มาเป็น "ผู้ขับเคลื่อนสันติภาพ" และเป็นผู้นำครอบครัว/ชุมชน ผ่านการสร้างทุนทางสังคมใหม่ร่วมกับกลุ่มประชาสังคมและเจ้าหน้าที่ทหาร สอดรับกับงานของ จิตต์ปภัสสร บัตรประโคน (2558) เรื่องเส้นทางทางเพศของหญิงโสดในปัตตานี เผยความเข้าใจเรื่องความรักของพวกเธอว่ามีการลดทอนเรื่องผลประโยชน์ และหันมาต่อรองความเท่าเทียมและการตรวจสอบอารมณ์ความรู้สึกก่อนแต่งงานภายใต้กรอบศรัทธาอย่างชัดเจน ส่วนประเด็นสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชน กิตติณัฐภา พันธ์โพธิ์ (2566) วิเคราะห์การแบ่งปันอาหารส่วนเกินของชาวมุสลิมสวนหลวง 1 ตามแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน พบว่า พฤติกรรมการคัดแยกและแบ่งปันขยะอาหารได้รับแรงกระตุ้นจากจริยธรรมศาสนาและแรงกดดันทางสังคมสูงสุด และ ธิดาศิลป์ เปลี่ยนละออ (2566) ชี้บทบาทเชิงรุกของกลุ่มสตรีมุสลิมวิสาหกิจชุมชนดาร์ลุอียาตะห์ในการก้าวออกมาพัฒนาชุมชนและการสร้างความตระหนักด้านการลดขยะต้นทาง ปิดท้ายด้วย วินิสสา ชัตติยะอารี (2567) ศึกษาการต่อรองตัวตนในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เผยภาพความสิ้นไหวของคนที่ปะทะกับกระแส "อาหรับนิวส์" (Arabization) ที่เข้ามาสร้างมาตรฐานใหม่ให้แก่อัตลักษณ์มุสลิมกรุงเทพฯ และ เพ็ญประภา ปริญญานพล (2565) เสนอทฤษฎีทางจิตวิทยาสังคมอธิบายว่า ค่านิยมส่วนบุคคลมีอิทธิพลกำกับพฤติกรรมการลดทัศนคติเชิงอคติระหว่างพุทธและมุสลิมในภาคใต้

5. หมวดวรรณกรรม ภาษา และความสัมพันธ์เชิงสื่อสาร

การวิเคราะห์พื้นที่ของสื่อ วรรณศิลป์ และการสื่อสารมุ่งเป้าไปที่การเปิดเผยอคติเชิงโครงสร้างและการต่อสู้เพื่อแย่งชิงสิทธิในการนิยามภาพแทนของชาวมุสลิม ในเชิงโครงสร้างสื่อสารมวลชน อีรียุทธ ลาตีฟี (2552) ศึกษาการสะท้อนภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับชาวมุสลิมในหนังสือพิมพ์ไทย 4 ฉบับเด่น โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยวิเคราะห์เนื้อหาเชิงปริมาณและคุณภาพ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอคติเชิงระบบของสื่อไทยที่นำเสนอเหตุการณ์เกี่ยวกับชาวมุสลิมในทิศทางลบมากกว่าบวก ชาวส่วนใหญ่จำกัดตัวอยู่ในประเด็นปัญหาสังคม ความรุนแรง และวินาศกรรม โดยมีการรื้ออารมณ์และอ้างอิงข้อมูลจากสำนักข่าวตะวันตกเป็นหลัก ส่งผลให้ภาพลักษณ์ชาวมุสลิมตกเป็นตัวประกันของ "มายาคติผู้ก่อเหตุรุนแรง" อย่างยาวนาน มายาคติเชิงลบนี้ถูกฉายซ้ำในงานของ จิรัฏฐ์ เผ่าจิระศิลป์ชัย (2560) ที่ศึกษาภาพยนตร์อเมริกันช่วงปี 1994-1998 จำนวน 6 เรื่อง พบรูปแบบการเหมารวม (Stereotype) ของตัวละครมุสลิมที่เป็นชายจากตะวันออกกลาง คลั่งศาสนา และไร้เหตุผลเพื่อตอบโจทย์อุตสาหกรรมฮอลลีวู้ด ทว่า พรรณพิมล สะโรชะมาศ (2560) ศึกษาหนังสือพิมพ์มุสลิม "ทางนำ" (พ.ศ.

2526-2535) จำนวน 130 ฉบับ เผยโครงสร้างการทำหน้าที่สื่อเพื่ออุดมการณ์ศาสนาในการปกป้องสิทธิประโยชน์และสร้างเอกภาพเชิงสิทธิของชาวมุสลิมไทยโดยปราศจากเป้าหมายทางการค้า

ความก้าวหน้าของพื้นที่ส่งผ่านสื่อออนไลน์ปรากฏในงานของ ภาณุวัฒน์ บุษงาแดง (2562) และ สาธิตา หมานเรือง (2557) ซึ่งยืนยันสอดคล้องกันว่า สื่อสังคมออนไลน์ได้มอบพื้นที่อิสระเชิงสันติภาพให้องค์กรและกลุ่มมุสลิมสามารถประกอบสร้างและสถาปนาภาพลักษณ์เชิงบวกของตนเองเพื่อทำลายการผูกขาดข่าวสารขององค์กรสื่อขนาดใหญ่ วาทกรรมที่ปรากฏเน้นคำสอนเชิงจริยธรรมของศาสนาเพื่อปฏิเสธการวิจารณ์ในแง่ลบของต่างชาติ สอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมสตรีมุสลิมในปัตตานีของ ธนภัทร เต็มรัตน์กุล (2559) พบว่า สตรีในเมืองได้เปรียบเทียบเข้าถึงอินเทอร์เน็ต และพวกเธอใช้ "กลยุทธ์เชิงรุกและรับ" บุรณาการหลักศาสนา (หน้าที่ สิทธิ และการปกป้องตนเอง) เพื่อรักษาอำนาจในการเลือกรับชมสื่อโดยไม่ให้สื่อออนไลน์เข้าครอบงำวิถีชีวิต และ โรสนี แกสมาน (2564) เผยให้เห็นการนำภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด มาวิเคราะห์การต่อรองตัวตนในมาเลเซีย ซึ่งชี้ชัดว่าวิถีปฏิบัติของชาวมุสลิมมีความลื่นไหล ปรับเปลี่ยนและผสมผสานตามบริบทแวดล้อมเพื่อความสมดุลในชีวิต

ในระดับพื้นที่ขัดแย้งและการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม อาทิตยา เทียงวงษ์ (2552) ศึกษาการสื่อสารระหว่างพุทธและมุสลิมในชุมชนรูสะมิแล ปัตตานี พบว่า ผู้นำมุสลิมมองว่า สื่อมวลชนนำเสนอข่าวความรุนแรงจนนำไปสู่ทัศนคติเชิงลบระหว่างกัน และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระดับจิตภาพยังแย่งและต้องการสมานรอยร้าวอย่างเร่งด่วน ขณะที่ความเชื่อมโยงเชิงสุนทรียศาสตร์ข้ามพรมแดนประเด็นวรรณคดีเปรียบเทียบในงานของ พิเชฐ แสงทอง (2557) เรื่องตำนานพุทธและมลายูมุสลิม และ อานันคอากู ลินดาวะตี เคนคานา (2558) เรื่องสุนทรียศาสตร์ว้าย ปูระในชาว ชีให้เห็นว่า ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นพื้นที่เจรจาเชิงอำนาจและการผสมผสานทางศาสนากับคติตำนานดั้งเดิมของฮินดูอย่างราบรื่นและหลีกเลี่ยงความรุนแรงเชิงกายภาพได้ดี

6. หมวดศิลปกรรม สุนทรียศาสตร์ และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น

งานวิจัยหมวดนี้ทำหน้าที่บันทึก สืบทอด และค้นหากลวิธีเชิงทฤษฎีในการสร้างสรรค์สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ ดนตรีวิทยา และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ในเชิงทัศนศิลป์เชิงช่าง วรพจน์ ไวยเวหา (2561) ศึกษาอิทธิพลของทฤษฎีศิลปะอิสลามต่อลวดลายประดับสมัยอยุธยา ข้อค้นพบระบุความเชื่อมโยงในเชิงลึกว่าช่างฝีมือไทยสมัยอยุธยามีความรู้และทฤษฎีเชิงช่างศิลปะอิสลามจากเปอร์เซียเป็นอย่างดี และได้นำระบบเรขาคณิตอิสลาม (Islamic Geometry) ที่อาศัยการคำนวณสัดส่วนอย่างมีแบบแผนทางคณิตศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับลวดลายไทยพื้นถิ่นได้อย่างประณีตงดงาม ขณะที่ ชารีฟ ต่อเลียบ (2561) ศึกษาการใช้ความศรัทธาอันแรงกล้าต่อพระเจ้ามาสร้างสรรค์ภาพเขียนนามธรรม ค้นพบบทบาทสัญลักษณ์ของ "อักษรอาหรับวิจิตร" (Islamic Art Calligraphy) ในการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกเชิงธรรมะ และ พิบูล ไวจิตรกรรม (2557) เสนอมาตรฐานเรขศิลป์อิงคัมภีร์อัลกุรอาน 7 คุณลักษณะ (ความจริงใจ นอบน้อม ความรู้ สงบ พอเพียง ระเบียบ และเอกภาพ) เพื่อใช้เป็นแนวทางการออกแบบเครื่องหมายการค้าฮาลาลในประเทศไทย โดยเสนอการใช้ลายเรขาคณิต ลายพรรณพฤกษา ร่วมกับการจัดสมดุลแบบสมมาตร สอดคล้องกับการคัดกรอง

ลวดลายวัฒนธรรมมาลายูสำหรับเจเนอเรชันวัยของ สุกรี เจ๊ะปูเตะ (2561) ที่จำแนกสิ่งบอกเล่าวิถีชีวิตออกเป็น 8 หมวดหมู่ (เช่น อาหาร สถาปัตยกรรม ของเล่นพื้นบ้าน) และเสนอรูปทรงแบบเขียนมือ (Hand-Draw) ในการจัดองค์ประกอบภาพ

เชิงดนตรีวิทยาและการสืบทอด เณลิมพันธ์ุ ฤาวิชา (2562) ศึกษากลวิธีการบรรเลงและส่งต่อทักษะกลองมลายูสายครุพริ้ง กาญจนะพลิน (ที่สืบสายมาจากครูซ้อย สุนทรวาทิน) ผ่านครูนิเวศน์ ฤาวิชา (ครูศิลป์ต้นแบบ) งานวิจัยได้ทำการบันทึกขั้นตอนการตีและการทำเสียงกลอง 11 เทคนิค รวมถึงกระบวนการหน้าทับที่ซับซ้อน เช่น หน้าทับนางหน่าย 4 รูปแบบ 21 มือตี โดยมีข้อค้นพบรูปแบบการถ่ายทอด 5 แบบ ได้แก่ วิถีวิทยาเฉพาะตัว (การวิเคราะห์ตัวผู้เรียน ตีให้ดูแบบรายบุคคล และให้ข้อมูลย้อนกลับทันที) การบรรยายสร้างแรงจูงใจ การใช้สื่อออนไลน์และไฟล์เสียง และระบบการคัดสรรผู้เรียนที่มีบุคลิกภาพและความอดทนสูง

ด้านสุนทรียภาพทางสถาปัตยกรรมและการอนุรักษ์เชิงประจักษ์ ชาริดา ปาติง (2566) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเรือนพื้นถิ่นมลายูริมคลองตำมะลัง จังหวัดสตูล และ ฉัตรลดา กาดาสาย (2567) ศึกษาโอกาสและข้อจำกัดในชุมชนบ้านคร้ว กรุงเทพฯ ผลการศึกษาพบว่า เรือนไม้ได้ถูกละเลยระหว่าง 40 ถึง 100 ปี มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความแท้ (Authenticity) ในฐานะตัวแทนยุคสมัย และมีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทว่า ผู้อยู่อาศัยส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่แน่นอน ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมเสาและไม้กระดานที่ทรุดโทรม งานวิจัยนำเสนอทางเลือกการปรับปรุงสถาปัตยกรรม 2 รูปแบบ คือ แบบประหยัด (งบประมาณ 30,000-85,000 บาท เพื่อซ่อมแซมพื้นฐานด้านความปลอดภัย) และแบบสมเหตุสมผล (การปรับเปลี่ยนประโยชน์ใช้งานสากลควบคู่กับการคงเอกลักษณ์ดั้งเดิม) โดยเสนอความร่วมมือพหุภาคีระหว่างชุมชนและภาคเอกชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน

7. หมวดอาหารฮาลาล พฤติกรรมการบริโภค และระบบสุขภาพ

งานวิจัยกลุ่มนี้ศึกษารูปแบบพฤติกรรมการบริโภคและการส่งเสริมสุขภาพของประชากรมุสลิม รวมถึงพฤติกรรมการบำบัดรักษาพยาบาลท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม ในมิติสุขภาพทางจิตและการรักษาระบบใช้ยา นาถนภา วงษ์ศิลป์ (2558) วิเคราะห์ตัวแปรจำแนกกลุ่มป่วยซ้ำและไม่ป่วยซ้ำของผู้ป่วยจิตเภทไทยมุสลิมในโรงพยาบาลสุขภาพจิต 220 คน ผลการวิเคราะห์ถดถอยโลจิสติก (Logistic Regression) ระบุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 ว่า "พฤติกรรมการใช้ยา" เป็นตัวแปรเดียวที่มีอิทธิพลสูงในการจำแนกการป่วยซ้ำ และสามารถเขียนรูปสมการคณิตศาสตร์พยากรณ์ได้ดังนี้

โดยแบบจำลองนี้มีประสิทธิภาพสูงที่สุดในการทำนายความถูกต้องภาพรวมได้ถึงร้อยละ 97.3 (จำแนกกลุ่มป่วยซ้ำถูกต้องร้อยละ 96.4 และกลุ่มไม่ป่วยซ้ำถูกต้องร้อยละ 98.2) สอดรับกับพฤติกรรมการสร้างสุขภาพกลุ่มผู้สูงวัยของ โสภิต ทิพย์รัตน์ (2559) ในชมรมผู้สูงอายุภาคใต้ตอนบน ค้นพบว่า พฤติกรรมสุขภาพโดยรวมอยู่ในระดับดี และปัจจัยทางเพศและอายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ในเชิงจิตวิทยาสาธารณสุขและการมีส่วนร่วมของชุมชน นิรันดร์ สาโรวาท (2557) พัฒนารูปแบบการฝึกอบรมแบบมีส่วนร่วมป้องกันโรคเอดส์/เอชไอวีในชุมชนมุสลิมหนองจอก พบข้อเท็จจริงว่า สมาชิกในชุมชน

มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเอชไอวีอยู่ในระดับต่ำมาก และสมาชิกร้อยละ 44.93 มีทัศนคติเชิงลบและกีดกันผู้ป่วย ทำให้ผู้ติดเชื้อต้องปิดบังตัวตน ทว่าเมื่อนำกระบวนการฝึกอบรม 9 ขั้นตอนไปปรับใช้ ส่งผลให้แกนนำมีความรู้สูงขึ้นร้อยละ 60 และมีเจตคติที่ดีในการเปิดรับผู้ป่วยเข้าสู่ชมพหุวัฒนธรรมร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ ปรีชาธิ์ฟ ยีห์ริม (2559) ศึกษาปัจจัยควบคุมน้ำหนักของสตรีมุสลิมที่มีภาวะอ้วนในภาคใต้ตอนล่าง เผยพฤติกรรมสุขภาพในระดับปานกลาง โดยปัจจัยด้านการรับรู้สมรรถนะแห่งตน (Self-Efficacy) ($r = .489$) และอิทธิพลด้านสถานการณ์ ($r = .275$) มีความสัมพันธ์เชิงบวกสูงสุด ขณะที่การรับรู้อุปสรรค ($r = -.309$) มีความสัมพันธ์เชิงลบอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับการพยาบาลและการตั้งครุฑที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ มาลี แซ่ฮุน (2560) ศึกษาประสบการณ์ดูแลตนเองของสตรีตั้งครุฑไทยมุสลิมที่ถือศีลอดในเดือนรอมฎอน ชี้ให้เห็นว่า สตรีมุ่งเน้นการปฏิบัติตามหลักบัญญัติศาสนาและการฝึกความอดทนของร่างกาย โดยมีการปรับตัวด้านโภชนาการสูงสุด และจัดแบ่งเวลานอนพักผ่อนเพิ่มขึ้นเมื่อร่างกายแสดงอาการผิดปกติ ด้านทักษะการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม (Transcultural nursing) ไอริน กรองไชย (2561) ถอดประสบการณ์พยาบาลวิชาชีพดูแลผู้ป่วยชาวอาหรับในโรงพยาบาลเอกชน เผยสภาวะทางวัฒนธรรมเฉพาะที่จำเป็นต้องได้รับการฝึกฝน ได้แก่ ความร้อนอารมณ์ พูดเสียงดัง ความคาดหวังผลการรักษาสูงแต่ไม่ให้ความร่วมมือ และอำนาจตัดสินใจเด็ดขาดอยู่ที่ญาติเพศชาย โดยพยาบาลต้องจัดตารางบริการเพื่อหลีกเลี่ยงการรบกวนช่วงถือศีลอด และเตรียมผ้าคลุมสำหรับคนไข้หญิงมุสลิมก่อนที่แพทย์จะเข้าเยี่ยมตรวจ

บทที่ 3

ตารางสรุปการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ (Literature Matrix)

เพื่อให้เห็นภาพเปรียบเทียบเชิงมนทัศน์ ระเบียบวิธีวิจัย และข้อค้นพบของวรรณกรรมทั้งหมด ตารางด้านล่างนี้ได้ทำการ จำแนกองค์ประกอบสำคัญเพื่อนำไปใช้อ้างอิงเชิงวิชาการ

ตารางสรุปการทบทวนวรรณกรรมแบบบูรณาการ

หมวดหมู่ / หัวข้อวิจัย (ผู้วิจัย & ปี พ.ศ.)	ระเบียบวิธีวิจัย	กรอบทฤษฎี/กรอบแนวคิดหลัก	ข้อค้นพบสำคัญ (เชิงประจักษ์)	การบูรณาการมิติ ศาสนา/วัฒนธรรม
หมวดหมู่ที่ 1: รัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง				
1. องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ (ฮาฟิส สาและ, 2554)	คุณภาพ (สัมภาษณ์เจาะลึก/สังเกตการณ์ 5 พื้นที่ 20 วัน) + ทฤษฎีภูมิ	พหุนิยม, ความสัมพันธ์ข้ามชาติ, โลกาภิวัตน์, ประชาสังคม	องค์การสงเคราะห์ฯ ชาอุฯ มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิต ควบคู่จิตใจ ปฏิเสธแนวคิดตะวันตกที่มองเครือข่ายมุสลิมเป็นภัย ด้านเดียว มีเหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดหักเหที่ทำให้ถูกจำกัดการดำเนินงานในยุคโลกาภิวัตน์	หลักการศรัทธาและประชาคมมุสลิม (อุมมะห์) มองความมั่นคงที่ยั่งยืนเชื่อมโยงไปถึงโลกหน้า
2. การเมืองแห่งอัตลักษณ์มลายูมุสลิมปัตตานี (เอกรินทร์ ต่วนศิริ, 2557)	คุณภาพ (สัมภาษณ์เจาะลึก/กลุ่ม สุ่มเจาะจง "คณะเก่า-คณะใหม่") + ทฤษฎีภูมิ	อัตลักษณ์, วาทกรรม, สนามและปฏิบัติการ, ความทันสมัย, โลกาภิวัตน์	ความหลากหลายทางความคิดศาสนาไม่ใช่สาเหตุความรุนแรง ปัจจุบันความขัดแย้งระหว่างคณะเก่า-ใหม่ลดลง และหันมาร่วมมือกันแก้ไขปัญหาความรุนแรงและนโยบายรัฐที่กระทบวิถีชีวิต	มุ่งธำรงรักษาอัตลักษณ์มลายูมุสลิมและการดำเนินชีวิตตามวิถีอิสลามให้คงอยู่

3. อิสลาม การเมืองใน อินโดนีเซีย (ฟารีดา ขจัด มาร, 2558)	สำรวจและ วิเคราะห์เอกสาร (พรรคการเมือง, กลุ่มติดอาวุธ, สาย กลาง)	ขอบข่ายอิสลาม การเมือง, พหุนิยม, การ ก่อการร้ายในอาเซียน	กลุ่มอิสลามการเมืองไม่ใช่ พวกสุดโต่งทั้งหมด แต่มี บทบาทเพิ่มอำนาจต่อรอง ผลักดันนโยบายศาสนา ควบคุมการกระจายอำนาจ ท้องถิ่น ซึ่งช่วยส่งเสริม ประชาธิปไตยยุคหลังซู ฮาร์โต	พิจารณาชาวมุสลิมใน ฐานะ "ตัวแสดงทาง สังคม" (Social Actor) มากกว่าดูแค่ ตัวศาสนา
4. ความสัมพันธ์ มาเลเซียกับโอ ไอซี (OIC) (อภिरดา งาม วงศ์สกุลเลิศ, 2559)	คุณภาพผ่านข้อมูล ทุติยภูมิ (วิเคราะห์ กรอบเวลา ประวัติศาสตร์ 4 ทศวรรษ)	เครื่องมือนโยบาย ต่างประเทศ (Foreign Policy Tools)	อิสลามถูกใช้เป็นเครื่องมือ เชิงกลยุทธ์สร้างเครือข่าย กับโลกมุสลิม สะท้อน ความเชื่อมโยงแนบแน่น ระหว่างการเมืองภายใน และการเมืองระหว่าง ประเทศเพื่อผลประโยชน์ ทางเศรษฐกิจ	นำศาสนาอิสลามมาใช้ เป็นกลไกและ เครื่องมือสร้าง ความสัมพันธ์ทาง การเมืองและ เศรษฐกิจระหว่าง ประเทศ
5. ขบวนการ เคลื่อนไหว ต่อต้านสงคราม อัฟกานิสถาน (กันทิล จิตต์ หมวด, 2560)	คุณภาพ (ทุติยภูมิ เจาะจง 6 องค์กรใน กทม. และ 5 จังหวัดภาคใต้)	การระดมทรัพยากร (Resource Mobilization), อัต ลักษณ์ไทยมุสลิม, การ เคลื่อนไหวสังคม	เป้าหมายคือเรียกร้องยุติ สงครามผ่านแนวทางสันติ วิธี แต่ละองค์กรร่วมมือ กันอย่างหลวม ๆ ระดม ทรัพยากรตามศักยภาพ เกิดการประกอบสร้างอัต ลักษณ์ร่วม	นำคำสอนอิสลามมาสู่ ภาคปฏิบัติทั้งในมิติที่ เป็นเป้าหมาย รูปแบบ และสาระหลักของ ขบวนการ
6. นโยบาย สร้างชาติสมัย จอมพล ป. พิบูลสงคราม (จุฬารัตน์ มี เพียร, 2560)	ประวัติศาสตร์ (วิเคราะห์ประกาศ "รัฐนิยม" บทความ และเอกสารชั้นต้น)	ชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism), การ สร้างชาติ (Nation Building)	ชาวมุสลิมชายแดนใต้ ได้รับผลกระทบทางลบ สูงสุด นโยบายรัฐกดทับ จนสูญเสียอัตลักษณ์ 3 ด้าน (ภาษา, แต่งกาย, ประเพณี) สร้างความ แปลกแยกและนำไปสู่การ ต่อต้านรัฐบาลในเวลา ต่อมา	ปะทะระหว่างความ พยายามสร้าง "ความ เป็นไทยเชิงเดี่ยว" กับ ชุมชนท้องถิ่นที่มีชาติ พันธุ์นิยมสูง
7. ผู้หญิงกับ การก่อการร้าย	วิจัยเอกสาร (วิเคราะห์งาน วิชาการ, สถิติ)	สตรีนิยมหลังอาณานิคม , ส่วนตัวคือการเมือง (The personal is political), ความรุนแรง	การก่อเหตุพลีชีพเกิดจาก สภาวะกดขี่สองต่อจนไร้ ตัวตนในสังคม และถูกใช้ ความรุนแรงทางเพศใน	เปิดพื้นที่ให้แก่ "เสียง" และ "ปฏิบัติการ" ของ สตรีมุสลิมในฐานะผู้ ขับเคลื่อนสังคม มิใช่

กลุ่มแม่หม้ายดำ ในเซเชน	ประชากร, รายงาน สิทธิมนุษยชน)		สงคราม เป็นการใช้ เจตจำนง (Agency) ของ ตนเองได้กลับเพื่อทวงคืน ศักดิ์ศรี ไม่ใช่แค่เครื่องมือ ของผู้ชาย	เพียงเหยื่อเชิง โครงสร้าง
(ปฐมพร ผิว นวล, 2562)				
8. มายาคติ ความรุนแรงใน ชายแดนใต้	คุณภาพ (วิจัย ภาคสนาม 4 เดือน, สังเกตการณ์ร่วม, สัมภาษณ์ 31 คน)	มายาคติ, อำนาจ/วาท กรรม, เศรษฐศาสตร์ การเมืองว่าด้วยความ รุนแรง	คนในพื้นที่รู้ถึงความ รุนแรงซับซ้อน (การเมือง, การกดขี่โดยรัฐ, อาชญากรรมเถื่อน) แต่คน นอกพื้นที่ถูกรอรับด้วย วาทกรรม "ภาพแทน สาเหตุเชิงเดี่ยว" เรื่อง แบ่งแยกดินแดน ทำให้รัฐ สร้างความชอบธรรมใน การปราบปราม	วิพากษ์ภาพแทน เชิงเดี่ยวที่มักผูกโยง หลักศาสนาเข้ากับ ความรุนแรงหรือภัย คุกคาม
(ปรมินทร์ ตั้ง โอภาสวิไลสกุล, 2562)				
9. การบริหาร จัดการทุน รัฐบาลโมร็อกโก ของ ศธ.	คุณภาพ (ค้นคว้า เอกสารวิชาการ + สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย)	การให้ทุนเป็นกลยุทธ์ ต่างประเทศ, องค์การ ชั่วคราว/องค์การแบบ โครงการ	ภารกิจขยายตัวแต่ยัง ดำเนินงานภายใต้กลไก "องค์การชั่วคราว" ส่งผล ให้ประสบอุปสรรค: จัดสรรงบประมาณไม่ตรง วัตถุประสงค์, ขาด บุคลากรทักษะเฉพาะ, ขาดการติดตามผลผู้รับทุน อย่างต่อเนื่อง	ศึกษากระบวนการ บริหารจัดการ ทุนการศึกษาจาก ประเทศมุสลิมใน ภูมิภาคตะวันออก กลางและแอฟริกา เหนือ
(ปาติฮะห์ ดอ เลาะ, 2564)				
10. ระบอบ อาณานิคม อังกฤษกับการ จัดการมณฑล พม่า	ประวัติศาสตร์ (รวบรวมหลักฐาน การจัดการดินแดน ช่วง ค.ศ. 1894- 1933)	ลัทธิอาณานิคม (Colonialism)	รัฐบาลสยามเร่งปฏิรูป โครงสร้างรวมศูนย์อำนาจ กฎหมาย และโครงสร้าง พื้นฐานในมณฑลพม่า โดยเรียนรู้และใช้ระบอบ อาณานิคมของอังกฤษใน พม่าและแหลมมลายูเป็น ต้นแบบสำคัญ	ศึกษาอิทธิพลของ บริบทการเมืองยุค อาณานิคมล้อมรอบที่ มีต่อการจัดการชาย ขอบของรัฐสยาม
(ชัยวัฒน์ ปะสุ นะ, 2564)				
หมวดที่ 2: การศึกษาและ พัฒนาวัฒนธรรม ศึกษา				

1. โปรแกรมความร่วมมือโรงเรียนและชุมชนพุทธวัฒนธรรม (เกสรี สุวรรณเรืองศรี, 2552)	วิจัยและพัฒนา (เก็บข้อมูลปฐมภูมิ กรณีศึกษา โรงเรียนบ้านตะโละแอเกาะ)	ความร่วมมือโรงเรียน-ชุมชน, การศึกษาพุทธวัฒนธรรม, การสอนระดับอนุบาล	โปรแกรม 3 ระยะ (ก่อนปฏิบัติการ, ปฏิบัติการ, ประเมิน) ประสบความสำเร็จในการสอนระดับอนุบาล ช่วยให้เด็กยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองควบคู่กับวัฒนธรรมอื่น	บูรณาการหลักศาสนาพุทธ-อิสลาม และเน้นเรื่อง "สิทธิเด็กในทรรศนะอิสลาม"
2. ตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกโรงเรียนอิสลาม (โรสนี บินสะมะแอ, 2554)	ปริมาณ (กลุ่มแบ่งชั้น 81 โรงเรียน) + สถิติ CFA (LISREL) + ทฤษฎีภูมิ	แนวคิดการพัฒนาตัวบ่งชี้, มาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกขั้นพื้นฐาน	พัฒนาได้ 66 ตัวบ่งชี้ (ผู้เรียน 35, ครู 15, ผู้บริหาร 16) โดยค้นพบตัวบ่งชี้ใหม่ 10 ตัวที่ต่างจากเกณฑ์ทั่วไปเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีอิสลาม โมเดลมีความสอดคล้องกับเกณฑ์สากลสูง	เพิ่มตัวบ่งชี้เฉพาะ: การปฏิบัติศาสนกิจ, คุณวุฒิครูสอนศาสนา (ชานาวิขึ้นไป), การอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยไม่ผิดหลักการ
3. สภาพปัญหาการสอนอิสลามศึกษาในมัธยม กทม. (ณัฐพร ปุยรักษา, 2557)	ผสมวิธี (สัมภาษณ์ ผู้บริหาร 10, ครู 26, สอบถาม นักเรียน 420 ใน 10 โรงเรียน)	ระบบการศึกษาอิสลาม, แนวทางการจัดสาระเรียนรู้อิสลามศึกษาในกลุ่มสังคมศึกษา	โรงเรียนจัดสภาพแวดล้อมเอื้อต่อศาสนาดี แต่ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับหลักสูตร วิธีสร้างสื่อ แผนการสอน และขาดคู่มือครู/งบประมาณ/เวลาเรียนไม่พอ	เน้นให้นักเรียนศรัทธาต่ออัลเลาะห์ มีมารยาทวิถีอิสลาม บูรณาการคัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ
4. เปรียบเทียบทัศนคติทางวิทยาศาสตร์มุสลิม-พุทธ (พงศกร สุวรรณเดชา, 2557)	ปริมาณ (แบบวัด Likert Scale นักเรียน ม.3 รวม 360 คน: พุทธ 255, มุสลิม 105)	จิตวิทยาสังคม (ทฤษฎีความสอดคล้อง, การเสริมแรง, การตัดสินใจทางสังคม)	นักเรียนไทยพุทธและไทยมุสลิมในภาพรวมมีทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ "ไม่แตกต่างกัน" แต่ข้อค้นพบสำคัญคือ นักเรียนเพศชาย (ทั้งสองศาสนา) มีทัศนคติสูงกว่าเพศหญิงอย่างมีนัยสำคัญ	วิเคราะห์ทัศนคติต่างศาสนาภายใต้บริบทวัฒนธรรมและเพศสภาพในพื้นที่เขตการศึกษา 2

5. ความต้องการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สาม (ปองรัตน์ ศรีสืบ, 2557)	ผสมวิธี (สอบถามนักเรียน 118, สัมภาษณ์อาจารย์ 4, ผู้ปกครอง 10 ในนราธิวาส)	การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น (Needs Analysis), ภาษาที่สาม	นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเน้นทักษะพูด/อ่าน ผ่านสื่อหลากหลาย ครูชี้ว่าต้องเพิ่มทักษะเขียน ผู้ปกครองเห็นว่าสำคัญต่อการศึกษาต่อเสนอให้โรงเรียนนำไปปรับปรุงหลักสูตร	ศึกษาในบริบทเฉพาะของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม
6. ยุทธศาสตร์บริหารโรงเรียนหลักสูตรอิสลามศึกษา (ชาร์รียห์ สื่อนิ, 2558)	ปริมาณเชิงยุทธศาสตร์ (กลุ่ม 186 โรงเรียน, ผู้ให้ข้อมูล 1,670 คน) + SWOT	แนวคิดหลักการบริหาร, แนวคิดการพัฒนายุทธศาสตร์	ระดับประถมมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด พัฒนาเป็นยุทธศาสตร์หลัก "PIEI" (วางแผน, บูรณาการเรียนรู้, ประเมินยั่งยืน, ปรับปรุงต่อเนื่อง) ร่วมกับ 11 ยุทธศาสตร์รอง	บูรณาการจัดการเรียนรู้สู่ทักษะชีวิตและการปฏิบัติศาสนกิจตามวิถีพุทธวัฒนธรรม
7. ไตรวิถีแห่งการเรียนรู้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (มุฮัมมัดอัสมิ อาบูบากา, 2558)	วิจัยและพัฒนา (R&D) + วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research ในสถานศึกษา 4 แห่ง)	ปรัชญาการศึกษา, ปรัชญาการศึกษาในอิสลาม, แนวคิดการวิจัยและพัฒนา	รูปแบบ "ไตรวิถี" ประสบความสำเร็จในการประสาน 3 มิติเข้าด้วยกันอย่างเป็นเอกภาพ สอดคล้องกับบริบทความเชื่อชุมชน ยกระดับคุณภาพชีวิตผู้เรียนได้โดยไม่ขัดหลักศาสนา	บูรณาการหลักสูตรแกนกลางพื้นฐานร่วมกัน 3 มิติคือ วิชาศาสนา วิชาสามัญ และวิชาชีพ
8. โปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมชายแดนใต้ (ธีระพงศ์ บุศรากุล, 2559)	ผสมวิธี (แบบสอบถาม 849 คน, สัมภาษณ์เชิงลึก 12, กลุ่มทดลองโปรแกรม 30)	โปรแกรมการพัฒนา, การจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุน นักศึกษามุสลิม	นักศึกษาเจอปัญหาเนื้อหาเรียน, การสรุปประเด็น, ภาษาไทย ต้องการให้สถาบันจัดห้องละหมาด/ที่อาบน้ำละหมาด และศูนย์ที่ปรึกษา พัฒนาเป็นโปรแกรม 5 ด้านหลักขับเคลื่อนผ่าน 9 กิจกรรม	ออกแบบกิจกรรมเตรียมความพร้อม ทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการจัดห้องทำพิธีกรรมศาสนา
9. สภาพปัญหาการ	คุณภาพผสมสถิติบรรยาย	แนวทางการจัดการเรียนรู้, การออกแบบ/	ครูยังใช้วิธีออกแบบดั้งเดิม เน้นแบ่งกลุ่มวิเคราะห์	ศึกษาการเรียนการสอนภาษาไทยใน

จัดการเรียนรู้ ของครู ภาษาไทย	(แบบสอบถามครู 353, สังเกตชั้น เรียน 6, สัมภาษณ์ 15)	การใช้สื่อ/การประเมิน การเรียนรู้	ประโยค สื่อจำกัดแค่ หนังสือ เจอปัญหาครูขาด ผู้นิเทศ สื่อไม่ทันสมัย และ นักเรียนส่วนใหญ่ยังอ่าน ไม่ออกเขียนไม่ได้ เสนอ แรงแก่การอ่านออกเขียน ได้	บริบทโรงเรียนเอกชน สอนศาสนาอิสลาม สามจังหวัดชายแดน ภาคใต้
(สิริอร จุล ทรัพย์, 2558)				
10. การจัดการ ศึกษาในศูนย์รับ เลี้ยงเด็กชุมชน มุสลิม	คุณภาพ (สัมภาษณ์ ผู้บริหาร, ครู, ผู้นำ ศาสนา, ผู้ปกครอง + สังเกตการณ์เชิง ลึก)	แนวคิดเรื่องอิสลามกับ การศึกษา, แนวคิดการ จัดการศึกษาปฐมวัย	จำแนกศูนย์เป็น 3 ประเภทตามความเข้มข้น ศาสนา: (1) เคร่งครัดมาก: ใช้ศาสนาเป็นฐานบูรณา การรายวิชา (2) ปาน กลาง: นำสาระสากลมา ประกอบประสบการณ์วิถี ศาสนา (3) น้อย: ยึดหลัก วิชาสากลแล้วสอดแทรก ศาสนาเล็กน้อย	วิเคราะห์รูปแบบการ จัดการศึกษาปฐมวัยที่ มีการสอดแทรกความ เชื่อทางศาสนาอิสลาม 7 มิติ
(จินตนา สุข สำราญ, 2560)				
11. บทบาท ของคอเต็บต่อ การจัด การศึกษา ประถม	คุณภาพผสมสถิติ บรรยาย (สุ่มคอเต็บ 164 คน + สัมภาษณ์ + สังเกตการณ์)	วัฒนธรรมอิสลาม, แนวคิดเรื่องอิสลามกับ การศึกษา	คอเต็บไม่ได้สอนใน โรงเรียนโดยตรง (เข้า สอนจริยศึกษาภาคเรียน ละ 1 ครั้ง) แต่มีบทบาท หลักอบรมจริยธรรมผ่าน การอ่านคุตบะฮ์ที่มีสยิด วันศุกร์ และเด่นด้าน จัดหาทุน เจอปัญหาขาด เวลาและขาดส่วนร่วมร่าง หลักสูตร	ศึกษาบทบาทเชิง ประจักษ์ของคอเต็บ (ผู้แสดงธรรมประจำ มัสยิด) ในบริบท ชุมชนเมือง กทม.
(อ๋องน ละเต็บชั้น , 2560)				
12. สภาพ ปัญหาการสอน วิทยาศาสตร์ ตามแนวปฏิรูป	คุณภาพสำรวจเชิง ลึก (วิเคราะห์ แผนการสอน, สังเกตชั้นเรียนจริง, สัมภาษณ์ครู 10 คน)	การจัดสอนวิทยาศาสตร์ ตามแนวปฏิรูป, ทฤษฎี คอนสตรัคติวิซึม (Constructivism)	ครูร้อยละ 60 เน้นลงมือ ปฏิบัติ, ใช้สื่อสิ่งพิมพ์ร้อยละ 100 (ใช้ไอทีแค่ร้อยละ 30), ใช้สื่อบรรณียร้อยละ 100, ทำวิจัยชั้นเรียนแค่ ร้อยละ 20 ปัญหาคือขาด งบ/ทักษะสร้างเครื่องมือ วัดผล ครูแก้ปัญหาด้วย การอบรม/ศึกษาเอง	ศึกษาการสอน วิทยาศาสตร์ใน โรงเรียนเอกชนสอน ศาสนาอิสลาม กทม. และนนทบุรี
(อารียา นะ सानี, 2560)				
13. ความ คิดเห็นต่อการ	ปริมาณ เปรียบเทียบเชิง พื้นที่ (สำรวจ กรรมการมัสยิดและ	การศึกษานอกระบบ โรงเรียน, แนวคิด อิสลามกับการศึกษา, บทบาทมัสยิด	ความคิดเห็นในภาพรวม อยู่ในเกณฑ์ "มาก" แต่ผล การเปรียบเทียบระหว่าง กลุ่ม "กรรมการมัสยิด"	ศึกษาการจัดศึกษา นอกระบบโรงเรียน เรื่องอิสลามศึกษาใน มัสยิด จังหวัดปัตตานี

จัดอิสลามศึกษา นอกระบบ (มุฮัมมัด สาเลม แชนา, 2560)	ผู้เรียนผู้ใหญ่ 583 แห่ง)		กับ "ผู้เรียนผู้ใหญ่" พบ ความแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ส่วน การเปรียบเทียบเชิงพื้นที่ ใน/นอกเมืองไม่ต่างกัน	
14. การยอมรับ นวัตกรรม เทคโนโลยีของ ครูสอนศาสนา (อภิญา ซอ หะซัน, 2560)	ปริมาณ (แบบสอบถามครู สมาคมครูสัมพันธ์ 275 คน) + สถิติ Stepwise Regression	นวัตกรรมทาง เทคโนโลยีการศึกษา, แนวคิดความรู้เกี่ยวกับ ศาสนาอิสลาม	ระดับการยอมรับ นวัตกรรมในภาพรวมอยู่ ในระดับ "มาก" ตัวแปร พยากรณ์ที่ดีที่สุดในการ ทำนายการยอมรับ เทคโนโลยีคือ "การมี รายได้จากการสอน ศาสนา" และ "การได้รับ ประสบการณ์ด้าน นวัตกรรม"	ศึกษาองค์ประกอบ การยอมรับเทคโนโลยี ของครูสอนศาสนา อิสลาม เขตการศึกษา 1
15. ห้องเรียน กลับด้านด้วย e-comic book & บทบาทสมมติ (อัสมา สาเมะ, 2562)	เชิงทดลอง (Experimental Research: มีกลุ่ม ทดลองและกลุ่ม ควบคุม)	ห้องเรียนกลับด้าน, บทบาทสมมติ, หนังสือ การตูนอิเล็กทรอนิกส์, การสะท้อนคิด	ทั้งสองกลุ่มมีคะแนนคิด วิเคราะห์หลังเรียนต่างกัน ชัดเจน โดยกลุ่มทดลอง (กลุ่มที่ทำการสะท้อนคิด ทันที "หลังกิจกรรม") มี ค่าเฉลี่ยคะแนนสูงกว่า กลุ่มควบคุม (สะท้อนคิด หลังเรียน) อย่างมี นัยสำคัญ	พัฒนาสมรรถนะการ คิดวิเคราะห์ตามวิชา "จริยธรรมในหลัก ศาสนาอิสลาม" (Mutawasitah ปี 1)
16. การ พัฒนาการ บริหารตาม แนวคิดมุสลิมที่ ดี (มุฮัมมัด อัซ ซอมาตี, 2563)	วิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive: เก็บ ตัวอย่าง 37 โรงเรียน, ผู้ให้ข้อมูล 255 คน)	กรอบแนวคิด คุณลักษณะมุสลิมที่ดี 10 ด้าน, แนวคิดการ บริหารโรงเรียน	ด้านวิชาการพบเรื่อง "การ วัดประเมินผล" มีความ ต้องการจำเป็นสูงสุด ด้าน มุสลิมที่ดีพบเรื่อง "การเก่ง บริหารเวลา" มีความ ต้องการจำเป็นสูงสุด เสนอ 4 แนวทางหลัก (ฮา ลากอฮฺ, บูรณาการ รายวิชาสามัญ-ศาสนา)	ประยุกต์กรอบแนวคิด คุณลักษณะมุสลิมที่ดี (ศรัทธาเที่ยงแท้, มารยาทงาม, บริหาร เวลา, วินัย)
17. แนวทางลด พฤติกรรม	ผสมวิธี (mixedวิธี: สอบถาม, สัมภาษณ์)	ความรุนแรง/ก้าวร้าว, การรังแกไซเบอร์,	เพศหญิงใช้ออนไลน์สูงสุด แต่กลุ่มเพศ LGBTQ มี	เชื่อมโยงปรับปรุง หลักสูตรแกนกลาง

ร่างแบบโลกไซเบอร์ (อัสมา นาค นาวา, 2566)	เชิงลึก, โฟกัสรูปแบบ (พหุภาคี) + ทฤษฎีนิเวศวิทยา	พฤติกรรมเยาวชน, สภาพแวดล้อมเรียนรู้	พฤติกรรมถูกรังแกและรังแกคนอื่นสูงสุดเพื่อระบายอารมณ์ มักเกิดจากครอบครัพล่อยปละเลย เสนอปรับสภาพแวดล้อม 3 ด้าน (กายภาพ, จิตภาพ, สังคม)	และฐานสมรรถนะให้สัมพันธ์กับหลักศาสนาอิสลาม
18. นวัตกรรมการบริหารวิชาการสำหรับโลกอนาคต (มุฮัมมัด อัซ ซอมาดี, 2566)	ผสมวิธีพหุระยะ (Multiphase Mixed Methods: โรงเรียน 111 แห่ง, ครู/ผู้บริหาร 444 คน)	การบริหารงานวิชาการ (หลักสูตร, สอน, วัดผล), นวัตกรรมการบริหารวิชาการ	ด้านการวัดและประเมินผลมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด ประมวลแนวปฏิบัติที่ได้ 53 แนวทาง พัฒนาเป็น 3 นวัตกรรมย่อยเพื่อบ่มเพาะเยาวชนมุสลิมสำหรับอนาคต	ใช้รอบคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมโลกอนาคต (ศรัทธา, ความคิด, เรียนรู้, วุฒิภาวะ, ปรับตัว, สิ่งแวดล้อม)
19. การส่งเสริมเกมการเรียนรู้ในมุลินีเด็กมุสลิม (ดانا โมหะหมัดรักษาผล, 2566)	วิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research 30 ชม. กับพี่เลี้ยง/แกนนำเด็ก 20 คน)	การศึกษานอกระบบแบบมีส่วนร่วม, เกมการเรียนรู้, การคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking)	ส่งเสริมให้สร้างนวัตกรรมเกมด้วยเทคนิคปรับเนื้อหาบนกฎเดิม (Re-theme) ได้ 7 เกม ผ่านประเมินเข้มข้น 2 เกมคือ "Bingo Emotion" และ "เกมธุรกิจพันล้าน" ช่วยสร้างความกล้าและทักษะสังคม	ดำเนินงานในมุลินีอัลเกาะห์ ออกแบบเนื้อหาเกมให้อยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานของศาสนาอิสลาม
หมวดที่ 3: นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม				
1. กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในชุมชนมุสลิม (มุฮัมหมัดรอฟี มุซอ, 2554)	คุณภาพเชิงมานุษยวิทยา (วิจัยภาคสนามชุมชนบ้านสลาม, สังเกตการณ์ร่วม, สัมภาษณ์เชิงลึก)	แนวคิดความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้ง, ยุติธรรมเชิงสมานฉันท์	ชุมชนใช้หลักศาสนาเป็นฐานรากผูกสัมพันธ์ มีเกราะป้องกันความขัดแย้งระดับโครงสร้างผ่านกลไกวัฒนธรรม และระงับข้อพิพาทภายในอย่างยั่งยืนผ่านสภาชูรอที่มีประสิทธิภาพ	ใช้การ "อืบาตะฮ์" (ผูกโยงแบบพี่น้อง) และระบบ "มุชวาระฮ์" (การปรึกษาหารือตามบัญญัติศาสนา)

2. ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการระดมทุนตราสารศุภก	นิติจิตวิทยา/กฎหมายเชิงเอกสาร (วิเคราะห์ตัวบทกฎหมายไทยเทียบกับต่างประเทศ)	ธุรกรรมตราสารหนี้, ตราสารศุภก (Sukuk), หลักขาริอะฮ์	พ.ร.บ.ทรัสต์เพื่อธุรกรรมตลาดทุน พ.ศ. 2550 เป็นอุปสรรคต่อศุภกัรุมลงทุนเสนอปรับอัตรารับประโยชน์ทรัสต์เป็นร้อยละศูนย์ ตีความสัญญาตาม กม.ไทย และเสนอจัดตั้งตลาดสินค้ำมูราบาหะฮ์ใน ตสส.	วิเคราะห์เทคนิคกฎหมายพาณิชย์ไทยให้เข้ากันได้กับตราสารศุภกที่สอดคล้องตามหลักขาริอะฮ์
(วรวิมล จันทรทอง, 2559)				
3. สิทธิมนุษยชนในอิสลามกับรัฐธรรมนูญไทย	กฎหมาย/ปรัชญาการเมืองเชิงเอกสาร (วิเคราะห์ตัวบท รธน. คัมภีร์ และปฏิญญา)	กฎหมายธรรมชาติ (Natural Law), สัญญาประชาคม, การแบ่งแยกอำนาจ	ปฏิญญาไคโรฯ 1990 สอดคล้องกับปฏิญญาสากลฯ 1948 และสอดคล้องกับ รธน.ไทย เสนอให้ตรากฎหมายลำดับรองเฉพาะเรื่อง 4 ฉบับ เพื่อคุ้มครองวิถีชาวมุสลิมและใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกดับไฟได้	วิเคราะห์ "ปฏิญญาไคโรว่าด้วยสิทธิมนุษยชนในอิสลาม ค.ศ. 1990" (O.I.C) ผสานกระบวนการยุติธรรมสมานฉันท์
(สุดปรารถนา นิลไพจิตร, 2560)				
4. ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักศาสนาอิสลาม	กฎหมายเศรษฐกิจเชิงเอกสาร (เปรียบเทียบ กม. ธนาคารพาณิชย์ไทยกับระบบต่างประเทศ)	แนวคิดการห้ามคิดดอกเบี้ย (Riba), การแบ่งปันผลกำไร/ขาดทุน (Profit & Loss Sharing)	ธนาคารอิสลามจัดเก็บค่าตอบแทนเป็นกำไรจากการร่วมลงทุนแทนดอกเบี้ย ทำให้เกิดปัญหา กม.ไทยตีความกำไรส่งออกแปรเปลี่ยนเป็นดอกเบี้ย ส่งผลกระทบต่อภาษี เสนอต้องตรา กม. เฉพาะเพื่อควบคุมและระดมเงินออม	วิเคราะห์ลักษณะโครงสร้างการเงินตามทัศนะของอิสลามที่ห้ามคิดดอกเบี้ยอย่างเด็ดขาด
(ซัลมาน เหมมานะ, 2560)				
หมวดที่ 4: บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนา				
1. การจัดระเบียบเศรษฐกิจชุมชนประมงมุสลิม	คุณภาพศึกษาเฉพาะกรณี (saen Suk village สงขลา: 322 ครัวเรือน)	เศรษฐศาสตร์เชิงจริยธรรม (Moral Economy), โครงสร้างหน้าที่ (Structural-Functionalism)	นิเวศจำกัด ทุนนิยม และกลไกรัฐผลักดันให้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพเดิมเปลี่ยนไปสู่การผลิตเพื่อการค้า มุ่งเน้นกำไรและการรับจ้าง แต่ค่านิยมศาสนาช่วยชะลอความเร่ง	ใช้หลักศาสนาอิสลามเน้นความพอดี พึ่งพาอาศัย ปฏิเสธกำไรเกินควร รักษาความสัมพันธ์เชิงศีลธรรม

(กรณี หิรัญวรชาติ, 2552)			จนเกิดระบบเศรษฐกิจ แบบทวิลักษณ์	
2. แนวทางการ ปรับปรุง โรงแรมรองรับ นักท่องเที่ยว มุสลิม (อานนท์ กระอมแก้ว, 2559)	คุณภาพกายภาพ/ สถาปัตยกรรม (ลง พื้นที่, สัมภาษณ์เชิง ลึกโรงแรมใน กทม. 6 แห่ง)	โรงแรมตามหลักศาสนา อิสลาม (Shariah- Compliant Hotel Concept), ระบบจัด อันดับมุสลิม	โรงแรมปรับปรุงพื้นที่ 6 ด้านหลัก ทั้ง "แบบถาวร" (สร้างห้องละหมาดหันไป มakkah, แยกครัวฮาลาล เด็ดขาด) และ "แบบ ชั่วคราว" (ใช้ห้องประชุม, ครัว Open) โรงแรมที่ พร้อมด้านนี้จะดึงดูด นักท่องเที่ยวรวมกันได้ สูงมาก	ปรับปรุงโครงสร้าง กายภาพและการ บริการอาหารตาม แนวทางการ ปฏิบัติการจัดทำครัว ฮาลาล
3. การจัด ระเบียบ เศรษฐกิจของ ชาวไร่นามุสลิม ปัตตานี (ศรีพงศ์ อุดม ครบ, 2560)	คุณภาพ มานุษยวิทยา (วิจัย ภาคสนาม, สังเกตการณ์ร่วม, สัมภาษณ์เชิงลึก ชุมชนปัตตานี)	มานุษยวิทยาเศรษฐกิจ (Economic Anthropology), การ พัฒนาสู่ความทันสมัย, เศรษฐศาสตร์จริยธรรม	การพัฒนาสู่ความทันสมัย และกลไกรัฐเปลี่ยนวิถี ชาวบ้านไปสู่การผลิตเพื่อ การค้า เกิดแรงงานรับจ้าง นอกเกษตร คำนิยม ศาสนาและวัฒนธรรม มลายูทำหน้าที่ชะลอ ความเร่ง เกิดระบบ เศรษฐกิจ "ทวิลักษณ์" ที่ สมดุล	ระบบค่านิยมชุมชน หยั่งรากบนหลักธรรม คำสอนศาสนาอิสลาม และวิถีวัฒนธรรม มลายู
4. ผลการเลือก โรงเรียน ม. ปลาย ต่อ ตลาดแรงงาน (ฟาเดีย สาและ, 2565)	ปริมาณ (แบบสอบถาม โควตา 483 ตัวอย่าง มุสลิม ปัตตานี) + แก้ปัญหา Endogeneity	การเลือกโรงเรียน,ทุน ทางสังคม (Social Capital), สมการ ถดถอยรายได้แรงงาน	เมื่อแก้ปัญหา Endogeneity พบว่า ประเภทโรงเรียน (สามัญ, เอกชนอิสลาม, ปอเนาะ) ไม่ส่งผลทางตรงต่อรายได้ แต่ส่งผลทางอ้อมผ่านการ ให้โอกาสเข้าเรียนต่อ อุดมศึกษา โรงเรียน ศาสนา/ปอเนาะส่งผลบวก ทางตรงต่อทุนทางสังคม ชัดเจน	ศึกษาพฤติกรรมการ ตัดสินใจเลือก สถาบันการศึกษาของ ชาวมุสลิมและผลลัพธ์ ต่อทุนทางสังคม
หมวดที่ 5: วรรณกรรม ภาษา และ นิเทศศาสตร์				
1. การสะท้อน ภาพชาวมุสลิม	คุณภาพวิเคราะห์ เนื้อหา (Content	สื่อสารมวลชนกับความ รับผิดชอบสังคม, ภาพ	สื่อไทยนำเสนอชาวมุสลิม ในหน้าต่างประเทศเป็น	วิพากษ์การประกอบ สร้างภาพแทนเชิงลบ

ในหนังสือพิมพ์ไทย (ธีรยุทธ ลาตีฟ, 2552)	Analysis หนังสือพิมพ์ 4 ฉบับกระแสหลัก ปี 2541)	แทน/ป้ายตราและแบบฉบับ (Stereotype)	หลัก เน้นข่าวเชิงลบ (ความไม่สงบ, ก่อการร้าย, สงคราม) พังพาสำนึกข่าว ตะวันตก สร้างภาพลักษณ์ เชิงลบเด่นชัด (รื้อก่อการร้าย, มุสลิมหัวรุนแรง, มีอุปสรรค)	ของชาวมุสลิม (ชนกลุ่มน้อย) ผ่านพื้นที่สื่อสิ่งพิมพ์ไทย
2. การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม (อาทิตยา เทียงวงศ์, 2552)	ผสมวิธี (แบบสอบถาม ชุมชนมุสลิมและปะตานี 200 คน + สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำ 4 คน)	การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (Intercultural Communication), กลุ่มชาติพันธุ์และอคติ	ทั้งสองฝ่ายร่วมงานกัน ปกติเชิงปฏิสัมพันธ์ ภายภาพ แต่ปัญหาคือไม่เข้าใจภาษา/วัฒนธรรมลึกซึ้ง และมักจับกลุ่มพวกเดียวกัน ชาวพุทธรับรู้ถึงความสัมพันธ์แย่ง แต่มุสลิมมองว่าปกติ มิติสัมพันธ์เชิงจิตภาพยังละเอียดอ่อน	วิเคราะห์อุปสรรคการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมท่ามกลางวิกฤตการณ์ความไม่สงบชายแดนใต้
3. กระบวนการสร้างสรรค์ละครนะซีฮัตในชุมชนมุสลิม (คอลิด มิดำ, 2557)	วิจัยสร้างสรรค์/ผสมวิธี (สัมภาษณ์, สังเกตการณ์ชุมชน บ้านครัว/บ้านม้า + สอบถามผู้ชม 100)	ละครเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนา (Drama for Learning), แนวคตินะซีฮัต	แก่นเรื่องพัฒนามาจากหะดิษและอัลกุรอาน ดัดแปลงจากปัญหาสังคมจริงในชุมชนมุสลิม ใช้กลวิธีการแสดงเดี่ยวผสมละครมีส่วนร่วมและการร้องอนาซีด ผู้ชมเห็นว่าเหมาะสมมาก นักแสดงทำหน้าที่คล้ายคอบร้า	ประยุกต์แนวคิดอิสลามกับศิลปะการแสดง และหลักการ "นะซีฮัต" (การตักเตือน/แนะนำ)
4. การสร้างวาทกรรมออนไลน์เกี่ยวกับสตรีมุสลิม (สาธิตา หมายเรือง, 2557)	คุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาเว็บยอดนิยม 2 แห่ง + สัมภาษณ์เชิงลึกแอดมินและผู้รับสาร	วาทกรรมสตรีมุสลิม, การสื่อสารผ่านคอมพิวเตอร์ (Computer-Mediated Communication)	เว็บไซต์มุสลิมะฮ์ทูเดย์และบ้านมุสลิมะฮ์ ทำหน้าที่สร้างวาทกรรมออนไลน์เพื่อตอบโต้ภาพจำเชิงลบจากสื่อตะวันตก สะท้อน "ภาพลักษณ์ในอุดมคติ" ของสตรีมุสลิมที่เข้าใจสิทธิหน้าที่ตามหลักการ	อ้างอิงคำสอนในคัมภีร์อัลกุรอานและแบบอย่างของศาสดามุฮัมมัด (ซ.ล.) มานียามสถานภาพสตรี

บทที่ 4

บทสรุปและช่องว่างความรู้

บทสรุปเนื้อหาและช่องว่างความรู้เพื่อการวิจัยในอนาคต (Knowledge Gaps) จากหนังสือรวมเล่ม การทบทวนวรรณกรรมเรื่อง "ทศวรรษของความรู้: การสำรวจวิทยานิพนธ์ด้านมุสลิมไทยระดับบัณฑิตศึกษา" (พ.ศ. 2569) โดยศูนย์กลางความรู้ด้านมุสลิมไทย

1. บทสรุปเนื้อหา

หนังสือเล่มนี้ประมวลและสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 84 เรื่อง โดยสามารถแบ่งพัฒนาการทางกระบวนทัศน์ออกเป็น 2 ระลอกใหญ่ ระลอกแรก (พ.ศ. 2551–2560) งานวิจัยส่วนใหญ่ผูกโยงอยู่กับประเด็นระดับโลกอย่างเหตุการณ์ 9/11 กระแสโรคหวาดกลัวอิสลาม (Islamophobia) และปัญหาความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมักเน้นมิติด้านความมั่นคงของรัฐ การเมืองแห่งอัตลักษณ์ และนโยบายการกลืนกลายทางวัฒนธรรม และระลอกที่สอง (พ.ศ. 2561–2567) พรหมแดนความรู้ขยายตัวไปสู่ประเด็นร่วมสมัย โดยพิจารณาชาวมุสลิมในฐานะ "ตัวแสดงทางสังคมท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์" การกลายเป็นเมือง และระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อรื้อถอนมายาคติเชิงเดี่ยวที่มักผูกโยงอิสลามเข้ากับความรุนแรง

สรุปสาระสำคัญตามหมวดหมู่ผลงานวิจัยเชิงประจักษ์

หมวดรัฐศาสตร์ การเมือง การปกครอง พบว่าเหตุการณ์ 9/11 เป็นจุดหักเหที่ทำให้องค์กรมุสลิมข้ามชาติตอนหลังถูกจำกัดการดำเนินงาน ความขัดแย้งทางความคิดในพื้นที่ชายแดนใต้ (เช่น คณะเก่า-คณะใหม่) ไม่ใช่ปัจจัยหลักของความรุนแรง แต่ปัจจุบันหันมาร่วมมือกันเพื่อรักษาวิถีอิสลามจากความท้าทายรอบด้าน การเมืองมุสลิมในอินโดนีเซียมีบทบาทส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจ มาเลเซียใช้อิสลามเป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์นโยบายต่างประเทศผ่านโอไอซี (OIC) ในมิติประวัติศาสตร์ นโยบายรัฐนิยมสมัยจอมพล ป. กตทัญชิตยลักษณ์มลายูมุสลิมจนนำไปสู่การต่อต้าน ขณะที่รัฐสยามในอดีตเรียนรู้และรับเอารูปแบบระบอบอาณานิคมของอังกฤษมาปฏิรูปจัดการมณฑลพายัพ นอกจากนี้ งานวิจัยทฤษฎีสตรีนิยมหลังอาณานิคมชี้ว่า ปฏิบัติการความรุนแรงของสตรีมุสลิม (เช่น กลุ่มแม่หม้ายดำในเซเชน) เกิดจากความตั้งใจ (Agency) ของตนเองเพื่อได้กลับความรุนแรงเชิงโครงสร้างและการถูกทำลายศักดิ์ศรี มิใช่เพียงเครื่องมือของผู้ชาย และพบวิกฤตการณ์ "ภาพแทนสาเหตุเชิงเดี่ยว" เกี่ยวกับความรุนแรงชายแดนใต้ที่รัฐและสื่อกระแสหลักผลิตซ้ำ ซึ่งขัดแย้งกับมุมมองของคนในพื้นที่ที่เห็นความซับซ้อนหลากมิติ (การเมือง การกดขี่ อาชญากรรมข้ามแดน) ส่วนการบริหารทุนการศึกษาต่างประเทศ (เช่น โมร็อกโก) ของกระทรวงศึกษาธิการยังเผชิญอุปสรรคจากการใช้กลไกองค์กรแบบชั่วคราว ขาดงบประมาณตรงจุด และขาดความต่อเนื่องในการติดตามผล

หมวดการศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา การพัฒนาโปรแกรมพหุวัฒนธรรมช่วยยกระดับการสอนระดับอนุบาลและสร้างการยอมรับความต่างวัฒนธรรม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามมีการค้นพบตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกใหม่ที่เฉพาะเจาะจงกับวิถีอิสลาม 10 ตัวบ่งชี้ (เช่น การปฏิบัติศาสนกิจ, คุณวุฒิครูสอนศาสนา) สภาพการเรียนรู้การสอนรายวิชาอิสลามศึกษาและวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนพหุวัฒนธรรมเขตเมือง (กทม.-นนทบุรี) เผชิญปัญหาครุขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับหลักสูตร ขาดทักษะการสร้างเครื่องมือวัดผลขาดแคลนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการทำวิจัยในชั้นเรียน รวมถึงครูภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภาคใต้ที่ขาดผู้นิเทศออกแบบการเรียนรู้ สื่อไม่ทันสมัย และเจอปัญหานักเรียนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ อย่างไรก็ตาม ทศนคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนไทยมุสลิมและไทยพุทธในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ แต่เพศชายมีทัศนคติสูงกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ การจัดการศึกษาในรูปแบบ "ไตรวิถี" (บูรณาการศาสนา-สามัญ-อาชีพ) และการนำเสนอโปรแกรมพัฒนานิสิตนักศึกษาชายแดนใต้ในสถาบันอุดมศึกษา (เน้นการเตรียมพร้อมวิชาการ ภาษาไทย สังคม ผู้นำ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างห้องละหมาด) ได้รับการยอมรับว่าสอดคล้องกับวิถีชีวิตชาวมุสลิมอย่างมีประสิทธิภาพ ในมิติดนกระบบโรงเรียน ความคิดเห็นของคณะกรรมการมัสยิดและผู้เรียนผู้ใหญ่ในปัตตานีต่อการจัดอิสลามศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ด้านการยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีของครูสอนศาสนาพบว่าอยู่ในระดับมาก โดยตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ "การมีรายได้จากการสอนศาสนา" และ "การได้รับประสบการณ์ด้านนวัตกรรม" การใช้นวัตกรรมห้องเรียนกลับด้านด้วย e-comic book และบทบาทสมมติโดยมีการสะท้อนคิดหลังกิจกรรมช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์เชิงจริยธรรมของนักเรียนได้ดีที่สุด การบริหารวิชาการสถานศึกษาเพื่อบ่มเพาะเยาวชนมุสลิมในโลกอนาคต จำเป็นต้องปรับปรุงด้านการวัดและประเมินผลสูงสุด นวัตกรรมศึกษานอกระบบแบบมีส่วนร่วมร่วมกับการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) สามารถส่งเสริมให้พี่เลี้ยงมูลนิธิเด็กสร้างสรรค์เกมการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม (เช่น เกม Bingo Emotion, เกมธุรกิจพันล้าน) ได้สำเร็จ และแนวทางการลดพฤติกรรมรังแกบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) ของเยาวชนมุสลิม กทม. จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือพหุภาคีและจัดสภาพแวดล้อมเชิงบูรณาการ เนื่องจากพบว่าเพศ LGBTQ เป็นกลุ่มที่ถูกรังแกและรังแกคนอื่นมากที่สุดเพื่อระบายอารมณ์ และมักเกิดจากครอบครัวที่เลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย

หมวดนิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม ชุมชนมุสลิมมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งในการจัดการความขัดแย้งผ่านกลไกวัฒนธรรม เช่น การ "อับดะฮฺ" (การผูกสัมพันธ์พี่น้องเพื่อป้องกันความขัดแย้งเชิงโครงสร้าง) และระบบ "มุชวาเราะฮฺ" (กระบวนการปรึกษาหารือผ่านสภาชุรอ) ซึ่งเป็นทางเลือกเชิงสมานฉันท์ที่มีประสิทธิภาพในทางกฎหมายเศรษฐกิจ การระดมทุนตลาดทุนอิสลามผ่านตราสารสุกุก (Sukuk) ในไทยยังติดขัดข้อกฎหมายเรื่องสัดส่วนการเข้ารับประโยชน์ของทรัสต์ นิติสัมพันธ์ที่อาจเข้าข่ายห้างหุ้นส่วนสามัญ และความเสี่ยงนิติกรรมอำพรางการกู้ยืม ผู้วิจัยจึงเสนอให้ตรากฎหมายรองรับโดยตรงและเสนอคัดเลือกตราสารสุกุกอ้างอิงการซื้อขายบวรราคา (Murabaha) เข้ามาปรับใช้ ด้านสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาโคโรวาดด้วยสิทธิมนุษยชนในอิสลาม ค.ศ. 1990 มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญไทยในภาพรวม แต่ในทางปฏิบัติควรตรากฎหมายลำดับรองเฉพาะเรื่อง 4 ฉบับ เพื่อคุ้มครองสิทธิชาวมุสลิมและใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกแก้ไข ปัญหาความไม่สงบชายแดนใต้ นอกจากนี้ ระบบธนาคารไม่มีดอกเบี้ย (Islamic Banking) เพชฌัญญูสรรคสำคัญจากกฎหมายไทยปัจจุบันที่ยังไม่มีกฎหมายเฉพาะในการควบคุมดูแล รวมถึงการตีความผลตอบแทน (กำไรจากการร่วมลงทุนแปรเปลี่ยนเป็นดอกเบี้ย) ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาระภาษี

หมวดบริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนา โครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงและชาวไร่นามุสลิม (กรณีสงขลาและปัตตานี) กำลังเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง/ยังชีพ (Subsistence Economy) ไปสู่ระบบเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ที่มุ่งเน้นกำไรตามกระแสทุนนิยมและกลไกรัฐ อย่างไรก็ตาม ค่านิยมที่ยังรากลึกในหลักศาสนาอิสลามช่วยชะลอความเร่งของการเปลี่ยนแปลง ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจแบบ "ทวิลักษณ์" (Dual Economy) ที่ประสานมิติการค้าและมิติเชิงจริยธรรมไว้ด้วยกัน ด้านการท่องเที่ยวและบริการ โรงแรมใน กทม. มีศักยภาพในการปรับปรุงสถานที่เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม (Shariah-Compliant Hotel) ทั้งแบบถาวรและชั่วคราว เช่น การจัดระยะพื้นที่ห้องละหมาดแยกชายหญิง การแยกโครงสร้างครัวฮาลาล และติดตั้งสายฉีดชำระ ซึ่งช่วยเพิ่มรายได้อย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะในเดือนรอมฎอน ขณะที่มิติเศรษฐศาสตร์การศึกษาในปัตตานีพบปัญหา Endogeneity ของตัวแปร โดยผลการวิเคราะห์ชี้ชัดว่า ประเภทของโรงเรียนมัธยมปลาย (สามัญ vs เอกชนสอนศาสนา vs ปอเนาะ) ไม่ได้ส่งผลทางตรงต่อรายได้ในตลาดแรงงาน แต่ส่งผลทางอ้อม (Indirect Impact) ผ่านการให้โอกาสเข้าศึกษาต่อใน

ระดับอุดมศึกษา (ซึ่งเป็นปัจจัยหลักต่อการเพิ่มรายได้) ทว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาและปอเนาะจะส่งผลกระทบทางตรงอย่างชัดเจนต่อการสะสม "ทุนทางสังคม" ทั้งการสนับสนุนด้านทรัพยากรและอารมณ์

หมวดวรรณกรรม ภาษา และนิเทศศาสตร์ สื่อสิ่งพิมพ์ไทยกระแสหลักในอดีตมักนำเสนอภาพเหตุการณ์เกี่ยวกับชาวมุสลิมในแง่ลบ (ความขัดแย้ง วินาศกรรม สงคราม) พังพานักข่าวตะวันตก และประกอบสร้างภาพแทนเชิงลบ (Negative Representation) เช่น ภาพโจรก่อการร้าย มุสลิมหัวรุนแรง หรือมือบประท้วง ในขณะที่หนังสือพิมพ์ทางเลือกมุสลิมในไทย (เช่น หนังสือพิมพ์ทางนำ) ทำหน้าที่ขับเคลื่อนสังคมบนฐานคิดอุดมการณ์ความรับผิดชอบและปกป้องหลักการศาสนา มากกว่าการแสวงหากำไรพาณิชย์ เช่นเดียวกับพื้นที่ดิจิทัล (เว็บไซต์ และ Social Media) ที่ทำหน้าที่เป็นพื้นที่ทางเลือกในการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพและสร้างภาพลักษณ์ในอุดมคติเพื่อโต้กลับวาทกรรมตะวันตก ด้านการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (ไทยพุทธ-ไทยมุสลิมในพื้นที่วิกฤตชายแดนใต้) แม้จะมีปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพร่วมกันปกติ แต่ในมิติทางจิตภาพยังละเอียดอ่อนและมีความแตกต่างในการรับรู้สถานการณ์ สำหรับสื่อบันเทิงและการแสดง ละครนะซีฮัต (การตักเตือน) ในชุมชนเมืองบูรณาการคำสอนจากหะดีษและอัลกุรอานเข้ากับปัญหาสังคมจริงผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม กระบวนการอิสลามานูวัตร์ (Islamization) ในละครโทรทัศน์ไทยนำมาสู่การปรับเปลี่ยนองค์ประกอบเล่าเรื่องอย่างเข้มงวด เช่น ตัวละครหญิงแต่งกายตามหลักศาสนา ปฏิเสธเรื่องชู้สาวระหว่างหญิงชายจนเกิดลักษณะ "พระเอกผู้ไร้นางเอก และนางเอกผู้ไร้พระเอก" ภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด (ผู้กำกับมาเลเซีย) สะท้อนการต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทพหุวัฒนธรรมที่ล้นหลาม ทั้ง "การต่อรองกับมนุษย์" ผ่านการยึดหยุ่นวิถีปฏิบัติ และ "การต่อรองกับพระเจ้า" ภายใต้เงื่อนไขศีลธรรม/ความจำเป็นในการเอาตัวรอด ศิลปะการแสดงหุ่นเชิด "วายัง ปูระวะ" ในขบวนแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานทางศาสนาและวัฒนธรรม (Acculturation) ระหว่างรหัสลัทธิชาวดั้งเดิมกับอิสลามผ่านการดัดแปลงมหากาพย์ฮินดู พฤติกรรมการเปิดรับโทรทัศน์ในบ้านของชาวมุสลิม กทม. (Domestication) มีกลไกการเทียบเคียงหลักศาสนา โดยจะไม่ชมโทรทัศน์ควบคู่กับการละหมาดเด็ดขาด และมีกลไกหลีกเลี่ยงเนื้อหาที่ผิดหลักการโดยการเปลี่ยนช่องหนี ส่วนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมปัตตานีพบความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลระหว่างเขตเมืองและนอกเมือง โดยสตรีมุสลิมใช้กลยุทธ์เชิงรุก (เลือกรับประโยชน์ตามหน้าที่และสิทธิ) และกลยุทธ์เชิงรับ (ปกป้องตนเองโดยปฏิเสธสื่อบางประเภท) เพื่อเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้ตนเองอยู่เหนือเทคโนโลยี

หมวดศาสนาและสังคมศาสตร์ พฤติกรรม ค่านิยม และกระบวนการดำเนินชีวิตของนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอิสลามในระดับสูงมาก (เกินร้อยละ 80 ในด้านจริยธรรมและกิจกรรม) โดยนักศึกษาในพื้นที่ภาคใต้ได้รับอิทธิพลเชิงพื้นที่เข้มข้นกว่านักศึกษาใน กทม. อย่างมีนัยสำคัญ กระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลาม (Revivalism) ในประวัติศาสตร์มาเลเซียชี้ว่า ขบวนการดawah ในยุคหลังเอกราชประสบความสำเร็จและได้รับความนิยมกว้างขวางมากกว่ากลุ่มกาอุม มูดา ในยุคก่อนเอกราช เนื่องจากขบวนการดawah ชูอิสลามเป็นแกนกลางอัตลักษณ์มลายู จึงได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ขณะที่กาอุม มูดา ถูกจำกัดพื้นที่และควบคุมจากชนชั้นนำเพราะแนวคิดลบล้างสถานะสุลต่าน สำหรับบทบาทผู้นำศาสนา (อิหม่าม) ในการพัฒนาชุมชน กทม. (เขตหนองจอก) ชาวชุมชนมีการรับรู้ ความคาดหวัง และการยอมรับในระดับสูง โดยการรับรู้และการสื่อสารที่ดีของอิหม่ามเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนความพึงพอใจของท้องถิ่น และในมิติภูมิศาสตร์มนุษย์ โครงสร้างการตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมใน กทม. (ขยายตัวครอบคลุม 152 แห่ง ใน 19 เขต) มีมัสยิดเป็นศูนย์กลางและบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มที่อยู่อาศัย โดยกลุ่มใหญ่ที่สุดอพยพและมีเชื้อสายมาจากปัตตานี

2. ช่องว่างความรู้เพื่อการวิจัยในอนาคต (Knowledge Gaps)

จากการสังเคราะห์ความเชื่อมโยงเชิงลึกและข้อจำกัดในวรรณกรรมทศวรรษที่ผ่านมา สามารถระบุ "ช่องว่างความรู้" ที่ควรนำไปขับเคลื่อนการวิจัยในอนาคตได้ 6 มิติหลัก ดังนี้

1. **ช่องว่างด้านการจัดการสถาบันองค์กรและนโยบายภาครัฐ** งานวิจัยหมวดรัฐศาสตร์และการศึกษา ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า กลไกภาครัฐไทยยังประสบปัญหาการบริหารจัดการที่เป็นระบบระยะยาว เช่น กระบวนการศึกษาธิการยังใช้ "องค์กรแบบชั่วคราว" ในการบริหารทุนการศึกษาต่างประเทศมุสลิมจนขาดความต่อเนื่อง หรือโรงเรียนมัธยมใน กทม. ยังขาดคู่มือหลักสูตร งบประมาณอุดหนุน และเวลาเรียนวิชาอิสลามศึกษาที่เพียงพอ รวมไปถึงการขาดระบบเชื่อมโยงและประสานงานเชิงโครงสร้างระหว่างโรงเรียนกับผู้นำศาสนาในชุมชนเมือง (คอเต็บ) ในการร่วมร่างหลักสูตรการศึกษา
 - **โจทย์วิจัยในอนาคต:** ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงโครงสร้างถาวร (Permanent Institutional Models) ของภาครัฐในการรองรับกิจการมุสลิม และการสร้างกลไกเครือข่ายความร่วมมือเชิงนโยบายที่ยั่งยืนระหว่างสถานศึกษาและองค์กรศาสนาในเขตเมือง
2. **ช่องว่างด้านกฎหมายเศรษฐกิจและเทคนิคเชิงพาณิชย์** แม้วรรณกรรมจะชี้ให้เห็นความต้องการจำเป็นและการเติบโตของตลาดทุนอิสลาม (ตราสารสุกุก) และระบบธนาคารไม่มีดอกเบี้ย แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังติดขัดอยู่ที่ "ข้อจำกัดทางเทคนิคกฎหมายและภาษีของไทยในปัจจุบัน" (เช่น ปัญหาการตีความนิติกรรมอำพราง, การจำแนกประเภทกำไรแปรเปลี่ยนเป็นดอกเบี้ยที่ส่งผลต่อภาระภาษี และข้อจำกัดของ พ.ร.บ.ทรัสต์ฯ) วรรณกรรมยังมีข้อเสนอเพียงระดับหลักการทั่วไป แต่ยังขาดรูปแบบจำลองทางกฎหมาย (Legal Models) ที่พร้อมนำไปปฏิบัติจริง
 - **โจทย์วิจัยในอนาคต:** การวิจัยเชิงลึกเพื่อยกร่างประมวลกฎหมายเฉพาะ (Sui Generis Law) หรือมาตรการทางภาษีที่สอดคล้องกับหลักซาริอะฮ์ รวมถึงการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง "ตลาดซื้อขายสินค้าโภคภัณฑ์มุราบาหะฮ์" ภายในโครงสร้างตลาดทุนไทยอย่างเป็นรูปธรรม
3. **ช่องว่างด้านพื้นที่ ความเหลื่อมล้ำ และพลวัตประชากรศาสตร์** วรรณกรรมสะท้อนว่า มีปัจจัย "พื้นที่" (กทม. เทียบกับ ภาคใต้ หรือ เขตเทศบาล เทียบกับ นอกเทศบาล) ที่ส่งผลต่อระดับอิทธิพลวัฒนธรรมทางศาสนา ความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัลในการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรี และพฤติกรรมเลือกสถานศึกษา ทว่างานวิจัยส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาเปรียบเทียบในลักษณะข้ามบริบทเมือง-ชนบทอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ในประเด็นพฤติกรรมเยาวชน เช่น การรังแกบนโลกไซเบอร์ (Cyberbullying) พบพฤติกรรมที่แปรผันตามกลุ่มเพศ (โดยเฉพาะ LGBTQ มุสลิม) และรูปแบบการเลี้ยงดูของครอบครัวยุคใหม่ ซึ่งวรรณกรรมกระแสหลักทางศาสนายังอธิบายปรากฏการณ์ของกลุ่มอัตลักษณ์สมัยใหม่เหล่านี้ได้น้อยมาก
 - **โจทย์วิจัยในอนาคต:** การศึกษาวิจัยมุสลิมศึกษาในมิติอินเตอร์เซกชันนาลิตี (Intersectionality) ที่เชื่อมโยงเพศวิถีสมัยใหม่ (LGBTQ) ชนชั้นทางเศรษฐกิจ และการอยู่อาศัยในเขตเมืองกึ่งชนบท รวมถึงการศึกษารูปแบบครอบครัวมุสลิมยุคดิจิทัลเพื่อออกแบบพื้นที่ทางสังคมที่ปลอดภัย
4. **ช่องว่างด้านสื่อสร้างสรรค์ ดิจิทัล และพฤติกรรมผู้บริโภคสมัยใหม่** แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดระเบียบสื่อในบ้าน (Domestication) ของโทรทัศน์ การสร้างวาทกรรมออนไลน์ และกระบวนการ

อิสลามานุวัตรในละคร แต่วรรณกรรมส่วนใหญ่ยังคงเน้นการศึกษา "สื่อดั้งเดิม" หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ยุคแรก (เช่น เว็บไซต์, โทททัศน์) งานวิจัยยังตามไม่ทันพลวัตของสื่อยุคอัลกอริทึม (เช่น TikTok, Shorts, Reels) ซึ่งมีตรรกะการบริโภคและการสร้างภาพแทนอัตลักษณ์ที่รวดเร็วและกระจัดกระจายมากกว่าเดิม นอกจากนี้ ในมิติสื่อบันเทิง การปรับตัวแบบ "พระเอกผู้ไร้นางเอก และนางเอกผู้ไร้พระเอก" เพื่อหลีกเลี่ยงข้อห้ามทางศาสนา อาจเผชิญความท้าทายในการแข่งขันในตลาดสื่อยุคปัจจุบัน

- *โจทย์วิจัยในอนาคต:* การศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับและกระบวนการสร้างความหมาย (Sense-making) ของคนรุ่นใหม่มุสลิมต่อ Content ในสื่อสังคมออนไลน์ยุคอัลกอริทึม และการพัฒนารูปแบบนวัตกรรมสื่อบันเทิงเชิงวัฒนธรรมที่สามารถปะทะประสานระหว่างความถูกต้องเชิงศาสนาบัญญัติและขีดความสามารถการแข่งขันในตลาดสากล
- 5. **ช่องว่างด้านเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและการส่งเสริม** ข้อค้นพบเชิงเศรษฐศาสตร์การศึกษาในพื้นที่พหุวัฒนธรรม (ปัตตานี) ชี้ชัดว่าประเภทโรงเรียนมัธยมปลายไม่ส่งผลทางตรงต่อรายได้ แต่ส่งผลต่อการส่งเสริม "ทุนทางสังคม" (การสนับสนุนทางอารมณ์และทรัพยากร) และโอกาสเรียนต่ออุดมศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยยังไม่ได้ขยายผลศึกษาว่า "ทุนทางสังคม" ที่ได้จากโรงเรียนศาสนาหรือปอเนาะนั้น ถูกนำไปแปลงเป็น "ทุนทางเศรษฐกิจ" หรือความสามารถในการประกอบการ (Entrepreneurship) ในตลาดแรงงานจริงอย่างไรหลังจากจบอุดมศึกษาไปแล้ว
 - *โจทย์วิจัยในอนาคต:* การศึกษาวิจัยเชิงติดตามระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของทุนทางสังคมจากสถาบันการศึกษาดั้งเดิม/ศาสนา ว่ามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียน หรือการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (Smart Entrepreneurs) ในพื้นที่พหุวัฒนธรรมอย่างไร
- 6. **ช่องว่างด้านการขับเคลื่อน Agency ของกลุ่มชายขอบและการโต้กลับวาทกรรมความมั่นคง** วรรณกรรมวิพากษ์ในเล่มเปิดเผยให้เห็นว่า วาทกรรมความมั่นคงกระแสหลักของภาครัฐและสื่อไทย/ตะวันตก มักผูกขาดและประกอบสร้าง "ภาพแทนเชิงเดี่ยว" (Negative Representation) ให้แก่ชาวมุสลิม แม้จะมีงานวิจัยที่พยายามดึง "เสียง" และ "ปฏิบัติการ (Agency)" ของสตรีมุสลิมในพื้นที่ความขัดแย้งออกมา แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาเชิงตั้งรับ (Defensive) หรือศึกษาขบวนการโต้กลับในต่างประเทศ (เช่น เซเชน) ยังขาดการศึกษาเชิงรุก (Proactive) เกี่ยวกับรูปแบบการสร้าง "พื้นที่ทางเลือกเชิงนโยบาย" ของคนในพื้นที่ชายแดนใต้ในการกำหนดนิยามความมั่นคงของมนุษย์ด้วยตนเอง
 - *โจทย์วิจัยในอนาคต:* การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เพื่อสร้างแนวคิด/กรอบความมั่นคงรูปแบบใหม่จากฐานราก (Bottom-up Security Frameworks) ที่ไม่ใช้การมองผ่านแว่นตารัฐส่วนกลาง แต่ตั้งอยู่บนทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิม (เช่น ระบบมุขาวาเราะฮ์ และสภาซุรอ) เพื่อขจัดวิกฤตการณ์ด้านภาพแทนความรุนแรงอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

หมวดที่ 1 รัฐศาสตร์ การเมือง และการปกครอง

- ชัยวัฒน์ ปะสุนะ. (2564). *ระบอบอาณานิคมของอังกฤษในพม่าและแหลมมลายูกับการจัดการมณฑลพายัพของรัฐบาลสยาม ค.ศ. 1894-1933* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฬารัตน์ มีเพียร. (2560). *นโยบายสร้างชาติในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม และผลกระทบต่ออัตลักษณ์ของชาวมุสลิม ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ค.ศ.1939-1944)* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐมพร ผิวฉนวน. (2562). *“ผู้หญิงกับการก่อการร้าย” กรณีศึกษาการก่อการร้ายของสตรีมุสลิมกลุ่มแม่หม้ายดำในสาธารณรัฐเซเชนผ่านทฤษฎีสตรีนิยม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรมินทร์ ตั้งโอภาสวิไลสกุล. (2562). *มายาคติความรุนแรงในชายแดนใต้: กรณีศึกษาอำเภอสงขล จังหวัดยะลา* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปาติยะห์ ดอเลาะ. (2564). *กระบวนการบริหารจัดการทุนจากรัฐบาลประเทศมุสลิมในแอฟริกาเหนือของกระทรวงศึกษาธิการ: ศึกษากรณีทุนรัฐบาลโมร็อกโก* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พาริดา ขจิตมาร. (2558). *อิสลามการเมือง in อินโดนีเซีย: ก่อนและหลังเหตุการณ์ 9/11* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภณทิล จิตต์หมวด. (2560). *ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของชาวไทยมุสลิม: ศึกษากรณีองค์กรต่อต้านสงครามใน อฟกานิสถาน 2544-2545* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อภิรดา งามวงศ์สกุลเลิศ. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างมาเลเซียกับองค์การการประชุมอิสลาม 1969 – 2009* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอกรินทร์ ต่วนศิริ. (2557). *การเมืองแห่งอัตลักษณ์: ความหลากหลายของพลวัตของ “มลายูมุสลิมปัตตานี” ในจังหวัดชายแดนภาคใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฮาฟิส สาละ. (2554). *องค์กรมุสลิมข้ามชาติกับความมั่นคงของมนุษย์: ศึกษากรณีองค์กรสงเคราะห์มุสลิม นานาชาติแห่งชาอุดีอาระเบียในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หมวดที่ 2 การศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา

- เกสรี สุวรรณเรืองศรี. (2552). *การพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- จินตนา สุขสำราญ. (2560). การศึกษาการจัดการศึกษาในศูนย์รับเลี้ยงเด็กของชุมชนไทยมุสลิม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาร์รีฟ สือนิ. (2558). การพัฒนายุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรอิสลามศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐพร ปุ๋ยรักษา. (2557). สภาพ และปัญหาการจัดการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดانا โมหะหมัดรักขาผล. (2566). การส่งเสริมการออกแบบเกมการเรียนรู้ของพี่เลี้ยงและแกนนำเด็กในมุสลิมใต้มุสลิมโดยใช้กระบวนการศึกษานอกระบบโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมและการคิดเชิงออกแบบ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระพงศ์ บุศรากุล. (2559). การนำเสนอโปรแกรมการพัฒนานิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมจากสามจังหวัดชายแดนใต้ที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศกร สุวรรณเดชา. (2557). การเปรียบเทียบทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ระหว่างนักเรียนไทยมุสลิม กับไทยพุทธ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 2 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปองรัตน์ ศรีสืบ. (2557). การศึกษาความต้องการในการเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สามของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดนราธิวาส [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุฮัมมัดอัสมี อาบูบกา. (2558). ไตรวิถีแห่งการเรียนรู้: การพัฒนาการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุฮัมมัด อัสซอมาดี. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนเครือข่ายอัลฮาลาม ตามแนวคิดคุณลักษณะมุสลิมที่ดี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุฮัมมัด อัสซอมาดี. (2566). นวัตกรรมการบริหารวิชาการโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามตามแนวคิดคุณลักษณะเยาวชนมุสลิมสำหรับสังคมโลกอนาคต [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุฮัมมัดสาลेम แชนา. (2560). การเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดกับผู้เรียน ผู้ใหญ่เกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน เรื่อง อิสลามศึกษาในมัสยิดที่อยู่ในและนอกเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรสนี บินสะมะแอ. (2554). การพัฒนาตัวบ่งชี้การประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- องุ่น ละเต็บซัน. (2560). การศึกษาบทบาทของคอบีที่มีต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในชุมชนมุสลิม กรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อภิญา ซอหะซัน. (2560). องค์ประกอบที่สัมพันธ์กับการยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีการศึกษา ของครูสอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัสมา นาคนาวา. (2566). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามควบคุมภายในกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัสมา สาเมะ. (2562). ผลของการสะท้อนคิดในห้องเรียนกลับด้านด้วยหนังสือการ์ตูนอิเล็กทรอนิกส์และบทบาทสมมติที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ตามจริยธรรมในหลักศาสนาอิสลามของนักเรียนระดับอิสลามศึกษาชั้นที่ 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สิริอร จุลทรัพย์. (2558). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้ด้านการอ่าน คติวิเคราะห์และเขียนของครูภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารียา นะสานี. (2560). การศึกษาสภาพ ปัญหาและการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ของครูตามแนว ปฏิรูปการเรียนรู้ ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในกรุงเทพมหานครและจังหวัดนนทบุรี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หมวดที่ 3 นิติศาสตร์และกระบวนการยุติธรรม

วรวิมล จันททอง. (2559). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการระดมทุนในตลาดทุนอิสลาม: ศึกษากรณีตราสารศุภก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ซัลมาน เหมมานะ. (2560). ธนาคารไม่มีดอกเบี้ยตามหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุดปรารถนา นิละไพจิตร. (2560). สิทธิมนุษยชนในอิสลามกับการรับรองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มุฮัมหมัดรอฟีอี มูซอ. (2554). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์และการจัดการความขัดแย้งในชุมชนมุสลิม: ศึกษากรณีชุมชนบ้านสลาม จังหวัดปัตตานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หมวดที่ 4 บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ และการพัฒนา

ภรณ์ หิรัญวรชาติ. (2552). การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชุมชนชาวประมงมุสลิม: บ้านแสนสุข จังหวัดสงขลา [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฟาเดีย สาละ. (2565). ผลของการเลือกโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการศึกษาในระดับอุดมศึกษาและผลตอบแทนในตลาดแรงงานของชาวมุสลิม: กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรีพงศ์ อุดมครบ. (2560). *การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจของชาวไร่นามุสลิม: ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนปัตตานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานนท์ กระอ่อมแก้ว. (2559). *แนวทางการปรับปรุงโรงแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวมุสลิม: กรณีศึกษา โรงแรม ในเขตกรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หมวดที่ 5 วรรณกรรม ภาษา และนิเทศศาสตร์

คอลิด มิคำ. (2557). *กระบวนการสร้างสรรค์ละครนะซีดีในชุมชนมุสลิม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จิรัช เผ่าจิระศิลป์ชัย. (2560). *การนำเสนอภาพการก่อการร้ายและตัวละครผู้ก่อการร้ายมุสลิมในภาพยนตร์อเมริกัน ช่วงปี 1994-1998* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนภัทร เต็มรัตนกุล. (2559). *การเข้าถึงและการใช้ประโยชน์จากสื่ออินเทอร์เน็ตของสตรีมุสลิมที่อาศัยในเขตเทศบาล และนอกเขตเทศบาลของอำเภอเมืองปัตตานี* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธีรยุทธ ลาตีฟี. (2552). *การสะท้อนภาพของเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมในหนังสือพิมพ์ไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิลุบล เกตุแก้ว. (2558). *สภาพและปัญหาการจัดการเรียนรู้หลักการใช้ภาษาไทยในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรรณพิมล สะโรชะมาศ. (2560). *บทบาทของหนังสือพิมพ์มุสลิมในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พิเชฐ แสงทอง. (2557). *ตำนานไทยพุทธและมลายูมุสลิม: อำนาจและการต่อต้านในภาคใต้ของไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาณุวัฒน์ บุหงาแดง. (2562). *สื่อสังคมออนไลน์กับการสื่อสารอัตลักษณ์แห่งสันติภาพอิสลามในสังคมไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมัย โต๊ะซันดี. (2559). *แบบแผนการเปิดรับชมและลักษณะการใช้โทรทัศน์เป็นของใช้ในบ้านของคนไทยในชุมชนนุรูลอิสลาม เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สาธิตา همانเรื่อง. (2557). *การสร้างวาทกรรมออนไลน์เกี่ยวกับสตรีมุสลิม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุธี นามศิริเลิศ. (2559). *อิสลามานุวัตรละครโทรทัศน์อิสลามในประเทศไทย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อานันท์ อากูณ ลินดาวะตี เคนคานา. (2558). *การหลอมรวมของรหัสลับที่ in ศาสนาอิสลามและความเชื่อชาวที่ปรากฏใน สุนทรียศาสตร์ของ วายัง ปูระ: การผสมผสานกันทางศาสนาและวัฒนธรรม* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาทิตยา เทียงวงศ์. (2552). การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรูสะมิแล จ. ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

โรสนี้ แกสมาน. (2564). การต่อรองอัตลักษณ์มุสลิมในบริบทสังคมพหุวัฒนธรรมผ่านภาพยนตร์ของยาสมิน อะห์หมัด [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หมวดที่ 6 สังคมศาสตร์และมนุษยวิทยา

กุสุมา ภูใหญ่. (2560). ความรับรู้ ความคาดหวัง ความพึงพอใจและการยอมรับของชาวชุมชนมุสลิมในเขตหนอง จอกต่อบทบาทในการพัฒนาชุมชนของอิหม่าม [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

พจนีย์ ทรัพย์สมาน. (2557). อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิม ในสถาบันอุดมศึกษา [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภัทรมน กาเหมี. (2559). กระแสการฟื้นฟูศาสนาอิสลามในมาเลเซียก่อนและหลังได้รับเอกราช [วิทยานิพนธ์ ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมาน ชีระวัฒน์. (2555). การตั้งถิ่นฐานของชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพมหานคร [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.